

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

❧ HESIODI AS-

CRAEI OPVSCVLA INSCRI

PTA EPTA KAI HMEPAI, SIC

recens nunc Latine reddita, ut uersus uersui

respondeat, una cum scholijs obscu

riora aliquot loca illu-

strantibus,

VLPIO FRANEKERENSI

Frisio autore.

Addita est antiqua NICOLAI VAL-

LAE translatio, ut quis

conferre queat.

Item accessit ANGELI POLITIANI Rusti-

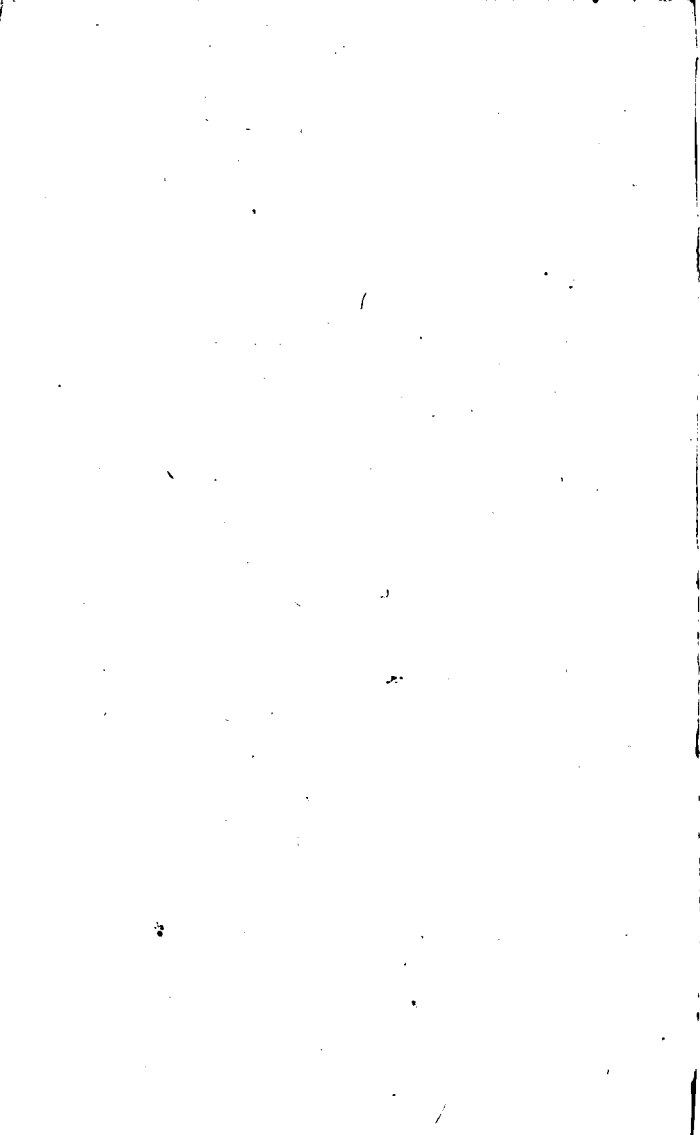
cus, ad filum & exemplar secundi

libri Hesiodi factus.

Basileæ, apud Mich. Ising.

M. D. XXXIX.

ETIAM MORIBVS orna-
to iuueni SIXTO Grumbach,
VLPIVS Franekerensis
Frifius S. D.

N VLLAE amicitiae tam firmæ atq; im-
mortales permanere solent, SIXTE
dulcissime, quàm eorum qui eisdem lite-
ris initiati sunt, quique in pueritia eidem
præceptorum operam dederunt, quemadmodum nos feci-
mus. Id quod quum re ipsa uerissimū sit, tum etiam as-
serit Quintilianus autor grauiissimus, qui huius rei cau-
sa publicas scholas magis probat quàm priuatam sub
pedagogo institutionem. Vide me, qui tametsi iam per
longum temporis interuallum à primis meis commili-
tonibus seiunctus sim, nullus tamen ex his est cuius mihi
obrepfit obliuio. Cuius rei ut clarius extet argumen-
tum, hoc iam ad te mitto philosophicū ne dicam an ru-
sticum opusculum, non contentus te nuda epistola inui-
sere. Sunt anni plus minus decem, ex quo relicta patria
ad exterarum scholas me contulerim: quos annos consum-
psi partim discendo, partim docendo, uel potius Py-
thagoreorum more, primum tacendo, deinde loquēdo.
Didici Harlemi et Louanij, docui Colonia et Erphur-
dia, quō iuuenis uocabar ad professionem literariam, ut
fili ætate & sapientia indigentem, quam ego profe-

Et ante barbam suscipere ausus fui, temerè fortasse ma-
 gis quàm prudèter. Sed me hoc nomine non iactò, imò
 magis mihi ipse gratulor, quod sciã istud munus, seu ma-
 lis onus, pro acerrimo mihi fuisse calcare. Nã magnos
 diligentiae subdidit stimulos, uariosq; libros me euolue-
 re fecit, quos aliter fortè nunquam attigissem. Græcos
 autem autores quos enarraui, nō sat habui uulgari mo-
 re interpretari, sed totos in Romanam linguam trans-
 fusos, deinde postulantibus auditoribus dictaui. Id fa-
 ctum à me est in Cyro Theodoro Prodromo poëta ec-
 clesiastico, quem proximis nūdinis ex officina Isingri-
 nij latinū unà cum Euripidis Phœnissis exhibebimus.
 Id etiam factum est in Hesiodo, quem ex tempore ἀ-
 μαθῆσορ μὲν, ἀλλὰ σάφῆσορ uerimus, ne sic
 etiam meorum uotis deesset. Quod quidem non tenta-
 tassem, si mihi ad manū fuisset exemplar Nicolai Val-
 le, aut si quicquā de ipsius uersione sciuissem. Quan-
 quam quid nocet tractari *dis ἑ τῆς τῆς λαλῶς*. Non
 derogo Vallæ: hoc tamen scio, illum omnibus doctis
 non satisfacere. Si illum in nulla alia re, certe in hoc su-
 perauimus, quod apud nos ea commoditas habeatur,
 ut uersus uersui restitueretur, quod præstare sine ullius sen-
 tentiæ detrimento quàm difficile sit, ille nouit qui in ali-
 quo autore tentauerit. Verum Hesiodus meus solis disci-
 puli dictatus mansisset, nisi à candidis nonnullis ami-
 cis ad

*eis ad ædendum compulsus fuisssem. Ad hæc mi Sixte
tu etiam magna causa fuisti quare euulgauerim. Scio
enim te in ea fortune sublimitate situm, ut aliquando
Frisia nostra te in suum consiliarium et moderatorem
acceptura sit, quam lampada pater tuus uir prudentis-
simus, post mortem tibi tradet. Volo igitur in tempo-
re præcepta tibi ministrare, quæ tum usui futura sunt.
Nā poëta noster in primo libro nihil magis facit, quàm
quod iudices & consiliarios instruit, eosq; sui officij
admonet, ne tu putes illum duntaxat de agro loqui.
Vale, & Hesiodum hunc amicitie nostræ ueluti per-
petuum pignus habe. Datum Francofor-*

diæ, pridie calendas Apriles,

M. D. XXXIX.

A 2

ΗΣΙΟΔΟΥ ΤΟΥ

ΑΣΚΡΑΙΟΥ ΕΡΓΑ ΚΑΙ

ΗΜΕΡΑΙ.

οὔτ' αἰ ποδὶν ἔσθ' αἰσὶ δ' ἤσιν κλέ
ουσαι,

Δότε δ' ἴ' γνέπετε σφέτε-
ρον πατέρ' ὑμνέουσαι,
ὄντε δ' αἶ βροτοὶ ἀνδρες ὁμῶς
ἄφατοί τε φατοί τε,

ῥητοὶ τ' ἀρρητοί τε (Διὸς μεγάλου ἑκκλή)

ῥέα ῤ γάρ βροῦται, ῥέα δ' ἐβροῦντα χαλέπῃ,

ῥέα δ' ἀρίζηλον μιν ὕβρι, ἣ δ' ἀδ' ἡλοῦ ἀέξει,

ῥέα δ' ἐτ' ἰβνέει σκολιὸν καὶ ἀγλῶρα κάρφει

Ζεὺς ὑψιβρέμεττος, ὃς ὑπέρτατα δώματ' ἀναΐει.

Κλυθὶ ἰδὼν αἶωμ τε, δ' ἴκη δ' ἰβννε θέμισας

Τυῖν, ἐγὼ δέ κε Πέρση ἐτήτυμα μυθήσοιμι.

ὅτ' αἶα μῶνον ἔλω εἰδὼν γένεθ', ἀλλ' ὕδ' ἱ γαῖαν

εἰσὶ δ' ὦ, τὴν μὲν κεν ἐπαινήσεται νοήσας,

ἣ δ' ἐπιμωμκτὴ, δ' αἶ δ' ἀνδ' ἰχθυόμ' ἐχέουσιν.

Ἡ ῤ γάρ πόλεμόν τε κακόν κ' ὀφείλει,

Σχετλὴν, ὅτις τλῶγε φιλεῖ βροτός, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκῃ

ἀθανάτων βαλῆσιν ἐρμυῶσι βαρεῖαν. (κῆς

τ') δ' ἐτέρην (πρωτέρην ῤ γείνατο νύξ ἐρεβννή)

Θῆκε δ' ἐμυ κρονίδης ὑψὶ βυθ' ἀβδείναίω,

Γαῖαν

Σ HESIODI AS- 7
CRAEI OPERA ET DIES,
NUNC CASTIGATIVS
VERSAE, AVTORE VL-
PIO FRANEKEREN-
SI FRISIO.

OVSAE Pierides, praestantes laude
canendi,
Adsitis, patre celebrates dicite uestrum,
Dicite, cur homines inter sit nobilis ille
Conspiciusq;, hic obscurus? (Iovis illa voluntas)
Nam facile extollit, facile elatumq; refrenat,
Et clarum obscurans, obscuri nomen adauget,
Erigit & miserum facile, extinguitq; superbum,
Iuppiter altifremus, cui celsum regia coelum,
Audi cuncta uidens noscensq;, & dirige recte
Hec oracula, ego sic Persen uera docebo.

Scilicet in terris gemina est contentio, uerum
Hanc animaduertens aliquis laudarit, at illam
Dixerit esse malam, sibi nam contrariae utraq;
Seminat illa etenim bellum, litesq; maligna,
Hinc hominum nulli grata est, sed saepe sequuntur
Atq; colunt illam Dijs instigantibus ipsi.
Alteram at ipse (etenim prior atra nocte creata est)
Terris imposuit summi regnator olympi

A 4 Iuppiter,

Iuppiter, at longe mortalibus utiliore,
 Nanq; facit segnem quâuis meminisse laboris,
 Qui cernens alium ditescere, dum piger ipse est,
 Festinat quoq; arare, & humi defigere plantas,
 Tum curare domū: nam uicino amulus usque
 Vicinus ditescenti: at pugna utilis hæc est,
 Sic figulus figulū, sic & fabrum faber odit,
 Sic uates uatem male fert, sic Irus & Irum.

Ast immitte tuis hæc Perse cordibus imis,
 Ne mala sic placeat, nulla ut sit cura laborum,
 Lis tibi, clamosas rixasq; forumq; sequenti.
 Ille etenim lites fugere & contemnere debet,
 Cui non plena domus, cui non sunt horrea plena
 Maturi fructus, Cereris quem terra dat alma.
 Huius si sat habes, age iurgia dira moueto
 Ob res alterius: mecum facere amplius istud
 Haud licet, at potius rursus causam experiamur
 Iudicijs reâis, quæ uel deus optima dicat.
 Quum fieret nostræ sortis diuisio, raptâ
 Plurima iudicibus sic corrumpendo dedisti
 Doniuoris: hanc qui cupiūt discernere litem,
 Stulti, quos latet ut toto sit dimidium plus,
 Et quanta in molli malua asphodeloq; uoluptas.
 Quippe occultarūt homini nunc numina uictum,
 At quondam tantum facile una luce parasses,
 Vnde

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α. 9

Γαίης τ' ἐν ῥίζησι, καὶ ἀνδράσι πολλὸν ἀμέναι,
 ἦ τε ἑ ἀπάλαμνόν ποδ', ὅμως ὑπὲρ ἐργον ἐγείρει.
 Εἰς ἑτόρομ γν' τίς τε ἰδὼν ἐργοιο χατίζωμ, ~~ταῖσιν~~
 Πλάσι, ὅς σφ' οὐδ' ἴ μ' ἀρόμυλαι ἠδὲ φυτὸν ἴμ,
 Οἴκον τ' οὐ θέωσι, ~~ἡλιδ' ἐ τε χείτονα χείτων~~ *ἡμελιδαν*
 Εἰς ἄφρον' ἀπιδίδοντ', ἀγαθὰ δ' ἑοικὸς ἡδὲ βροτοῖσι.
 κηλάραι μιν κούρα μιν κότες, ~~ἑ τέκνονι τέκτωρ,~~
 Καὶ πῶχος πῶχῳ φθονεῖ, καὶ αἰὶδ' ὅς αἰοιδῶ.

Ω Πέρση, σὺ δὲ ταῦτα τῷ ψυχῇ αὖτις θυμῷ.
 Μυθεῖσ' ἔρις κακὸς χαρὸς ἀπ' ἐργα θυμῷ ἐρύκει,
 Νεῖκε δ' ὅππῃ δύνοντ' ἀγορῆς ἐπακτὸν ἔοντα.

Ωρνε γὰρ τ' ὀλίγη πελετ' νεκρῶν τ' ἀγορεύοντε
 ὧτι μὴ βίῃ ἑδὼν ἐπικτανὸς κατὰ κείτρε
 Ὡραῖθ', πῶ γαῖα φέρει δμητόρθ' ἄκτιν,

ἦ τοῦ λευκορυσάμηνθ', νεῖκεα ~~ἑ~~ δὴ οἰμ' ὀφέλλαις
 Κτήμασ' ἐπ' ἀλλοτρίοις. σοὶ δ' ἄκ' ἐπιδυντόρα μιν *ἑ*
 ὧδ' ἔγδοιμ, ἀλλ' αὖθι διακρινώμεθα νεῖκος *(sae licet bit*
 ἰθύνεισι δίκαις, αἳ τ' ἐκ διὸς εἰσιν ἄρισται.

ἦ δὲ μὴ γν' κλῆρομ' ἐδιδασάμεθα, ἀλλὰ τε πολλὰ
 Ἀρπαζῶμ ἐφόρεις μέγα λυδαιῶν βασιλῆας
 Δωροφάγους, οἳ τινὲς δὲ δίκην ἐθέλῃσι δικάσαι,
 Νῆπιαι, οὐδ' ἴσασιν ἄσπ' πλέον ἡμῖν παντ' ἑ,
 ἑδ' ἄσπ' ἑ μάλ' ἄσπ' ἑ ἀσφ' ἑδ' ἑ μάλ' ἑδ' ἑ.
 Κρίν' αὐτὰς γν' ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι.
 Ρηιδίως γὰρ ἴσιν καὶ ἐπ' ἡματι ἐργάσαιτο,

10 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Ὡς τε σέ κ' εἰς ὄναιον τὸν ἑκαμκά ἀδργὸν ἔαται,
 Αἰψά κε πηδ' αἶλιον ᾗ ὑπὲρ καπνοῦ κατὰ βῆσ,
 ἔσχε βοῶν δ' ἀπόλοιτο ἔ' ἡμιόνων ταλαδργῶν.
 Ἀλλὰ ζεὺς ἐκρυψε χολωσάμεντο φρεσὶν ἡσιν,
 Ὅττι μὲν δ' ἀπατήσε πτομήνους ἀγκυλομήτης.
 Τόν κ' ἄρ' ἀνθρώποισιν ἐμήσατο κήδεα λυγρὰ.
 Κρύψε δὲ πῶρ, ὅ ᾗ αὖθις εὖς παῖς ἱαπετιῶ
 ἔλελετ' ἀνθρώποισι διὸς παρὰ μητιόγντος,
 Ἐν κοίλῳ νεφθήκε λαβὼν δ' ἴατο πικέρανον,
 Τὸν τε χολωσάμεντο πρὸς ἴφιν νεφεληγόριττι
 ἱαπετιονίδ' ἡ πάντων πῶρ κήδεα εἰδὼς, (ζεὺς
 χαίρει πῶρ κλέψας, ἔ' ἐμὰς φρεσὶς ἐπιδραπδύσας,
 Σαίτ' αὐτῷ μέγα πῆμα κ' ἀνδράσιν ἐσταυρώσας
 τοῖς δ' ἐγὼ ἀντὶ πηγάς δ' ὥσω κακὸν, εἰ μὴν ἀπατήσε
 Τέρπον) ἡτ' θυμὸν, ἐὼν κακὸν ἀμφαγαπῶν ἴδε.
 Ὡς ἔφατ', ἐκ δ' ἐγελασσε πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν
 ἠφαιστον δ' ἐκέλευσε πύθειν κ' ὅττι τάχιστα (τε.
 Γαῖαν ὕδ' ἰφύρην, γ' ὅτ' ἀνθρώποισι θέμεν ἀνδ' ἰὺ
 ἔ' διγίτο, ἀθανάτοισι δ' εὖς εἰς ὅπα εἰσέειν
 πρὸς θνητοῖς, παλὸν εἶδος ἐπὶ ἥρατον. αὐτὰρ Ἀθίνα
 ἔργα διδάσκειν (καὶ πολὺν δ' αἰδ' ἀλλ' ἰσὺν ὑφαίνει,
 ἔ' χαρὶν ἀμφιχέαι κεφαλῇ χρυσίῳ Ἀφροδίτῃ,
 ἔ' πόθον ἀργαλίου, ἔ' γυμνόσους μελεδῶνας.
 Ἐν δὲ θεμνὸν κύνεον τε νόον ἔ' ἐπὶ κλοπῇ κ' ἔ' ἔ' ἔ'
 ἔρμειν ἠνωγε διάκτορον ἀργεφόντῃ.

Vnde anno segnis potuisses uiuere toto,
 Continuò ad fumum licuisset ponere stiuiam,
 Ac tibi cessarent operæ mulùmq; boum q;.
 Abdidit at pater hæc iratus pectore secum,
 Imposuit quòd ei uersuta mente Prometheus,
 Hinc generi humano mala tristia plurima struxit,
 Primum occultauit sæuus mortalibus ignem,
 Quem satus Iapeto rursus est furatus in usum
 Humanum, in serula deportans clam Ioue summo.
 At pater offensus uerbis est talibus usus:
 Qui superas cunctos ô calliditate Prometheu,
 Ob me deceptum ac sublatum lætus es ignem,
 Sed dolor hinc ingens tibi erit cunctisq; futuris,
 His dabo nanq; malum, mihi quod furatus es ignem,
 Ob quod gaudebunt cuncti, proprium malū amantes.

Sic dixit, risitq; parens hominumq; deūm q;.
 Vulcanoq; iubet, properanter fingeret udo
 E limo plasma, huic uires hominisq; loquelam
 Inderet, ac uultu coelestibus assimilaret
 Virginibus, forma effingens pulchra: inde Mineruam
 Cum textura alias artes quoq; tradere mandat,
 Et Venerem capiti speciosum adhibere decorem,
 Atq; comes desiderium, curasq; uoraces:
 Addere fallaces mores mentemq; caninam
 Mercurium iussit, tibi qui caput abscidit Arge,

Dixit,

Dixit, et implebant patris omnes iussa uolentes.
 Extemplo è terra primus pede claudus utroq;
 Mulciber effuxit diuæ simile omnia plasma,
 At cinxit uarièq; ornauit cœsia Pallas,
 Vndiq; per totum Charites Suadelaq; corpus
 Contorta ex auro posuere monilia fuluo,
 Pulchricomæ uernis cinxerunt floribus Horæ,
 Aptauit reliquum mundum Tritonia Pallas,
 Iustruxit pectus Maia genitrice creatus,
 Vafritiam imponens, mendacia uerba, doloſos
 Mores: conſilium Iouis hoc erat. indidit idem
 Præco deûm nomen mulieri, nomine recto
 Pandoram appellans, illam quod quiſq; deorum
 Dono donarat, quod non hominum fuit ex re.

Postquam igitur factus dolus inſuperabilis eſſet,
 Tum pater omnipotens cum dono Epimethea adire
 Iuſſit Mercurium, qui nuncius aſtricularum eſt.
 Immemor aſt erat hic, frater quod iuſſerat olim,
 Ne Iouis acciperet donum, ſed ſperneret, à ſe
 Dimittens iterum, ne cladis origo ſit orbi:
 At miſer accipiens, malum habens tum deniq; ſenſit.

Ante Epimethei erratum mala cognita nulla
 Prorſus erant, facilis ſed uita erat abſq; labore,
 Difficiles aberant morbi ſenium accelerantes,
 (Nanq; ſtatim inq; malis homines morbiſq; ſeneſcunt).
 At mulier

Ὡς ἔφατ', οἱ δ' ἐπίθοντο δῖι κρονίωνι ἄνακτι.
 Αὐτίκα δ' ἐκ γαίης πλάσσει λυγρὸς ἀμφιγυῖος
 Περβόρην αἰδοίην ἱκελὸν, κρονίδεω δὶα βουλᾷς,
 Ζῶσε δὲ καὶ ῥαϊάμῃσθε γλαυκῶπις ἀθλόη.
 Ἀμφὶ δὲ οἱ χαλριτὲς τε θεαὶ ἔπότηναι πειθεῖ
 Ὀρμούςσιν χρυσόσδεσσι χροῖ, ἀμφὶ δὲ τλήγι
 Διραὶ καλλίνομοι σέφον ἀνθεσίμεισιν οἴοισι.
 Πάντα ἣ οἱ χροῖ κόσμ' ἐφάρμοσε παλλὰς Ἀθήνη.
 Ἐν δ' ἄρ' οἱ σῆθεσι διακτόρε' ἀργεῖφόντας
 Ψύδ' ἐκ δ' αἰμυλίσσῃ λόγους ἔπιλοπον ἦτορ
 Τόλξῃ, δῖος βαλῆσι βαρυκτύπῃ, σὺ δ' ἄρ' αὖ φῶ
 Θῆκε θεῶν κίρην, ὀνόμηνε ἣ τλήγιε γυναικᾷ.
 Πάνδωρ δ' ἔω, ὅτι πάντες Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
 Δῶρον ἐδώκεσθαι, πᾶσι δ' ἀνδράσιμ' ἀλφειῇσιν.
 Αὐτὰρ ἐπεὶ δόλον αἰπὺν, ἀμύχαν' ὄψεαι λείψαι,
 Εἰς ἐπιμνθεῖα πέμπε πατρὸς κλυτὰρ ἀργεῖφόντ'
 Δῶρ' ἄγοντα θεῶν ἱαχὺν ἄγγελον, ὅδ' ἐπιμνθεὺς
 Εφράσθ' ὥς οἱ εἶπε προμνθεὺς, μὴ ποτε δῶρον
 Διξαδὶ πάρ' ἑνὸς Ὀλυμπίου, ἀλλ' ἀκρίμπτειν
 Εξοπίσω, μὴ πῶς τι κακὸν βηκτοῖσι γένηται.
 Αὐτὰρ ὁ Διξαμύλῳ, ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ἐνόησε.
 Γεῖν μ' ἄρ' ἰδὼν ὡν χθονὶ φύλ' ἀνδράπων,
 Νόστον ἄτορ κακῶν, ἔ' ἄτορ χαλεποῖο νόνοιο,
 Νῆσ' ἄρ' ἀγαλέων, αἵ τ' ἀνδράσι γυναικῶν ἐδωλῆαν.
 Αἵ τε γὰρ σὺ κακότητι βροτῶν κατακτεράσκει.

ΑΛΛΑ

14 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Ἀλλὰ γυνὴ χεῖραςί πῖθ' ἔμεγα πῶμα ἄφελ' ἔχε
 ἔσκειδ' αὖ, ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κῆρδ' ἄε λυγρὰ.
 Μῆνεν δ' αὐτόθι ἐλπίς γν' ἄρ' ῥήκτοισι δόμοισι
 ἔνδον ἐμμενε πῖθ' ὑπὸ χεῖρασι, ὅδ' ἄε θυράζε
 ἔξεπ' ἦ. πρόσθεν γὰρ ἐπέμβαλε πῶμα πῖθοιο
 αἰγίοχος βουλῇσι δ' ἰὸς νεφεληγερέτης.
 Ἄλλα ἢ μυεῖα λυγρὰ κατ' ἀνθρώπους ἀλαλκτῆ.
 Πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη ἢ θάλασσα.
 Νῆσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρην καὶ ὡτ' ὡτ' νυκτὶ
 αὐτόματοι φοιτῶσι κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι
 Σιγῇ, ἐπεὶ φωνῶν δ' ἐκείνων μὴδέ τι ζεύς.
 Οὐτ' ἔτι που δὲ διὸς νόον δ' ἀλάλεαδ'.

Εἰ δ' ἐθέλεις ἐτόρόν τοι ἐγὼ λόγῳ ἐκκορυφώσω
 Εὐκὴ ἐπισαμῶν, σὺ δ' ὦ γνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσιν,
 ὡς ὁμόθεν γεγάασι θεοὶ θνητοὶ τ' ἀνθρώποι.

Χρῦσι δ' ἢ πρώτιστα γένος μόροπ' ἀνθρώπων
 Ἀδανάδ' ἐποιήσαν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
 οἱ δ' ἢ ὡτ' ἰκρόντο ἦσαν, ὅτ' ἄρα νῶ ἐμβασιλεύον.
 ὣς τε θεοὶ δ' ἐζωον ἀκηδ' ἄε θυμὸν ἔχοντες
 νόσφι μ' ἄτορ τε πόνων καὶ οἰζύν, ὅδ' ἔτι διδόμεν
 Γῆρας ἐπ' ὧν, αἰεὶ ἢ πόδας ἔχ' ἔχειρας ὁμοιοί,
 Τερποντ' ὦν θαλίησι κακῶν ἐκβόδ' ἀπάντων.
 Θνητὸν δ' ὡς ὕπνῳ διδόμεμεν, ἰδὼ δ' ἄε πάντων
 τοῖσιν ἔλω, καρπὸν δ' ἐφόρε ζείδωρος ἄρσεν ἔλα
 αὐτομάτῃ πολλόν τε ἔ' ἄφρον). οἱ δ' ἐδελημοῖ
 ἦσαν

At mulier digitis dum tollit opercula uasi,
 Omne malū, ledens homines graue, sparsit in orbem,
 Sola ibi se in firmis tenuit spes ædibus, intus
 Pyxidis ad labram latitans non euolat extra,
 Atq; etiam citius rursus uas tegmine clausit,
 Consilium mentemq; Iouis Pandora secuta.
 In terram exiliijt reliquum genus omne malorum,
 Hinc mare nunc illis est plenum, plenaq; terra,
 Nocte dieq; homines miseros inuadere nunquam
 Exangues cessant morbi, mala multa ferentes,
 Et tacite adueniunt, nam uox est à Ioue dempta,
 Sic non ulla Iouis mentem euitare potestas.

Nunc aliud referam, si non audire graueris,
 Ordine quodq; suo memorans, tu mente reconde.

Postquam unà nati, Dij mortalesq; fuerunt,
 Primum fecerunt hominum genus aureum, Olympi
 Qui celsas habitant ædes Dij sine carentes,
 Hiq; homines, cœli Saturno sceptrā tenente,
 Viuebant, et erat Dijs uita simillima, curis
 Aerumnisq; uacans, nunquam quassata senecta,
 Robore semper erant simili manuumq; pedumq;
 Perpetuas epulas agitabant pectora leti,
 Mors accedebat tanquam sopor illa fuisset,
 Commoda nulla aberant, imensos terra ferebat
 Sponte sua fructus, illi sine murmure donis

Diuūm

Diuum uiuebant, inter se pace fruentes.

At genus hoc postquam tellus contextit in aluo,
Continuò facti sunt diui mente tonantis,
Atq; colunt terras, hominum custodiam agentes,
Qui nunc quid iuste obseruant, quid fiat iniquè,
Aëre uestiti, peragrantes undiq; terram,
Diuitias tribuunt, regale hoc munus eorum est.

Inde genus superi fecere argenteum olympi,
Longe deterius multis in partibus aureo,
Haud mentis probitate ualens, haud indole tantum.
Tempore at hoc hominū, bis quinquaginta per annos
Matris lacte domi uiuebat paruulus infans,
Sed quum pubertas iam plenāq; contigit ætas,
Tempus ad exiguum post illis uita manebat.
Plurima uiderunt mala, namq; iniuria nunquam
Mutua cessabat, reuerentia nulla deorum,
Nullus erat cultus, nulla aris sacra ferebant,
Ut mos est alijs mortalibus: hinc pater altus
Iuppiter accensus merita illos perdidit ira,
Quod superis nullos dare dignarentur honores.

At genus hoc postquam tellus quoq; textit in aluo,
Illi sub terris sedes habitare secundas
Sunt iussi, atq; illic non sunt ab honore remoti.

Acneum at hinc hominū genus alti rector olympi
Iuppiter, equandum non parte argenteo in ulla,

Quercubus

1. Πονχοὶ ἔργα νέμοντο σὺν ἑδλοῖσιν πολέεσσιν.
 Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ ἦτο γένος ἤϊ γαῖα κάλυψεν,
 τοὶ μὲν δαίμονες εἰσι Διὸς μεγάλα δῖα βολαῖς,
 ἑδλοὶ ἐπιχθόνιοι φύλακόν θνητῶν ἀνθρώπων,
 οἳ ῥα φυλάσσοσι τε δίκας καὶ χεῖλ' ἔργα
 ἥερα ἑοσάμενοι, πάντη φοιτῶντων ἐπ' αἴαν
 Πλεθρόόταται, καὶ ἄσπετος γέρας βασιλῆϊον ἔχου.
 Δούτορ' αὖτε γένος πολὺ χρεστόροιο μετόπισθε
 Ἀργύρεον ποίησεν, ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
 χρυσέωσ' οὔτε φύλιν ἐναλίγκιον, οὔτε νόημα,
 ἀλλ' ἐκὰρ μὲν πᾶσι ἔτα πρὸ μιν κέλεται
 ἔβρεφετ' ἀπ' αἵματός μιν γὰρ νηπιόθεν ἐνὶ οἴκῳ.
 ἀλλ' ὅταν ἠβήσῃ καὶ ἠβης μέτρον ἴκωτο,
 Πανείδιον ζώεσθον ὡς χρόνον ἄλγε' ἔχοντες
 Ἀφραδΐαις. ὕβρις γὰρ ἀτάσθαλον ἐκ ἐδωάντο
 ἀλλήλων ἀπέχεσθαι, σὺ δ' ἀθανάτοιοι θεοὶ ἀπὸν
 ἠθέλον, σὺ δ' ἔρδεις μακάρων ἰδοῖς ὕψι βωμοῖς,
 καὶ θέμις ἀνθρώποισι κατ' ἠΐα. σὺ μὲν ἔπειτα
 Ζεὺς Κρονίδης ἐκρυψε χολοῦμένῳ, ὅτι καὶ ἱμάς
 οὐκ ἐδίδοσαν μακάρεσσιν θεοῖς οἳ ὀλύμπου ἔχουσιν.
 Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ ἄσπετος γένετο ἤϊ γαῖα κάλυψε,
 τοὶ μὲν ὑποχθόνιοι μάλα ῥονθὲν καλεόνται
 Δούτοροι, ἀλλ' ἐμπης ἱμῆ καὶ ἴοισιν ὀπασθεῖ.
 Ζεὺς ὃ πατὴρ ῥίτορ ἄλλο γένος μορόπων ἀνθρώπων
 χαλκίδον ποίησεν, ἐκ ἀργυρῶσ' ὅσιν ὁμοιον, (πῶρ

18 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Εκ μελιᾶν, δινόν τε ἔομβριμον οἷσιν ἄρνος
 ἔργ' ἐμελισσόνοντα κ' ὕβριες, οὐδ' ἐπὶ σῆτορ
 ἠδίοι, ἀλλ' ἀδ' ἄμαντ' ἔχορ κρατφόφρονα θυμὸν
 ἄπλῆσαι, μεγάλη δὲ βίη ἔχεις ἀπ' ἧος
 ἐξ ὧμων ἐπέφυλον ὑπὲρ σιβαροῖς μελίεσσιν.
 τοῖς δ' ἰὺ χάλκῳ ἢ τόλῃ χαλκοὶ δ' ἐπὶ οἴκοι.
 χαλκῷ δ' ἐργάζοντο, μέλας δ' ἔκ' ἔσκε σίδηνος.
 καὶ τοὶ ἢ χεῖρας ἔπαυτο σφέτεροισι δ' αὐλόντες,
 εἴσαν δ' ὕδρῳ ὄντα δόμον κρυόθ' αἰδίοιο
 νῶνυμοι, θανάτος δ' ἔλεπατ' ἰούσας πόρ' ἔοντας
 εἴλε μέλας, λαμπρόν δ' ἔλιπον φάος κελίοιο.

Αὐτὰρ ἐπεὶ κ' ἔσθ' ὅτ' ἔγν' ἡ γαῖα κάλυψεν,
 αὖθις ἔτ' ἄλλο τέταρτον ὑπὲρ χθονὶ πουλυβοτάτῃ
 Ζεὺς κρονίδης ποίησε δικαιότορον κ' ἄρειον,
 ἀνδρῶν ἠρώων θεῶν γένος, οἳ καλέοντο
 ἡμίθεοι πρῶτ' ἔρη γενεῇ κατ' ἀπείρονα γαῖαν.
 καὶ αὖτ' ἢ πόλεμος τε κακὸς ἔφυλοπις αἰνῇ,
 τὸς ἢ ἐφ' ἐπ' ἀπύλῳ θήβη καδ' ἡμῖδ' ἰ γαῖν
 ὤλεσε, μαρναμένους μῆλων ἔνεκ' οἰδ' ἐπ' ὀδ' αἶο.
 τὸς ἢ ἔν' ἡνέσσιμ' ἔπαυτο μέγα λαῖτμα θαλάσσης
 εἰς τοῖσιν ἀγαγὼν, ἑλγὴς ἔνεκ' ἠὲ νόμοιο,
 ἐνδ' ἠτοὶ ἢ αὖθ' ἀθανάτου τέλος ἀμφικάλυψε.
 τοῖς ἢ δὴ ἀνθρώπων βίοτον καὶ ἦθε' ὀπάσας
 Ζεὺς κρονίδης κατένασσε πατὴρ εἰς πύρατα
 καὶ τοὶ ἢ ναιέσσιμ' ἀλγέσθ' ἀθανάτου ἔχοντες (καίης).

Εἰς μακρὰ

Quercubus ex duris fecit durum ualidumq;
 Mars erat his cordi, et uesana libido nocendi,
 Non frugem ederunt, adamantis pectus habentes,
 Infandum suberat robur, fortesq; lacerti
 Pendebant de humeris, membra omnia crassa ferebāt,
 Arma quidem ex solido constabant ære domusq;
 Omnia (adhuc ferro tum ignoto) ex ære parabant.
 Vita illis proprio manuum finita furore est,
 Atraq; Plutonis nullo cum nomine regna
 Intrarunt, quamuis fortes, quamuisq; superbos,
 Mors tamen inuasit, solemq; relinquere fecit.

At genus hoc postquam tellus quoq; texit in aluo,
 Iuppiter in terris Saturni filius inde
 Rursum aliud fecit quartum, præstantius atq;
 Iustus, heroum genus, ipsis æquiparandum
 Dijs, ac semideos hos secla priora uocabant,
 Abstulit at nimius bellorum ardorq; furorq;
 Hos septemgeminæ Cadmeæ ad mœnia Thebes,
 Ob tua pugnantes pecora, atq; ipsum Oedipe regnum,
 Illos nauigio sala per spumantia ponti
 Ad Troiam uectos, te propter Tyndaris alma,
 Oppressitq; illic mors ultima linea rerum.
 Iuppiter at simul hos ad mundi extrema remouit,
 Longe à terricolis tribuens uitamq; domosq;
 Atq; quidem læti semper uacuiq; dolore

Calcant Elyseos campos prope littora vasti
 Oceani, hic illis dulcem unoquoq; ter anno
 Effundit fructum mater gratissima tellus.

Dij utinam quinta mihi uitam ætate negassent,
 Sed nascendus adhuc miser essem, aut mortuus olim:
 Ferreum enim nunc est genus, intermissio nunquam,
 Nunquam finis erit nocturne diæne malorum,
 Perpetuus hominum Dij stringent pectora curis.
 Ast aliquando malis his succedent bona rursum,
 Namq; pater genus hoc hominū quoq; morte domabit,
 Vtraq; quum fuerint iam cani tempora facti,
 Nec similis nato genitor, nec filius illi,
 Nec socius socio, nec fidus suscipienti
 Hospes erit, proprio nec fratri frater, ut ante:
 Despicient senio fessos sine honore parentes,
 Insuper audebunt duris incessere uerbis,
 Vtpote nec numen reuerentes, adde quod ipsi
 Dira sem patri proles alimenta negabit,
 Ius erit in dextra, suaq; alterna oppida scindent,
 Vir bonus aut iustus nullius fiet honoris,
 Sed magis insignem sua per scelera atq; rapinas
 Sufficient, cedit ius dextrae, nec pudor ullus
 Notus erit, fallet probum & improbus, ore dolofo
 Verba obliqua loquens, periuriaq; insuper addens.
 Deniq; liuor edax, pallens, tristisq; malisq;

Alterius

Ερ μακάρων νήσοισι, πρὸ ὠκεανὸν βαθυδίνῳ
 Ὀλβιοὶ ἥρωες. τοῖσι μελινδία καρπὸν
 Τρις τοιέτους βάλλοντα φέρει ζείδωρος ἄρσρ.
 Μηλέτ' ἐπειτ' ὤφελον ἐγὼ πέμπηοισι μετῆναι
 Ἀνδράσιμ, ἀλλ' ἢ πρόδε θανεῖν, ἢ ἐπὶ τα γονεῶδ'
 Νυῦ γ' ὅτι γένος ὄσι σιδήρεον. οὐδέ ποτ' ἤμαρ
 Πάυσοντ' καμάτου ἔοιζύθ', ὅδε τι νύκτωρ
 Φθιρόμενοι. χαλεπὰς ἤ θεοὶ δ' ὥσσοι μόριμνας.
 Ἀλλ' ἐμπης ἔοισι μεμῖξετ' ἰδὼλ' ἀκακοῖσιμ.
 Ζεὺς δ' ὀλέσθ' ἔπ' ὅ γ' ὅσος μόρόπων ἀνθρώπων.
 Εὐτ' αὖ γ' ὀνόμενοι πολιοκρόταφοι τέλεθωσιμ,
 Οὐδέ πατήρ παίδεσιμ ὁμοῖος, ὅδ' ἐλ' παῖδες,
 Οὐδέ ξᾶνος ξεινοδόκῳ, καὶ ἐταῖρ' ἐταίρῳ,
 Οὐδέ κασίγνητος φίλ' ἔσσετ' ὥς ὁ πάρος ποδ',
 Αἶψα δὲ γερῶσκοντας ἀτιμήσουσι τοκήας.
 μέμψοντ' δ' ἄρ' αὖ τοὺς χαλεποῖς βάζοντες ἐπέεσσ'
 Σχέτλιοι, ὅδε θεῶν ὅππ' εἰδότες. ὅδ' ἐμὲ οἱ γε
 Γερῶντες τοκέεσσιν ἀπὸ βρεπτήρια δ' οἶον
 Χερσὶ καὶ, ἑτέρος δ' ἑτέρῳ πόλιν δ' ἀλαπάξθ'.
 Οὐδέ τις θυόρ' ἡ χάρις ἔσσεται, οὔτε θλικαῖς,
 Οὔτ' ἀγαθὸν. μᾶλλον δὲ κακὸν ῥιγτῆρα ἔσσει
 Ἀνέρα τιμήσουσι, δίκην δ' ἐν χόρσῳ καὶ αἰδῶς
 Οὐκ ἔσαι. Βλάψθ' δ' ὁ κακὸς τὸν ἀρίονα φῶτ' αἶ
 Μύθοισι σκολιοῖς γνέπων, ἐπὶ δ' ὄρεον ὁμείτω.
 Ζῆλος δ' ἀνθρώποισιν οἰζυροῖσιν ἄπασιν

Δυσκέλαδος, κακὸς ἄρτος ὁμαρτήσας συγερῶπρος.
 Καὶ τότε διὰ πρὸς Ὀλυμπὶ ἀπὸ χθονὸς θυρῶδ' εἴης
 Λοιυθῆσι φαρῆεσι καλυψαμένῳ χροῶσι λαλόν,
 Ἀθανάτ' μετὰ φύλον ἵτ' ἔπειλιν ὄντ' ἀνθρώπων
 Αἰδῶς ἔ' Νέμεσις. τὰ δὲ λείπειτ' ἄλγεια λυγρὰ
 Θνητοῖς ἀνθρώποισι. κακὸν δ' ἔκ' ἐσσεταῖ ἀλκή.
 Νῦν δ' αἶνον βασιλῶν σ' ἐρέω φρονέουσι ἔ' αὐτοῖς.
 Ὡς δ' ἱρῆς πρὸς ἔργον ἀπὸ δόνα ποικιλόδαιμον,
 Ὑψι μάλ' ὄν' νεφέεσι φέρ' ὄνυχας μεμαρπώς,
 Ἡ δ' ἐλὼν γναμψοῖσι πεπρωμένη ἀμφ' ὄνυχας
 Μύριον. τ' δ' ὅ γ' ἐπικρατέως πρὸς μῦθον ἔειπε,
 Δαίμονιν τί λείλακας; ἐχθρὸν σε πολλὸν ἀρείων,
 Τῆσδ' εἰς, ἥ σ' αὖ ἐγὼ πόρ' ἄγω καὶ αἰοιδὸν ἔδωκα.
 Δεῖπνον δ' αἶψ' ἐθέλω, ποιήσομαι, ἥ μεθίσω.
 Ἄφρ' δ' ὅς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφρέζων,
 Νίκης τε σέρεται, πρὸς τ' αἰχισμὸν ἄλγεια πᾶσχα.
 Ὡς ἔφατ', ὠκυπέτης ἱρῆς τανυσίπτερος ὄρεσι.
 Ὡς Πέρση, σὺ δ' ἄκσε δίκης, μηδ' ὕβριν ὀφείλεις.
 Ὑβρις γὰρ τε κακὴ διφλῶ βροτῶ. σὲ δὲ μὴ ἐδλὸς
 Ρηιδίως φρεμένῳ δυνάετ'. βαρύνθ' δ' ἐπ' αὐτῷ
 Εγκύρσας ἄτρισιν. ὁδὸς δ' ἐτέρηφι παρελθεῖν
 Κρείσσων ὅτ' αἰ δίκαια. δίκη δ' ὥστε ὕβριος ἴχει
 Ες τέλος δ' ἐλθῶσα. παθὼν δέ τε νήπιον ἔγνω.
 Αὐτίκα γὰρ τρέχει ὄρεος ἅμα σκολίνοισι δίκῃσιν.
 Τῆς δὲ δίκης ῥόθος ἐλθομένης ἥ κ' ἐνδρὸς ἄγωσε
 Δωροφάτ'

Alterius gaudens, homines se sparget in omnes.
 Tum Pudor & Nemesis duo maxima numina, coeli
 Antiquas repetent sedes, uelamine corpus
 Obtecti niueo, terramq; hominesq; superbos
 Gaudebunt liquisse, quibus tamen agra relinquent
 Tot mala, quæ nullo poterunt medicamine tolli.

Nunc age principibus referam doctis licet ipsis,
 Fabellam. Accipiter sic paruam ad aedona dixit
 Alta in nube ferens, conuellensq; unguibus atris,
 Hæc misere eluxit curuo lacerata sub ungue,
 At fuit accipitri uox illa tyrannica diri,
 Quid garris demens? nunc longe fortior in te
 Ius habet, hac tibi cantrici, qua duco, sequendum,
 Nunc mihi si placeat, tibi parcam, aut coena futura est:
 Stultus maiori cupiens contendere contra,
 Vincitur, atq; ignominiam cum clade reportat.
 Sic uit accipiter sulcans celeri aëra penna.

Tu sequere ô Perse iustum, iniustumq; relinque,
 Nam multum petulans homines iniuria lædit,
 Quam uir ferre nequit patiens, quin corde mouetur
 Cladem ullam accipiens, melior sic semita monstrans
 Iustitiam, cedit quoq; tandem iniuria iuri
 Succumbens, stultus non nouerit hoc nisi passus,
 Iamq; statim comes est iuri peritium iniquo.
 Iustitia huc sequitur, trahitur quocunq; ab auaris

Iudicibus, quos lege sinit decernere iniqua,
Hinc lachrymans urbis uicos populumq; pererrat.
Aëre tecta, illis secum mala plurima uolens
A quibus exacta est, fraudataq; partibus aequis.
Qui uero externis et ciuibus omnia iuste
Distribuunt, nil flectentes à tramite recto,
His uiret urbs, populiq; uigent, atq; omnia florent,
Pax iuuenum nutrix usq; est, non horrida bella
Latuidens illis immittit Iuppiter unquam,
Nec populos inter rerum ulla penuria iustos,
Insument epulis in sacris parta labore:
Terra dat immensos fructus, in montibus altum
Quercus fert glandes caput, est apis incola uentris,
Grex ouium lana per agros incedit onustus,
Et similem sobolem genitrices patribus edunt,
Deniq; cunctarum rerum ubertate fruuntur,
Non scandunt naues, tellus iactum alma ministrat.

At quibus est cordi mala uis, malefactaq; dira,
Destinat extemplo his Saturnius æthere poenas.
Nomine sæpe uiri scelerati urbs plectitur omnis,
Qui peccet, faciatq; Ioui non facta ferenda.
Verum ut subiiciam mala quæ Deus æthere mittit,
Dat cum peste famem, tacta omnis plebs cadit igni,
Incedunt sterili mulieres uentre, domusq;
Ac stirpes pereunt, supero id rectore uolente,

Agmina

Δωροφάγοι, σκολιαῖς ἢ δίκαις κρίνωσι θέμιστας.
 Ἡ δ' ἐπεὶ τοὺς λαοὺς πόλις τε καὶ ἦθεα λαῶν
 Ἡέρα ἑσταμένη, κακὸν ἀνθρώποισι φέρσας.
 Οἱ τέ μιν δ' ἐλαύσει καὶ οὐκ ἰθείαν ἐνειμαν.
 Οἱ δὲ δίκας ξύνοισι καὶ γν' δῆμοισι διελέσσε
 ἰθείας, καὶ μὴ τι παρεκβαίνουσι δίκαις,
 Τοῖσι τέθηκε πόλις, λαοὶ δ' ἀνθρώποις γν' αὐτῇ,
 Εἰρῆην δ' ἀνὰ γλῶσσαν κροσσόφρος, ὅδε ποτ' αὐτοῖς.
 Αἰγυπλίῳ πόλεμον τεκμαίρετ' Ὀδυσσεύς,
 Οὐδέ ποτ' ἰθὺς δίκαισι μετ' ἀνδράσι λιμὸς ὅππῃ
 Οὐδ' ἄτῃ. θαλῆς ἢ μεμνῶτα ἔργα νέμον'. (δ' εἰ,
 Τοῖσι φέρει μὲν γαῖα πολὺν βίον, ὅρεσι δὲ δρυὺς
 Αἰὲρ μὲν τε φέρει βαλανύς, μέσση ἢ μελίστας,
 Εἰροπόκοι δ' οὔτις μαλλοῖς καταβεβείθεσι,
 Τίκτουσι ἢ γυναικὸς εἰκότα τέκνα γονάουσι.
 Θάλασσι δ' ἀγαθοῖσι διαμπερές, ὅδ' ὕδ' ἡνέμεν
 Νείσσονται, καρπὸν δὲ φέρει ζείδωρος ἄρ' ἄρα.

Οἷς δ' ὕβρις τε μέμλε κακὴ καὶ χέτλια ὄργα,
 Τοῖς ἢ δίκη κρονίδης τεκμαίρετ' Ὀδυσσεύς.
 Πολλὰ κε δ' ἐξυμπαῖα πόλις κακῷ ἀνδρὸς ἐπαμ
 Οσις ἀλφεινῇ, δ' ἀτάδαια μηχανάατ'. (ρ' εἰ,
 Τοῖσι δ' ἔρανόθεν μέγ' ἐπήγαγε πῆμα κρονίωρ
 Λιμὸν ὁμοῦ δ' λοιμὸν. ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί,
 Οὐδὲ γυναικες τίκτουσι, μινύθουσι δὲ οἶκοι
 Ζηνὸς φρασμοσυνῶσι ὀλυμπία. ἄλλ' οἳ δ' αὖτε

16 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Ἦ ἔστι γεγραπὸν ὅτι οὐκ ἀπώλεισιν, ἢ ὅ γε τέχῃ,
Ἦ ἵστας γὰρ πόντω κρονίδης ἀποτίννυται αὐτῶν.

Ὡ βασιλεῖς, ὑμεῖς ἡ καταφράζεσθε καὶ αὐτοὺς
τῶνδε δίκων. ἐγγὺς γὰρ γὰρ ἀνθρώποισι μὲν ἔοντες
ἀθάνατοι λούσασθαι, ὅσοι σκολιῶσι δίκῃσι
ἀλλήλους τρίβουσι θεῶν ὅππῃ οὐκ ἀλέγοντο.
Τρεῖς γὰρ μύριοι εἰσὶν ἐπὶ χθονὶ πτυλοδοτεῖν
ἀθάνατοι ζυγὸς φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων,
οἳ ῥα φυλασσόμεν τε δίκας καὶ χεῖλια ὄργας
ἡέρα εὐσάμενοι, πάντεσσι φοιτῶντες ἐπ' αἴαν.
Ἦ δὲ τε παρθένῃ δὲ δίκη διὸς ἐκγεγαῖα
κυδινὴ τ' αἰδοίη τε θεοῖς, οἳ ὄλυμπον ἔχουσιν.
Ὡς ὅπότε αὖ τις μὴ βλάτῃ σκολιδὸς ὀνοτάζων,
αὐτίκα παρ' δ' ἐπὶ πατρὶ καθεζομένη κρονίαντι,
εἰρήνεται ἀνθρώπων ἀδ' ἰνὸν νόον, ὅφρ' ἀποτίσῃ
δῆμος ἀταδάλιας βασιλῆων, οἳ λυγρὰ νοδύνῃς
ἀλλὰ παρκλίνουσι δίκας σκολιδὸς γνέποντες.
Ταῦτα φυλασσόμενοι βασιλεῖς ἰθαῦτε μύθους
δαυροφάγοι, σκολιδῶν ἡ δίκῃν ἐπιπείγῃ λάθεσθε.
οἳ αὐτῶ κακὰ τόνχ' ἀνὴρ, ἄλλ' κακὰ τόνχ' ὄντων.
Ἦ δὲ κακὴ βουλὴ θεῶν βουλεύσονται καλίστη,
πάντα ἰδὼν διὸς ὀφθαλμὸς καὶ πάντα νοήσας,
καί νυ ταδί' αἶ κ' ἐθέλῃς ἐπιδέρκεν, ὅδ' ἐκ λήθη
οἴλω δὲ τῷδε δίκῃν πόλις γὰρ τὸς ἔργει.
καὶ δ' ἐγὼ μὲν αὐτῶν γὰρ ἀνθρώποισι δίκαιον.

Εἴλω,

Agmina qui nunc sternit eorum, aut moenia frangit,
Currentesq; rates disrumpit in æquore seuus.

O uos qui regitis terras, aduertite mentem
Huc ad iustitiam, quoniam superi prope nos sunt
Dij qui cuncta uident, & eos qui per mala iura
Defraudant alios spreta ratione deorum.

Ter numerum exuperant cœlestia numina, terram
Quæ nobiscum habitant, in tutelam data nostrum,
Illaq; quid iuste obseruant, quid fiat iniquè,
Aëre tecta, omnem pedibus peragrantia terram.

Ipsaq; Iustitia est uirgo Ioue nata parente,
Clara deos inter superos reuerendaq; multum,
Quam si quis uiolet meritòue fraudet honore,
Continuò ante pedes residens patris Iouis alti,
Humanæ exponit mentis scelera, & dare poenas
Vult fraudis, populi rectores, qui sacra iura
Detorquent, mala dum ob nummum sententia fertur.

Sed memor ô iudex horum, tua dirige recte
Iudicia, & capiant te obliuia iuris iniqui.
Noxius ipse sibi est, alij qui querit obesse,
Consiliumq; malum danti fert maxima damna.
Perspicit ac sentit sacrum Iouis omnia lumen,
Nunc uidet & nobis quid agatur, si uelit, illum
Nec latet hac quodnam ius exercetur in urbe.
Ast ego mortales inter iustus minime essem

Filius

Filius, aut itidem, si peccatum foret, esse
Iustum, aut præmia si iniustum maiora manerent,
Talia sed minime est facturus Iuppiter unquam.

Ast immitte tuis hæc Perse cordibus imis,
Audi iustitiæ, uimq; obliuiscere diram,
Hanc etenim legem nobis Deus ipse reliquit,
Piscibus at nemorumq; feris, auibusq;, se ut ipse
Inuicem edant, iuris quia non discrimen in illis.
Iustitiam nobis, quæ præstantissima longe est,
Tradidit, & quoties audet quis dicere uerum
Existens testis, Deus huic dat prospera cuncta.
Qui dum testis adest, temerè periuria iurans
Mentitur, lædens hic ius, mage læditur ipse,
Nam genus ipsius perit atq; extinguitur omne;
At genus in claro iusti post nomine uiuit.

Nunc tibi præcipue memorabo salubria Perse,
Scilicet ex uitij facile est uel prendere turbam,
Nam uia non longa est, foribus uicina morantur.
At regina graui uirtus sudore paratur,
Est uia difficilis, præceps, longa, aspera, ad illam
Principio, postquam iam stas in uertice summo,
Tum facilis tum fit dulcis, licet antè molesta.
Optimus ille uir est, primusq;, sibi omnia noscens
Consulere, expendens quæ post prodesse ualebunt.
Sed bonus hinc ille est, audit qui recta monenti,

Qui

εἴλω, μήτ' ἐμός ἦος, ἐπεὶ κακὸν ἄνδρα δίκαιον
 ἐμμεναι, εἰ μείζω γε δίκλω ἀδίκῳ τὸρϑ' ἔξει.
 Ἀλλὰ τὰ γ' ὅπως οὐ πατὴρ δία τὸρπικέραννον
 ὦ Πέρση, σὺ ἣ ταῦτα μετὰ φρεσὶ βάλλεις σῆισιν,
 καὶ νῦν δίκης ἐπάλασε, εἰς δ' ἐπιλήθεο πάμπαν
 τὸν δὲ γὰρ ἀνθρώποισι νόμον διέταξε κρονίων,
 ἰχθύσι μὲν καὶ θηροῖσι, καὶ οἰωνοῖς πετεινοῖς
 ἐοδερ ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐδ' ἴκη ὄσιν ἐπ' αὐτοῖς.
 ἀνθρώποισι δ' ἐδωκε δίκλω, ἢ πολλὸν ἀρίστη
 γίνετ'. εἰ γάρ τις κ' ἐθέλει τὰ δίκαια ἀγορεύειν
 γινώσκων, τῷ μὲν τ' ὄλβον διδοῖ δῦρυσσπα ζεύς.
 ὅς τις μαρτυρείσιν ἐκὼν ἐπίορκον ὁμόσας
 ψεύσεται, σὺ δὲ δίκλω βλάψας νήκεσον ἀάδην.
 τὰ δὲ τ' ἀμαυροτόρην γυνὴ μετόπιδεν ἀλέειπας
 ἄνδρος δ' ὀδύρετο γυνὴ μετόπιδεν ἀμείνων.
 σοὶ δ' ἐγὼ ἐδλά νοέων ἐρέω μέγα νήπιε Πέρση,
 τί μὲν μέντοι κακότητα καὶ ἰλασθὸν ὄσιν ἐλέειναι,
 ρηιδίως ὀλίγη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι νάει.
 τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτά θεοὶ προπαρόισιν ἐθήκαν
 ἀθανάτοι, μακρὸς ἣ καὶ ὄρεθι οἶμ' ἐπ' αὐτῶν,
 καὶ ῥηχὺς ὁ πρῶτος. ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον ἵκνται,
 ρηιδίη δ' ἥ περτα πέλῃ χαλεπή πόρ' ἔσκα.
 οὐτ' ὅ μ' ἀναρῖς ὅς αὐτῷ πάντα νοήσει
 φρασάμενος, τὰ κ' ἐπείτα τ' ὅν τέλος ἦσιν ἀμεί
 ἐδλός δ' αὖ κακείνος ὅς δ' ἐπείτα πῖθη, (νω.
 ὅ δ'

Ὅς δὲ κε μὴδ' αὐτῷ νοεῖ, μὴ τ' ἄλλος ἀκούων
 Ἐν θυμῷ βάλληται, ὃ δ' αὖ τ' ἀρχήι' αὐτῆρ.

Ἀλλὰ σὺ γ' ἡμετέρης μεμνημένος αἰὲρ ἐφεΐμης,
 Ἐργαζέσθαι πέσον δι' οὐ γγί' ὅφρα σε λιμός
 Ἐχθαίρῃ, Φιλίῃ δὲ σ' εὐσεφάν' Ἀνιμάτῃ
 Αἰδοίῃ, Βίον τ' ἵπλυν πῆμπλησι καλίῃ.

Λιμός γάρ τ' οἱ πάμπαν ἀδργῶ σύμφορος ἀνδρί.
 Τῷ δὲ θεοὶ κενεσῶσι καὶ ἄνδρες, ὅς κεν ἀδργός
 Ζῶν κηφλίῃσι κηθούροις ἱκέλ' ὀρμῇ,
 Οἳ τε μελιόσῃσι κῆματον ῥύχθουσιν ἀγοροὶ
 ἔδοντες. σοὶ δ' ἔργα φίλ' ἔσω μέτρια κωσμεῖν,
 ὧς κε τοὶ ὠραῖοι βίον τ' ἐπλήθωσι καλῖαι.

Ἐξ ὀργῶν δ' ἄνδρες πολὺ μῆλοί τ' ἀφνειοὶ τε.
 Καὶ τ' ἔργαζομένων πολὺ φίλτορος ἀθανάτοισιν
 ἔσσειαι, καὶ δὲ βροτοῖς. μάλα γ' ἐν γένεσιν ἀδργός.
 ἔργον δ' οὐδὲν ὀνείδι' ὀνείδι', ἀδργίῃ δὲ τ' ὀνείδι' ὀνείδι'.
 Εἰ δὲ κεν ἐργαζῇ, τάχα σε κηλώσει καδργός
 Πλοτεῦντα, πλῆτ' αὖ δ' ἀρετὴν ὅτ' κῦδος ὀπιδεῖ,
 Δαίμονι δ' οἷος ἐκδοῖ (τ' ἐργαζέσθαι ἄμεινον)
 Εἴ κεν ἀπ' ἄλλοτρίων κτεαύων ἀσίσφρονα θυμῶν
 Εἰς ὀργῶν ῥέψας, μελετᾷς βίον ὅς σε κελύει.
 Αἰδοῖς δ' οὐκ ἀγαθὴν λειχμηδῶν ἀνδρῶν κομίζει,
 Αἰδῶς, καὶ τ' ἀνδρῶν μέγα σίνετα καὶ δ' ὀνείδι.
 Αἰδῶς τοὶ πῶς ἀνολβία, θαρσύνει δὲ πῶς ὀλβῶν.
 Ζημίαι δ' ὅτ' ἀρπακτὰ θεοσδοῖα πολλὸν ἀμείνω.

Εἰ γὰρ

Qui sibi consulere ignorat, noliq; momenti
Auscultare alij, nullusq; et inutilis hic est.

Sed tu nostra animo semper præcepta reuoluens,
Esto operi intentus Perse diuine, fames ut
Te premat inuidia, Cereri sed amere pudice,
Illa tua omnigeno sic impleat horrea uictu.
Ecce fames comes est homini certissima pigro,
Adde quod hunc odio superiq; hominesq; sequuntur,
Quisquis segnitia fucos imitatur inertes,
Quorum uenter apum consumit parta labore,
Ocia agens: sed opus tu quodq; in tempore cura,
Horrea ut accipiant maturum in tempore fructum.
Ditescunt homines ex sedulitate laborum,
Quin operans fies multo mortalibus et dijs
Charior: his odio, cui corpus torpet, habetur.
Turpe labor non est quicquam, sed inertia turpe.
Tu studio, ad studium quoq; perstimulabis inertem,
Ditescens, at opes uirtusq; decusq; sequuntur,
Dijs similis fies: melius nil ergo labore,
Siq; nec alterius cupiens rerum, usq; laborans
Ut iubeo, proprium studeas acquirere uictum.
Vtilis haudquaquam est homini pudor hospes egenti,
Nunc iuuat ille uirum, nunc officit ille uicissim.
Vir pudibundus inops manet, audax fit citò diues.
Nū unquam rapias, data cœlitus optima dona.

Cuius

Cuius enim fuerit manuum res aucta rapinis;
 Siue usu linguae mendacis (qualia sunt
 Humanis animis lucri dulcedine captis,
 Dumq; pudor nullus, sola irreuerentia regnat)
 Hunc male Diuexant, rursus possessio primunt.
 Atteritur, felix nec longo tempore uiuit,
 Par scelus hic, à quo supplex et leditur hospes,
 Patrat, et ingreditur quicumq; cubilia fratris,
 Vxorem maculans, et sancta cubilia stupro.
 Peccat et is qui ledit utroq; parente carentes;
 Quiq; senectutis supremo in limine stantem
 Haud timet inmiti sermone offendere patrem,
 Hunc pater ipse deum Saturnius odit, et illi
 Factis pro iniustis tandem mala digna repondit.
 Sed nunquam Perse tu quicquam feceris hortari,
 At pro nrili superis Dijs fac sacra, pure
 Mundeq;, et pingues coxas adoleto sub aris,
 Nunc uini pateris, nunc placae thuris odore,
 Solis ad occasum facies et solis ad ortum,
 Ut tibi perpetuò fausti sint atq; fauentes,
 Utq; iuuare queas alios, non te iuuat alter,
 Hoste tuo, ad coenam tuam amantem accersere, relicto,
 Hunc tamen ante omnes, paries quem separat iunus
 Abs te: si qua etenim tibi res peragenda domi sit,
 Discincti iuicini aderunt, cingentur amici.

Dammum

Εἰ γὰρ τις καὶ χερσὶ εἶη μέγαν ὄλβον ἔλκεται,
 ἢ οὐ γὰρ γλώσσης λήϊσσετο (οἶα τε πολλὰ
 γίνετο, οὐτ' αὖ δ' ἡ κέρδιος νόον δ' ἀπατήσῃ
 ἀνθρώπων, αἰδ' αὖ δ' ἔτ' αὐαὶ εἶη κατοπάζῃ)
 Ρεῖα τε μὴ μᾶρ᾽ ἔσσι τοῖ, μινύθουσι δ' οἶκοι
 ἄνερ, τῶ, παῦρον δ' ἔτ' ἐπὶ χρόνον ὄλβος ὀπιδεῖ.
 ἴσῃ δ' ὅς θ' ἰκέτω, ὅς τε ξείνον κακὸν ἔρξῃ,
 ὅς τε κασιγνήτοιο ἔσ' ἀνὰ δ' ἔμνια βαῖνοι,
 Κρυπῆα δ' ἴης δυνῆς ἀλόχευ πρᾶκαίρια ῥέζωμ,
 ὅς τε τοῦ ἀφραδ' ἴης ἀλῖφαίνετ' ὄρφανὰ τέκνα,
 ὅς τε γονῆα γέροντα κακῶ ἐπὶ γήραθ' ὀδῶ
 Νεικείη, χαλεποῖσι καὶ ἀπρόμυθ' ἐπέεσσιν.
 Τῶ δ' ἡ τοι Ζεὺς αὐτὸς ἀγαίετ', ὅν δ' ἐπεδουτῶ
 ἔργων αὐτ' ἀδ' ἰκὼν χαλεπήν ἐπέθηκεν ἀμοιβήν.
 Ἀλλὰ σὺ τ' ἢ πᾶμπαμ' ἐδ' ἄεσίφρονα θυμὸν,
 Κασιδιώαμι δ' ἐρδιδ' ἰδ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν
 ἄγνως ἔκβαρῶς, ὡς δ' ἀγλαὰ μελὶα καίειν.
 Ἀλλοτε δ' ἡ σπονδῆσι θυέαςί τε ἰλάσκεισθαι,
 Ἡ μὲν ὅτ' ἐλνάζῃ, καὶ ὅταν φάθ' ἰδ' ὀρὸν ἔλθῃ,
 ὧς κ' εἰ τοι ἰλαὸν κραδίῳ καὶ θυμὸν ἔχωσιν,
 Ὀφρ' ἄλλων ὦν' κληροῖ, μὴ τ' ἄρ' ἐπὶ ἄλλῃ.
 Τὸν φιλεόντ' ὡς δ' αἶψα καλεῖν, τ' δ' ἐχθρὸν ἑᾶσαι
 Τὸν δὲ μάλιστα καλεῖν ὅς τις σέθεν ἐγγυθὶ ναίει.
 Εἰ γὰρ τοι κ' ἡ χεῖμα ἐγχείριον ἄλλο γυῖναι,
 Γέγονε δ' ἄλγεος ἔμωρ, ζώσαντο δ' ἐπὶ νῆα.

34. ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Γῆμα κακὸς γείτωρ, ὅσοντ' ἀγαθὸς μὲν ὄνειαρ.
 Ἐμμορεῖθι λιμῆς ὅς' ἔμμορε γάιτονθ' ἑδλῶ.
 Οὐδ' αὖ βῆς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτωρ κακὸς ἔσθι.
 Εὖ μ' ἡμεῖς εἰδὼς παρὰ γάιτονθ', δὴ δ' ἀποδ' ὄναα
 αὐτῷ θρὶ μέσῳ, κὴ λώϊον αἰ κε δυνῆσαι,
 ὧς αὖ χρηίζωμ καὶ δὴ ὕσδορον ἀρῆκον εὐρῆς.
 Μὴ κακὰ κορδαίνῃμ, κακὰ λέρδεα ἰσ' ἄτησιμ.
 Τὸν φιλέοντα φιλεῖμ, ἔτῳ πρῶσιόντι προσεῖναι,
 Καὶ δόμνῳ ὅς ἐσθ' ἰδῶ, ἔτ' μὴ δόμνῳ ὅς ἐσθ' ἰδῶ.
 Δώτῃ μὲν ἴσ' ἑδλωκῇ, ἀδ' ὡτῇ δ' ὅστις ἑδλωκῇ.
 Δὲ ἀγαθὴν, ἀρπαξ δὲ κακὴν, θανάτοιο δ' ὅττιρα.
 ὅς μὲν γὰρ κῆν αὐτῇ ἐθέλωμ, ὅ γε καὶ μέγα δῶκε
 Χαίρει θρὶ δῶρῳ, καὶ τέρπεται ὅμ' ἡψ' ἑυμὸν.
 ὅς δ' ἐσθ' αὐτὸς ἑλκται, ἀναλιδ' εἰσι πῖθ' ἑσθ',
 Καὶ π' ἐσμικρὸν ἑσθ', τὸ, τ' ἐπ' ἀχνῶσε φίλον ἡσθ'.
 Εἰ γὰρ κῆν κὴ σμικρὸν ὑπὸ σμικρὸν καταθέω,
 καὶ θαμὰ τ' ἑσθ' ἑσθ' οἰς, ἴσθ' αὖ κῆν μέγα κὴ τ' γγνῶιθ'.
 ὅς δ' ἐπ' ἑσθ' ἑσθ' ἑσθ', ὅ δ' ἀλύξετ' αἰθοπα λιμόν.
 Οὐδὲ τὸ γ' εἰρ' οἶκῳ κατακέκμητον ἀνέρα κῆν εἰ,
 Οἶκοι βέλτορον εἰν, ἐπεὶ βλαβόρον τὸ θύρεσθ'.
 ἑδλὸν μ' παρῶντ' ἑσθ' ἑσθ', πῆμα δὲ θυμῷ
 Χρηίζωμ ἀπ' ἐόντ' ἑσθ', ἅ σε φραζέσθ' ἀνῶγα.
 Ἀρχομένη δὲ πῖθ' καὶ λήγοντ' ἑσθ' ἑσθ' ἑσθ',
 Μικροῖσι φείδεσθ'. δεινὴ δ' ἑσθ' πῖθ' μὲν φείδεσθ'.
 Μικρὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ ἐσθ' ἑσθ' ἑσθ' ἀρῆκ' ἑσθ'.

Καὶ τῇ

Dammum uicinus malus, auxilium bonus ingens,
Atq; bonam nactus uicinum, est nactus honorem,
Nec res, uicinus ni sit malus, ulla peribit.
A uicino aliquid capias si mutuo, eadem
Mensura, ac non si possis sine fœnore redde,
Indigus ut rursum nullam patiare repulsam.
Ne mala lucra pares, mala lucra æqualia damnis.
Sis charus charo, uisentem inuise uicissim,
Quiq; dedit, reddas, nil da, qui nil dedit unquam.
Danti aliquis dedit, ac nil danti quis dedit unquam?
Dos bona, sed nunquam bona mortifera ulla rapina.
Qui dat sponte lubens, quamuis hic grandia præstet
Munera, letatur, facit atq; hoc corde sereno.
Qui uero ipse rapit, nullo remorante pudore,
Sit quamuis paruum, cruciatum hinc pectore sentit.
Nanq; super paruum si paruum apponere cures,
Sæpius & facias, citò magnus fiet aceruus.
Effugit ille famem, præsentem qui auget aceruum.
Sufficit hoc minime quod cella penaria seruat.
Esse domi præstat, nam damnosum foris esse.
Dulce est de cumulo præsentis sumere, contrà
Est graue egere aliqua re absente, hinc sis memor hoc
Dum plenu est fermeq; uacet uas, largius hauri, (rum.
In medio parcas, in fundo parcere serum.
Dicta prius merces famulo detur, idq; benigne,

Et cum fratre iocans cura tum testis ut adsit,
 Fidere sepe nocet, nocet et diffidere sepe.
 Ne fucata tua spoliēt te mente caueto
 Foemina, blanda, loquax, nidi damnosa uorago,
 Confidit furi, qui confidit meretrici.
 Hinc patrias seruet dilectus filius aedes,
 Sic tibi res crescent, procedentq; omnia dextrē.
 Fac moriāre senex gemina ex te prole relicta,
 Namq; Ioui facile est locupletes reddere plures,
 Curaq; multorum maior, plus fertur in arcam.
 Si cupias summis quoq; tu ditescere uotis
 Perse, sic facito, usq; laborem annecte labori.

LIBER SECVNDVS.

PLeiadas cernens orientes demete frugem,
 Vomere uerte solū quū submerguntur in undas.
 At bis uicenas latitant noctesq; diesq;
 Hinc iterum apparent impletis mensibus anni,
 Tempore quo primum incipiunt splendescere falces.
 Hæc lex aruorum est cunctis seruanda colonis,
 Siue habitent illi rauci prope littora ponti,
 Pingua siue colant in uallibus arua remota
 A ponto procul. At nudus fere, nudus arato,
 Et nudus metito, Cereris si in tempore cuncta
 Officia exoptes curata, ut tempore crescant
 Queq;

Καί τε κασιγνήτω γέλασας ὑδὶ μάρτυρα θέσθ.
 Γίσις δ' ἀρὰ ὁμῶς κ' ἀπισίαι ὤλεσεν αὐδρας.
 Μηδὲ γυνή σε νόον πυγασόλθ' ὀζαπατάτω,
 Αἰμύλα κωτίλυσσα, τελὺ διφῶσα καλιῦ.
 Ος δὲ γυναικὶ πέποιθε, πέποιθε ὅ γε Φιλήτης.
 Μυνογενὴς δὲ παῖς σῶζοι πατρῷον οἶκον
 φρεβέμεν, ὥς γὰρ πλῆτος ἀέξετ' ἐν μεγάροισι.
 Γηραιὸς ἢ θάνατος ἐτόρον πᾶσι δ' ἐγκαταλείπων.
 Ρῆα δ' ἐκον πλεόνεσι πόροι ζεὺς ἄσπετον ὄλβον,
 Γλείωρ ἢ πλεόνων μελέτη, μύζωμ δ' ἐπιθήκη.
 Σοὶ δ' εἰ πλῆτος θυμὸς ἐέλδ' ἐτ' ἐν φρεσὶν ἦσι
 Ωδ' ἔρδ' εἰμ, ὄργωμ δ' ἐτ' ἐπ' ὄργῳ ἐργαλίζεσθαι.

ΗΜΕΡΑΙ ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

Πηλιάδων ατλαγενέων ἐπιτελλομένων
 Αρχεὸν ἀμνητοῖ, ἀρότοιον ἢ δυοσομένων.
 Αἱ δ' ἦτοι νύκτας τε καὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα
 Κεκρύφαται, αὖτις δὲ πόδι πλομένη γῆναι τοῖ
 φαίνονται, τὰ πρῶτα χαρὰς οὐ μὲν οἶοι σιδ' ἡρου.
 Οὐτὲς τοῖ πεδ' ἰὼν πέλετ' νόμος, αἶτε θαλάσσης
 Εγγύθι ναετάρσ', οἱ τ' ἀγλαὰ βηοσῆντα,
 Ρόντα κυμαίνοντες ἀπὸ πρῶθι πιόνα χῶρον
 Ναίουσι. γυμνὸν ἀείρειν, γυμνὸν ἢ βοωτῆιν,
 Γυμνὸν δ' ἀμᾶδι, εἰ χ' ὥρια πάντ' ἐβέληθα
 Εργα κομίζεσθαι δαμνιτόρος, ὥς τοι ἔκαστα

Ὡρί' ἀΐξῃτοί, μή πως τὰ μετὰ ξυχαπίζωμ,
 Γτώσας ἄλλοτρίους οἴκους, καὶ μηδὲν αὐνύσας.
 Ὡς κ' νῦν ἐπ' ἐμ' ἤλθες, ἐγὼ δ' ἐβί' οὐκ ἐπιδώσω,
 Οὐδ' ἐπιμετρήσω. ἐργάζου νῆπιε Γέρον,
 Ἔργα τὰ τ' ἀνθρώποισι θεοὶ διετεκμήσαντο,
 Μὴ ποτ' ἐσὺ παῖδες ἰγυαὶ κίτε θυμὸν ἀχού
 Ζητούης βίβου κ' γέγονας, οἱ δ' ἀμελῶσι.
 Δίς μ' γὰρ κ' ἵς τάχα τούξαι, ἢρ δ' ἐλ' λυπῆς,
 Χρῆμα μ' ὅ πρῆξεις, σὺ δ' ἐτώσια πολλ' ἀγορεύ
 Αἰχρῆος δ' ἔσαι ἐπέω νόμος, ἀλλὰ σ' ἀνωγα (σφς.
 Φράζεαι χρεῶν τε λύσιμ, λιμοῦ τ' ἀλεωρή.
 Οἶνον μ' πρῶτισα, γυναικὰ τε βοῦν τ' ἀροτῆρα,
 Κτητῶν ὅ γαμῶν, ἢ τις ἐβασίμ' ἐποιτο,
 Χρήματα δ' εἰς οἶκον πάντ' ἀρμύνα ποιήσας,
 Μὴ σὺ μὲν αὐτῆς ἄλλου, ὅ δ' ἀρνῆτ', σὺ ἢ τητᾷ.
 Ἡ δ' ὥρε παρὰ μείβηται, μινύθη δ' ἐβί' ἔργον.
 Μὴ δ' ἀναβάλλεαι ἐστ' αὐριον ἐσθ' ἐννεφίμ.
 Οὐ γὰρ ἐτωσι δργὸς ἀνὴρ πῖμπλησι καλίμ,
 Οὐδ' ἀναβαλλόμενος. μελέτη δ' ἐβί' ὄργον ὀφείλ
 Αἰεὶ δ' ἀμβολιδργὸς ἀνὴρ ἄταισι παλαίφ. (λφ.
 Ἡμῶ δ' ἡ λήγει μινύθ' ὀξεῖθ' ἡελίοιο
 Καύματ' ἰδάλιμ, μετ' ὡρινὸν ὀμβρῆσαντος
 Ζωὸς ἐριδγνέθ', μετὰ ἢ ἴρεπετ' βρότεος χρῶς
 Πολλὸν ἐλαφρότ' ὄθ'. Δὴ γὰρ τότε σείριος ἀσῆρ
 Βαίον ὑπὲρ κεφαλῆς κηρίφ' ἐφείω ἀνθρώπων,
 Ἔρχεται

Quæq; suo, ne quando, grauis dum uexat egestas,
Frustra mendices alieni per ostia uictum,
Ut qui nunc ad me uenisti, at non dabo quicquam
Aut dono aut usu, sed Perse stulte labora,
Ipsi terricolis Diij constituere laborem,
Ne cum filiolis cum coniuge pectora tristis
Panem à uicinis quæras, ipsiq; repellant.
Forsitan accipies bis terue, at si inde molestes
Efficies nihil, in uanum sed plurima dices.
Sed quid uerba iuuant? hortor memor esto parare
Ipse, seram unde famem places, ac debita soluas.

Primum ædes, famulam, taurū qui ducat aratrum,
Emptam, non ductam, tua quæ iumenta sequatur.
Hinc memor apta tuæ domui instrumenta parato,
Ne possas alium illa, & eo ludare negante.
Tempora diffugiunt, inceptaq; res caret auxilio.
Ne differ sub cras opus, adq; diem inde sequentem,
Nam sua desidiâ sectans replet horrea nunquam,
Nec cunctator iners: studium rem promouet unum,
Hinc est lucta pigro cum paupertate perennis.

Cum defuerit Phœbe æ lampadis ignis,
Atq; calor sudorificus, cum Iuppiter imbrem
Mensibus Autumni fundit, corpusq; leuatur
Humanum, ac recipit uires (quia Sirius horis
Per lucem exiguus, hominum tunc imminet ardens

Verticibus, uerum sese plus nocte fatigat)
 Deniq; cum cariem contemnit secta securi
 Sylua, & fundit humi frondes, cessatq; uirere,
 Cedere materiam è syluis tum sis memor aptam,
 Vt mortariolum tripedale, trium cubitorum
 Pistillum, atq; axem resecato septipedalem:
 Octo pedum si sit, tum malleus abscindatur,
 Tres palmas rota habens, sit denas currui habenti,
 Plurima ligna incurua feces, dentale per arua
 Aut montem quæres, inuentum confer ad ædes
 Ilignum, nam tale haud frangitur inter arandum,
 Si clauis buiri, Cereris qui mumia tractat
 Rusticus insigens, temoni adiunxerit apte.
 Sed tibi sub tecto fabricans duo aratra parato,
 Perfectum ac rude, nam multo præstantius est sic,
 Nempe uno fracto, tum tauris alterum ut addas.
 Temones ualidos de lauro ulmoq; recides,
 Ex quercu buiris, dentale ex ilice fiat,
 Siniq; nouem annorum tauri, his firmissima membra,
 Conueniuntq; operi medio æui flore uigentes,
 Non illi inter opus miscentes prælia, atratrum
 Frangent, inceptumq; ita opus linquent sine fructu.
 Hos numerans annos uir quadraginta sequatur.
 Postquam edit panem morsus quater octo tenentem,
 Sollicitus rectum curet tum ducere sulcum,

Ad

ἔρχεται ἡμάτεσσι, πλείον δ' ἐτε νυκτὸς ἐπαυρεῖ.
 ἡμεῖσ' ἀδολκτοτάτῃ τέλει τμηθεῖσα σιδήρεω
 ὕλη, φύλλα δ' ἔραζε χεῖρ' ἰόρβοιο τέ λήγει.
 Τῆμασ' ἄρ' ὕλοτομῆν μεμνημένῃσ' ὄριον ὄργον.
 Ολμοι Μῆρι πόδην τέμνεν, ὑπόρου ἢ ῥίπην κω,
 Ἀξονάβ' ἐπ' ἀπόδ' ὤ. μάλα γὰρ νύτοι ἀρμόδι' ὄντω.
 Εἰ δέ κεν ὀκταπόδην ἀπὸ τῆς σφύρας λείψαμοιο.
 Τριῶν ἰθαμοι δ' ἄφ' ἱπτάμεν δ' ἐκαδωῶν ἀμάξι
 Ῥόλλ' ἐπὶ καμπύλα κἄλα. φέρειν ἢ γύμν' ὅτ' αὖ
 εἰς οἶκον κατ' ὄρος διζήμεν, ἢ κατ' ἀγρῶν (εὐρὺς
 Πρίνιον. ὅς γάρ βροτὶν ἀγρῶν ὀχυρώτατός ὄσιν.
 Εὐτ' αὖ ἀβλωαῖς δ' ὡς ἐν ἐλύματι πηξας
 Ῥόμοις ἰσὶν πελάσας πῶς ἀρῆρετ' ἰσοβοῦν.
 Δοῖα δὲ θέαδ' ἀροῖα πονησάμεν ἢ οἶκον
 Αὐτόγυον ἢ πηκτόν, ἐπεὶ πολὺ λαΐον οὕτω.
 Εἰ χ' ἐτόρου γ' ἄξαις ἐτόρου κ' ὡς βροτὶ βάλαιο,
 Δαφνὴς δ' ἢ πηλεὲς ἀκνώτατοι ἰσοβοῦν
 Δρυὸς ἐλύμα πρίνσ' γύμν', βόε δ' ἐνναετήρῳ
 Ἀρσινε κέκτῃσιν. τῇ γὰρ ὀργῇσ' ὅκ' ἀλαπαδνόν,
 Ἡβης μέτρον ἔχοντε, τὼ ἐργαζέσθ' ἀρίστω.
 Οὐκ αὖ τῶν εἰσάγοντες ἐν αὐλακι καμμένῃ ἀρῶ-
 Αξέων, τὸ δ' ὄργον ἐτάσιον αὖθι λίποιεν. (τρομ
 τοῖς δ' ἅμα τεσσάρων τετακτὴς αἰζὴν ἐποίητο,
 Ἀρῶν δ' ἐπνήσας τετάρτρυφον ὀκτάβλωμον,
 ὅς κ' ὄργον μελεῖτ' ἰθὺσαν αὐλακ' ἐλαύνει,

Μηκέτι παῖσιν αἰώνων μετ' ὀμνήλικας, ἀλλ' ὑπὲρ ἔργω
 Οὐμὸν ἔχωρ, τ' δ' ὅσ' ἐπινεώτορ' ἄλλ' ἄμείνων
 Σπέρματα δ' ἄσπεαδ', καὶ ἐπαπορέλλω ἀλίσταδ'.
 Κερσότορ' ἄνδρ' ἀνὴρ μετ' ὀμνήλικας ἐπιοίηται.

Φράζεσθ' δ' οὐτ' αὖ φωνῶν γόρ' ἀνὴρ ἐπακρόσης,
 ὧς ὅθ' ἐκ νεφείων γνιάς οἶα κεκληγυῖης,
 ἢ τ' ἀρότοιο τέ σῆμα φέρει, καὶ χείματ' ὥρην
 Δεικνύει ὀμβρῶν, κραδίη δ' ἔδ' ἀκ' ἀνδρός ἀβύσσῳ
 Δι' ὅτε χορτὰ ζῆλ' ἐλικας βόας ἐνδρ' ἐόντας. (τεω.
 Ρηϊδίον γ' ἐπ' εἶπερ, βόε δ' ὅς καὶ ἄμαξαν,
 Ρηϊδίον δ' ἀπαντῶσαδ'. πᾶρα δ' ἔργα βόωσι
 Φασὶ δ' ἀνὴρ φρενέας ἀφνειὸς πῆξασθ' ἄμαξαν
 Νήπιος, ὃ δ' ἐτό γ' οἶδ', ἐκείτ' δ' ἔτε δὴ δόρατ' ἄμαξ' ἔσθ'
 Τῶν πρόδ' ἐκ μελέτῳ ἐχέμεν οἰκῆν βέβαια.
 Εὐτ' αὖ δὴ πρῶτις ἄροτ' ἐθνητοῖσι φανείη,
 Δι' τὸτ' ἐφορμηθῶσι ὁμῶς δ' ἄμαξ' τε καὶ αὐτῶν,
 Αὐτῶν καὶ διδρῶν ἀρόων ἀρότοιο καθ' ὥρην.
 Γερῶν μάλ' ἀπὸ δ' ὧν ἵνα τοῖς πληθύνωσι ἄρ' ἔσθ' αἰ.
 Βίαι πολέων, θέρεθ' ἢ νεωμύνη ὅσ' ἀπατήσῃ.
 Νεὸν δ' ἐπείρεθ' ἐπὶ κοφί' ἔσθ' αἰ ἄρ' ἔσθ' αἰ,
 Νεὸν δ' ἀλεξιαρῆν, παῖδ' ὧν δὴ κληῖται.

Εὐχάδ' δ' ἐπὶ χθονίῳ διημήτορι β' ἀγνῆ,
 Εκτελεία βεῖθερ δ' ἐμήτορ' ἰδρὸν ἀκτῶν.
 Αρχόμηνος τὰ πρῶτ' ἀρότ' ὅταν ἄκρον ἐχέτῃς
 Χρὸς λαβῶν ὄρεπκε, βοῶν ὡς νῶτον ἵκηαι

Εν δ' ὅρῳ

Ad socios non respiciens, sed pectore toto
Incumbens operi: non iunior aptior illo est
Spargere sementem, et loca semine sparsa cauere.
Iunior ad socios crebro uaga lumina flectit.

Obserua si quādo gruis uox clangit ad aures,
Nubibus ex altis dantis tibi signa quotannis:
Nam fert signa soli uertendi, et tempora brumæ
Indicat: at bobus uenit ipsa ingrata carenti.
Inclusas stabulo uaccas tum pascito fœno.
Dicere per facile est, cum bobus des rogo currum,
Et facile abnuere est, proprijs bobus labor instat
Vir cordatus ait, currum compinge tibi ipse.
Stultus at hoc nescit, centum is sibi ligna requirit.
Sed tu cuncta domi curato negotia primum,
Et simulac ipsum iam tempus uenit arandi,
Tum quoq; cum famulis insistas ipse labori.
Humidus et siccus sit ager quam scindis aratro,
Mane bene aggrediens, spicis onerentur ut arua.
Vere solum proscinde, iteratum haud fallit in æstu.
Esto noualis ager cui uis committere semen.
Dira nouale arcet, puerorum est blandaq; nutrix.

Terreno fac uota Ioui, Cereriq; pudicæ,
Ut placidi pleno dent arua grauescere foetu.
Fac uota aggrediens terram sulcare, manuq;
Corripiens stiuam, stimulas quum dorso trahentum
Vimine

Vimine taurorum: sed tunc te ponè sequatur
Rastrâ puer portans, quum mandas semina terræ,
Isq; auibus semen cælando negociâ ponat,
(Sedulitas homines iuuat, at socordia lædit)
Sic grauis in terram fructu nutabit arista.
Siqu; tuo placidus Deus annuat inde labori,
Eijce tum uasis quas fecit aranea telas,
Et cunctis plenâ uictu letabere uisis,
Inueniet te uer epulantem, non eris unquam
Indigus alterius, sed opus tua ope alter habebit.
Sed tibi solstitio brumæ si terra subacta est,
Raras inuitens genibus refecabis aristas,
Dragmata pauca ligans, reptansq; in puluere tristis,
Corbe uehes messëm, paucis erit illa stupori.
Nunc etenim magni Iouis hæc, nunc illa uoluntas,
Ac homini illius mens perscrutabilis ægrè.
Quod tibi si serò sit aratum, hæc una medela est,
Tempore quo primum coccyzat in arbore coccyx,
Humanasq; suis demulcet cantibus aures,
Tum triduum totum si fundat Iuppiter imbrem,
Qui non destituat bouis aut uestigia uincat,
Primus ita æque multa metent & serus arator.
Pectore cuncta tene memori, nec tempora cani
Te lateant ueris, nec tempus quo cadit imber.
Fabrurum uitato focos, nugasq; calentes

Tempore

Ενδρουμ ἐλκόντων μεσάβω, δὲ τυτθὸς ὀπιδοῦ
 Δμῶος ἔχωμ μακέλλω, πόνον ὀρνίθεσι τιθεῖν,
 Σπέρματ' ἀκακκρὺ πῖον (βυθυμοσιῶν γὰρ αἰεὶς
 Θνητοῖς ἀνθρώποις, κακὸς θυμοσιῶν δὲ καλίστη)
 Ὡδ' ἐκ γὰρ ἀδρυσιῶν σάχυν νοδύοιμ δρᾶζε,
 Εἰ τέλος αὐτὸς ὀπιδοῦ ὀλύμπος ἐδιδῶν ὀπάζει.
 Εκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια, καὶ σέτολπα
 Γηθήσῃ βιότοιο ἐρεῦμνον ἐνδρ' ἐόντῃ.
 Εὐόχεωμ δ' ἱξέαι πολὺν ἔαρ, δὲ πρὸς ἄλλας
 Αὐγασσαι, σέτο δ' ἄλλος αὐτῆς κερσημιλὸς ἔσται.
 Εἰ δ' ἐκεῖ κελίοιο τροπῆς ἀρόης χθόνα δῖαν,
 Ἥμλνθ' ἀμήσεις ὀλίγον πόδι χειρὸς ἔργων,
 Αντία δ' εὐσμόνωμ κερσημιλνθ' ὃ μάλ' αἰ χείρων.
 Οἴσεις δ' γν' φορμῶν, παῦροι δ' ἐσε βηθήσονται.
 Αλλοτε δ' ἀλλοῖος ζωὸς νόος αἰγιόχοιο.
 Αργαλέος δ' ἀνδρῶσι κῆρ θνητοῖσι νοῆσαι.
 Εἰ δ' ἐκεῖ ὄψ' ἀρόσης, τόδ' ἐκ γν' τοι φάρμακον εἴη,
 Ἡμὸς κῶκκυξ κοκκύζῃ δρυνὸς γν' πετάλοισι,
 Τὸ πρῶτον τέρεψέ τε βροτὰς ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν
 Τῆμος ζεὺς υἱοὶ τρίτῳ ἡμᾶτι μινδ' ἀκλήγοι.
 Μὴτ' ἄρ' ὑπόρβαλλων βοὸς ὀπλήμ, μὴτ' ἀκλει-
 Οὔτῳ κ' ὄψ' αρότης πρωτηρότη ἰσοφαρίζῃ. (παρ
 Εμ θυμῶ δ' οὐ πάντα φυλάσσω, μηδὲ σε λήθοι,
 Μὴτ' ἔαρ γινόμενον πολὺν, μὴδ' ὦριος ὄμβρος.
 Γὰρ δ' ἴθι χάλκφοι θώκοι ἔπ' ἀλῆα λείχλω

Ὡρην χειμῶνιν ὅπότε κρύος ἀνέρας ἔργον
 Ἰχάνει, ἐνθα κ' ἄοκν' ἀνὴρ μεγαλοὶον ὀφέλλει,
 Μὴ σε κακοῦ χειμῶν' ἀμυχανίη καταμαρτυρήσῃ
 Σὺν πονηρίᾳ, λεπτήν δὲ παχυὴν πόδια χερσὶ πνέουσι.
 Πολλὰ δ' ἄδργος ἀνὴρ κενεὴν ὑπὲρ ἐλπίδα μίμνῃ,
 Χρηίζωμ' βιότοιο, κακὰ πρὸς ἐλεξάτω θυμῷ.
 Ἐλπίς δ' ἔκ ἀγαθῇ κεχοιμῶν ἀνδρα κομίζῃ,
 Ἥμλων γν' ἔλεγχ' ὅτ' μὴ βί' ἄρκει' εἴη.
 Δείκνυε δὲ δ' μῶεσι θερόν ἐπὶ μέσσοι' ἔοντ'·
 Οὐκ αἰεὶ θέρ' εἰσέτιται, ποιεῖδε καλίας.
 Μῆνα δὲ ληναῖονα κακ' ἥματα βῆλορα πάντα,
 Τοῦτο μ' ἀλδύαδι, ὅτ' περγάδας, αἷ' τ' ὑπὲρ γαῖαν
 Πνδύσαντ' βορέας, δύση λεγέας τελέθωσι,
 Ὅσε δ' ἄθ' ὀρέκῃς ἱπποπόφ' ὕρει πόντω
 Ἐμπνδύας ὥρει, μέμυκε δὲ γαῖα καὶ ὕλη.
 Πολλὰς δὲ δρυὺς ὑψιθέμους ἐλάτας τε παχείας
 Οὔρει' γν' βήσῃς πλυνᾷ, χθονὶ πουλυβοτείρῃ
 Ἐμπίπῃωμ, καὶ πᾶσα βοᾷ τότε νήριτ' ὕλη.
 Θῆρες δὲ φρέσσουσ', ὄρεας δ' ἔστω μέζ' ἐθνή.
 Τῶν κ' ἰσχυρὴν δέρμα καταδύσκιοι. ἀλλὰ νῦν κ' ἔστω
 Ὑψιθός ἐσθ' δ' ἀπὸ δ' ἀσυστέρνων πρὸς ἔοντων,
 Καί τε δ' ἀπὸ βοῶν ἐρχετο. ὅδ' ἐμὴ ἴχει,
 Καί τε δ' αἶγα ἄσσι τανύτριχα, πᾶσα δ' ὅτι,
 Οὐκ ἐπ' ἡτανὰ τρίχας αὐτῶν δ' ἀπὸ δ' ἀσυστέρνων
 Ἰς ἀνέμω βορέας, τροχάλωμ δὲ γέροντα τίθησι.

Tempore brumali, quum frigora corpus adiurunt,
 Tum propriæ domui uir prospicit omnia gnauius,
 Ne te sæua dies hyems deprendat egenum,
 Constringatq; pedem manus attenuata tumentem.
 Multa uir ignauus, dum se sæpe pascit inani,
 Indigus interea uictus, mala corde uolutat:
 Nanq; potest inopem minime spes pascere, pigra
 Ociosa sectantem, & tenuis cui copia rerum.
 Tu media exerce famulos æstate labore,
 Non erit usq; æstas, curate in tempore nidos.

Excoriatorem pecudumq; hominūq; Decembrem
 Euia studio summo, glaciemq; molestant,
 Quæ per humum Borea solet indurescere flante.
 Is per Thraciam equis claram flans, Oceanoq;
 Incumbens, mugire facit terramq; nemusq;.
 Alticomæ quercus, ornosq; ex monte profundam
 Deijcit in uallem, rapiens radicibus imis
 Flamine præcipiti, strepitu boat ardua sylua,
 Tumq; feræ exhorrent, caudasq; sub inguina ponunt,
 Densa licet pellis setisq; pilisq; sit ipsis,
 Sic tamen armatas Boreæ uis frigida transit.
 Nec bouis hunc arcet tergus, sed ad intima perflat,
 Perflat & hirsutas capras, sinit esse bidentes
 Immunes, anno nam toto in corpore læne
 Perdurant: facit ille senes incedere curuos,

At non

At non mollicutes infestat uirginis artus,
 Quæ manet intra ædes matri coniuncta paternæ,
 Nescia adhuc quid amor, quid sint tua facta Dione,
 Undiq; sed tenerum corpus bene lota, oleoq;
 Perlita odorifero, tectum intra nocte quiescit,
 Tempore quo polypus proprios depascitur artus
 In gelido recubans antro, madidoq; cubili.
 Nondum etenim imitat sua lustra relinquere Titan,
 Qui super Aethiopum populos incedit et urbes,
 Tempus ad exiguum se terre ostendit Achiue,
 Sylaticolæq; fræ tunc undiq; quotquot inermes,
 Quotquot cornigere, stridentes dentibus, altæ
 Percurrunt sylvas, resq; omnibus est ea cordi,
 Quæ sitisq; diu in latebris sua corpora sternunt,
 Sed similes homini, baculus cui tertius est pes,
 Cuiq; est iam fractū dorsum, et dependet huius frons,
 Huic similes, inde aufugiunt ubi nix iacet alba,
 Tunc, quod mando, tuum corpus bene uestibus arma,
 Indue talarem tunicam, superindue chlenam,
 Staminibus raris inducas licia densa,
 Inijceq; hinc uestem, ne horrescant frigore crines,
 Næc tibi horriduli, rectiq; in corpore surgant,
 Induc perones pedibus de tergore tauri
 Fortiter occisi, prius intus crimibus opplens,
 Et bruma aduentante, bovis tibi consue neruo
Pelles

Καὶ δὲ παρθενικῆς ἀπαλόχροος ὃ δ' ἰαίησιν,
 ἦτε δόμων γν' τόδι Φίλη παρὰ μικτὸρὶ μίμναι,
 Οὐ πῶ ἔργ' εἰδ' ἤα πολυχρύσῃ ἀφροδίτης,
 Εὐ τε λωισαμένη τέρενα χροά, καὶ λίπ' ἐλαίῳ
 Χρυσάμην, νυχίη κατὰ λείξειται ἐνδοθὺν οἴκῳ,
 Ἥματι χειμὸριον ὅτ' αὐόσει· ὃν πόδα τέτυδαι,
 Εμ' τ' ἀπύρῳ οἴκῳ καὶ γν' ἥθεσι λουγαλείοισιν.
 Οὐ γὰρ οἱ ἥλιος δείκνυ νόμον ὀρεμνέσθαι,
 Ἀλλ' ἐπὶ κυανέῳρ ἀνδρῶν δ' ἡμόν τε πόλιν τε
 Στρωφᾷται, βραδ' ἰομ' ἢ πανελλυνέας φαίνει.
 Καὶ τότε δὴ κόραοι καὶ νήκοροι ὑληκοῖται,
 Λυγρὸν μυλίωντ' οὐτ' ἀνὰ δρῦα βιοσίνοντα
 Φόβουσι, καὶ πᾶσι ἐνὶ φρεσὶ ἴσσο μέμνην.
 Οἱ σὺν παλαιόμυλοι πυλινὸς κορυθμῶνας ἔχουσι,
 Ἐγλάφυ περὶ ἦεν, τότε δὴ τρίποδι βροτῶ ἴδι,
 Οὐτ' ὑπὸ νῶτα ἔαγε, κάρη δ' εἰς ὀδίας ἐρᾷται,
 Τῷ ἱκετοῖ φοιτῶσιν ἀλδύόμυλοι νίφα λυβύλῳ,
 Καὶ τότε ἔσσει' ἔρυμα χροὸς ὥς σε λελότω,
 Χλαῖνάν τε μαλακίῳ καὶ τὸρμύοντα χιτῶνα.
 Στήμονι δ' γν' πᾶν ῥω πολλὴν κρόκα μινεῖ (αὐδ'),
 Τίῳ πόδεσσ' αὐδ' ἵνα τοι τρίχ' οὐ ἀτρεμέωσι,
 Μηδ' ὀρεθαὶ φρίσσωσιν ἀειρόμηναι κατὰ σάμα.
 Ἀμφὶ δὲ ποσσὶ πείδιλα, βοὸς ἱεὶς καταμύσιο
 Ἄρμυνα δίσσαυδ', πύλοισι ἐντόδι πυκνάσας.
 Εὐφρογόνων δ' ἐρίφ' ὁπότε κρῖνος ὤριον ἔλθοι,
D Δέρμα

Δέρματε συρράπτεν νόδῳ βοός, ὅφρ' ὤψι νότος
 γέτω ἀμφιβόλη αἰεὶ κ. κεφαλῇφι δ' ὑπόρθεον
 Πίλον ἔχει ἀσκητῆρ, ἵν' ἔατα μὴ καταδίδῃ.
 Ὑγρὴ γὰρ τ' ἡὼς πέλεται βορέας πωσόντῃ.
 Ἡδὸς δ' ὤψι γαῖαν ἀπ' ὕραυ ἀσδρόντῃ
 Ἄρ' πυροφόρῃ τέταται μακάρων ὤψι ἔργοις,
 Ὃς τε ἀρυσάμηνος ποταμῶν ἀπο αἰὲρ ναόνταρ,
 Ὑψὺ ὑπὲρ γαίης ἀρθεὶς ἀνέμοιο θυέλλῃ.
 Ἄλλοτε μὲν θ' ὕει ποτὶ ἑσπέρῳ, ἄλλοτ' ἄπαι
 Πυκνὰ θεμικὴς βορεὺς νέφια κλονέοντῃ,
 Τὸν φθαμένῃ ἔργα τελέσας, οἶκον δ' ἐνείδια,
 Μὴ ποτὶ σ' ὕραυόθῃ σφοτόν νεφος ἀμφικαλύ-
 ρωτάτῃ μιν δ' αἰεὶ θέῃ ἢ θ' ἑμάτα δεύσῃ, (ψη.
 Ἀλλ' ὑπαλόδιαδ'. μεῖς γὰρ χαλεπώτατος ἔστι
 Χειμερίος, χαλεπὸς πλοῦτατος, χαλεπὸς δ' ἀνῶις,
 Τῆμος θάμνου βροσὶν, ὤψι δ' ἀνέρι τὸ πλεον εἰς
 Αἰμαλῆς. μακρὰ γὰρ ἐπὶ ῥόδοι δὴ φρόναί εἰσι.
 Ταῦτα φυλασσόμεν τετελεισμένον εἰς γνῆαυτ',
 Ἰσοῦν δαι νύκτας τε καὶ ἡμέρας εἰσοῦν αὐθις
 Ἐν πάντων μήτηρ καὶ πόρ σύμμιχτον γνῆει.
 Εὐτ' αὖ ἐξήκοντα μετὰ τροπῆς ἡλίοιο
 Χειμερὶ ἐκτελίσσῃ ζεὺς ἡμέρας, δὴ ῥα τότε ἀσὴρ
 Αἰκτωρ πλοῦτων ἰδὸν ῥόον ὠκεανοῖο,
 Πρῶτον παμφαίνων ἐπιτέλλετ' ἀκροκνήφαις.
 Τὸν δ' ἐμὲ ὀρθρογόνῃ παρδυσὶς ὥρε χελιδὼν,

Pelles hœdorum, ut late imponantur ad imbrem
 Pellendum dorso, crinesq; caputq; galerus
 Arte laboratus tegat, ut ne aures madeſiant.
 Frigus in aurora ſeuum eſt aquilone ruente,
 Aſtriſtroq; cadens in terram ex æthere mane
 Aër fecundans ſegetem, ſuper arua reſedit,
 Qui primum liquidis fluuiorum hauritus ab undis,
 Hinc in uentorum è terra ſublatus in alium,
 Nunc pluuiam ſub noctem adfert, nūc flamina gignit.
 Vndiq; Threicio nubes aquilone ciente.
 Hunc tu præueniens actò pete teſta labore,
 Ne properans cælo te fors nebula occupet atra,
 Et madidum corpus ueſtesq; intingat in imbres:
 Hinc præuitato, menſis ſæuiſſimus hic eſt
 Brumalis, grauis & pecori & mortalibus iſpis.
 Pabula iumentis tum parcius obijce, uerum
 Plus homini apponat, quoniam longiſſima nox eſt.
 Hæc obſeruato, dum impletis menſibus anni
 Aequa dies fuerit nocti, & dum denuò mater
 Cunctorum tellus fructus ferat alma recenſes.

Quum poſt ſolſtitium brumæ regnator olympi
 Sexaginta dies conſecerit, illico deinde
 Oceani Arcturus ſacris releuans caput undis
 Exoritur, fulgens noctis uenientibus umbris.
 Hunc poſt, lugubris rege ex Pandione nati

*Ad uer primum oculis hominum se ostendit hirundo,
Huius praeueniens aduentum incidito uites.*

*Quum calida è terra reptat testudo per agros
Pleiades fugiens, tum tempus mittere uites,
Sed falces acue, atq; in messem mittito seruos.
Desere mane torum, & ualeat confessus in umbra
Temporibus mēsis, quum Phoebus corpus adurit.
Sed properans cura, ut fructus sub tecta uehantur.
Surgito mane, tibi ut uictus contingat abunde,
Conficitur facile pars terna mane laborum,
Aurora acceleratq; uiam, acceleratq; laborem.
Multi iter inceptare solent illius ad ortum,
Bobus & iniicitur tum multis pondus aratri.*

*Carduus in pratis quum floret, & ore cicada
Arboribus latitans dat acutum stridula cantum
Crebro alas quatitans, operose æstatis in hora,
Tunc capræ pingues, tunc & mollissima uina,
Foemina tunc coitus audivissima, languidus est uir,
Nam capiti & genibus uires Canis æstifer aufert,
Corpus & exuccum iacet æstu: at saxea tum te
Vmbra habeat, tumq; adsint Biblina uina, placenta
Lactea, lacq; capræ, quæ non alit ubere foetum,
Nec teneri vituli nondum emixi caro desit,
Hædorumq; recens natorum: nigra sub umbris
Vina sedens misce, recrea cor dulcibus escis,
Spirantem*

Ες φάθ' ἀνθρώποις ἔαρος νιόρις αμύλοιο,
 Τίω φθαμένῳ οἶνας ποδὶ ταμνέμεν, ὥς γ' ἄμην.
 Ἀλλ' ὅποταρ φορέοις ἀπ' ἁθονὸς αὖ φύλα βάλειν,
 Πληθιάδας φθύγ', τότε δ' ἡ σκάφος ἔκετι οἶνε,
 Ἀλλ' ἄρπας τε χαρὰς ἐμλκαι ἔδιδμας ἐγείρειν.
 Φθύγειν δὲ σκιδροὺς θώκους, καὶ ἐπ' ἧν κοῖτορ
 ὤρε γ' ἄμικτο, ὅτε τ' ἡέλιος χροά κέρφα,
 Τημέτ' αὖ δὲ οἶκα δὲ καρπὸν ἀγείρειν,
 Ορθρὸν ἀνίσταμεν, ἵνα τοι βίῃ ἄρκει ἔει.
 Ἡὼς γὰρ τ' ἐργαίω βίττω ἀπομείρεται αἴσαν,
 Ἡὼς τοι πεφύρει μ' ὁδὸν, πεφύρει δὲ ἔργου,
 Ἡὼς, ἥ τε φανεία πολέας ἐπέβησε κελεύθε
 Ἀνθρώπων, πολλοῖσι δ' ὑδὶ ζυγὰ βουσί τίθησιν.
 Ἡμεῖς δὲ σκόλυμός τ' ἀνθεῖ ἔχεται τέτλιξ
 Δονδρεῖα ἐφ' ἐξομῶν, λεγυρὴν καὶ λαχύνει τ' αἰοιδίην
 Πυλινὸν ὑπὸ πτόρυγῳ, θέρος καμαῖώδεος ὥρε,
 Τῆμεθ' πλώτα τοί τ' αἶγες καὶ οἶν' ἄρεισθ'.
 Μαχλότατ' ἢ γυναικὸν, ἀφαιρότατοι δὲ τε ἄν
 Εἰσὶν, ἐπεὶ κεφαλὴν ἔδοναί τε σέριος ἄλδ', (δ' ρε
 Ἀνάλειος δ' ἐτεχρὸς ὑπὸ καύματ'. ἀλλὰ τότε ἦδ' ἔ
 Εἶν' ὡφθαλμὸν τε σκινὴ καὶ βίβλιν' οἶν',
 Μάλα τ' ἀμολγαίν, γάλα τ' αἰγῶν σβεννυμνῶν
 ἔδοναί τε σέριος ἄλδ', (δ' ρε
 Πρωτογόνων τ' ἐρίφων. ἐπὶ δ' αἰδοπα πινέμεν οἶ
 Εμ σκινὴ ἐξομῶν κεκορημένον, ἥ πορ' ἐδ' ὡδὴς, (νομ

54. ἙΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Ἀντίον ὀκυκράει· ἀνέμω βρέφαντα πρόσωπον,
 Κελεύεις τ' ἀγναῖο κ' ἀπορρένυτε, ἢ τ' ἀθόλωτο·
 Τρις ὕδατο· προσχέδμ, τ' ἢ τέταρτον ἱέμεν οἶνσ.
 Διμῶσι δ' ἐποβυῶν δλημήτορ· ἰδρὸν ἀκτιῶ
 Δινέμεν, οὐ τ' αὖ πρῶτα φανῆσθ' ὀφείωντο,
 Χώρῳ γ' ὀυαίει καὶ εὐβοχαλῶ γ' ἀλῶν,
 Μείρω δ' ὀκυκράει γ' ἀγναίσι. αὐτὰρ ἐπὶ δ' ἢ
 Εἰς τὰ βίον κατὰβηαι ἐπαρμόν' ἐνδοθ' οἶκτο,
 Θῆτ' αἰκον ποιείει, καὶ ἄτεκνον ἐριθον
 Δίξει δ' κέλομαι, χαλεπὴ δ' ὑπόπορτις ἐριθον,
 Ἐκίνα κερκαρόδοντα κημεῖν, μὴ φείδω σίτῳ,
 Μὴ ποτὲ σ' ἡμρόνοϊτος ἀνὴρ ἀρ' χεῖμασ' ἔλκῃ.
 Χόρτον δ' ἐσομίσαι· σφύρτον, ὅφρα τοι εἴη
 Βοσὶ καὶ ἡμίονοισιν ἐπικετανόν. αὐτὰρ ἐπετα
 Διμῶσι ἀναψύξαι Φίλα γουῖατα, Ἐβόλῳ λῦσαι.
 Εὐ τ' αὖ δ' ὀφείωντο σῶναι· ὀκ μίσον ἔλκῃ
 Ἐρανόρ, ἀρ' κ' ὀφείωντο δ' ἐσίδῃ ρόδο δ' ἀκτιῶσι
 Ω γέρων, τότε πάντας ἀπόδρεπε οἶκα δ' ἐβότρυν,
 Δίξει δ' ἡλῖω δ' ἐκα ἡμέτα καὶ δ' ἐκα νύκτας,
 Εἰς τὴν σ' οὐκ ἔλκῃ, ἐκτὼ δ' εἰς ἀγ' ἀφῶσαι,
 Δάδρα διονύσσ' πολυγυθῆσθ'. αὐτὰρ ἐπὶ δ' ἢ
 Πληκιάδ' εἰς δ' ὕδατ' εἰς τὴν, τε δ' ὀφείωντο
 Διμῶσι, τότε ἐπετ' ἀρότῳ μεμνημένῳ εἶναι
 Ω γέρων, πλείων ἢ κ' ἡλῖω ἀρ' κ' ὀφείωντο εἶναι.

Εἰ δ' εἰ σε ναυτιλῆς δ' ὕδατ' ἀφῶσι ἡμρόνος αἰσῶ,

Εὐ τ'

*Spirantem leuiter faciem conuersus ad Euriū,
Et fontem aspiciens sine limo & sine fluentem,
Sed ter aquam funde, & quarta uinum uice misce.*

*Brachia quum primum profert robustus Orion,
Sacra iube excutiant famuli Cerealia dona,
Area in equali & uentis regione patente.
Excussam Cererem metire, in uasa reponens.
Quumq; tenes omnē iam structum intra horrea uictū,
Quare domo propria famulū, famulamq; carentem
Prolibus, illa solet que lactat inuulis esse.
Pascere cura canem quoq; sit, ne parcito pani,
Ne tua fiaretur solitus fur stertere luce.
Postremo moneo, ut fœnum paleasq; recondas,
Vnde boues pascas, mulosq; his omnibus actis,
Tauris deme iugum, & famulis concede quietem,
Quum medio coelo Canis, Orionq; uagantur,
Arcturumq; aurora uidet sibi stare propinquum,
Collige tunc omnes Perse de uitibus uuas,
Et bis quinq; dies noctesq; exponito soli,
Sint & quinq; dies sine sole, in dolia sexto
Munera lætitiæ Bacchi parentia conde.
Postquam pleiades hyadesq;, atq; amplius Orion
Occiderint, tum mox inuertere uomere terram
Esto memor, sic queq; suo anni tempore fiant.
At tibi difficilis res si sit nautica cordi,*

Tempore quo roæ Atlantides Oriona
 Vitantes sæuam, pelagi conduntur in undas,
 Omnigeni miscent inter se praelia uenti,
 Hinc tua nulla mihi tum currat in æquore nauis,
 Cura sit, ut iubeo, tellurem inuadere aratro.
 Nauigium subduc in littus, & undiq; saxa
 Aduolue, ut se deat tutum spiramina contra.
 Ejice aquas pluuias, ut ne Iouis imbre putrescat,
 Arma ratis cuncta ad tua tecum culmina conser,
 Carbasa, quæ nauis sunt alæ, rite plicato,
 Suspendas fumosa super laquearia clauum.
 Ipse uiam differ dum tempus uenerit aptum,
 Tum nauem æquoreas in aquas deducito, & illam
 Mercibus oppleto, unde domum bona lucra reportes.
 Sic noster solitus pater est dare uela per undas
 Perse chare, bonum uictum hinc æquumq; parabat,
 Et semel hæc tenuit cursum, emensus mare magnum,
 Aeolica à Cuma soluens cum naue picata,
 Non quod diuitias amplas fugiebat, opesq;
 Sed paupertatem, mortalibus à Ioue missam.
 Haud Helicone procul, miseranda habitabat in Ascre,
 Qui malus ac grauis est, brumaq; æstateq; uicus.
 Curandum Perse, tempestiuo omnia fiant
 Tempore, sed primam hanc curam res nautica poscit.
 Laudato exiguan nauem, at res credito magnæ,

Quo

ἔντ' αὖ πληιάδ' οὐ δὴν' ὄμβριμον ὠρίανθ'
 φέγγουσαι, πίπῳσιρ' οὐ νόροισι δ' αὖ πόντον,
 ἀν' τότε παντοίωρ' ἀνέμων θύσσιρ' ἄπται,
 καὶ τότε μηκέτι νῆας ἔχειρ' ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.
 Γλυῖ δ' ἐργάζεσθ' μεμνημένῳ, ὥς σε κεκδύω,
 Νῆα δ' ἐπ' ἠπείρου ἐρύσαι, πυκνάσαι τε λίβοισι
 Πάντοθεν, ὅφρ' ἴχωσ' ἀνέμων μλῖος ὑγρὸν ἀγνῖτ',
 Κύμαρον δ' ἐξορύσας, ἵνα μὴ πύθῃ διὸς ὄμβρο.
 Ὅπλα δ' ἐπ' ἀρμυλῇ πάντα τέω ἐνὶ κἄτθεο οἴκῳ,
 Εὐκόσμως σολίσας νηὸς πῆδρ' ἀπὸ ποντοπόροιο.
 Πηλοδάλιον δ' ἐξορύγεις ὑπὲρ καπνῷ λειμῶσάδ'.
 Αὐτὸς δ' ὠρεῖορ' μίμνειρ' πλόον ἐσόμεν' ἔλθῃ,
 Ἢ τότε νῆα θολῶ ἄλα δ' ἐλκέμεν, γν' δέ τίς φόρβον
 Ἀρμυλὸν γν' τυύσας, ἵν' οἴκαδ' ἐκέρδιθ' ἀρῇαι,
 Ὡς πόρ' ἐμός τε πατὴρ ἔσος μέγα νῆπι Πέροσ.
 Πλωίσεισθε νηυσὶ βίῃ λειρημένῳ ἐδολῶ,
 ὅς ποτε κ' ἡτῇδ' ἦλθε, πολὺν δ' ἄρ' ἀπὸντον ἀνύσας,
 Κύμῳ αἰολίδῃα περὶ πῶν, γν' νῆι μελαίνῃ,
 Οὐκ ἄφρονος φέγγωρ, ὅδ' ἐπὶ πλοῦν τε καὶ ὄλβον.
 Ἀλλὰ κακὴν πενίλῃ τ' ἱεὺς ἀνδρῶσι δίδωσι.
Νῆας τ' οὖ δ' ἀγὰρ ἐλιδὼνθ' οἰζυρὴν ἐνὶ λῶμῃ
 Ἀσκη, χεῖμα κακῇ, θέρδ' ἀργαλῆς, ὅδ' ἐπὶ τ' ἐ-
 τυῶν δ' ὡς Πέροσ' ἔργων μεμνημένος εἶν' (Ὀδῆ.
 Ὡραίων πάντων, πόδι ναυτιλῆς δὲ μάλισα.
 Νῆ' ὀλίγῳ αἰνέειρ, μεγάλῃ δ' ἐνὶ φορτίᾳ θέσθ'.

Μείζων μὲν φόρτος, μείζων δ' ἐπὶ κέρδει κέρδιος
 ἔσσεται, εἰ κ' ἀνιμοὶ γέ κακὰς ἀπέχουσιν αἰήτας.
 Εὐτ' αὖ ἐπ' ἐμπορίῳ βέλτας ἀσίσφρονα θυμῷ,
 Βούλκαι ἢ χρεῖα τε προφυγεῖν κῆ λιμὸν ἀτόρπον
 Διέσω δ' ἐτοίμειτρα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
 Οὐτέ τι ναυτιλίας σοσοφισμῆνος, ὅτε τι νηδῶν.
 Οὐ γὰρ πῶ ποτε νηὶ γ' ἐπέπλω θυρία πόντου,
 Εἰ μὴ εἰς δύβοιαν ὅζ' αὐλίδος, ἢ ποτ' ἀχαιοὶ
 Μείναντες χειμῶνα πολὺν σιῶ λαὸν ἄγειραν
 Ἑλλάδος ὅζ' ἰδρῆς, Ἰοίῳ δὲ καλλιγυναικα.
 Εὐθαδ' ἐγὼν ἐπ' αἶθλα δ' αἰσφρονος ἀμφιδάμαντ'
 χαλκίδιαι εἰσιπέριχα. Ἰὰ ἢ προπεφραδ' ὀλῖα πολλὰ
 Ἀλλ' ἐβόλῃ παῖδες μεγαλήτορες, εὐθα με φημί
 Ὑμῶν νικῆσαντα φέρειν τρίποδ' ὠτάωντα.
 Τὸν μὲν ἐγὼ μάστιγος ἐλικοινιάδ' εὖσ' ἀνέβηκα,
 Εὐθα με τοπρῶτον λιγυρῆς ἐπέβηκα ἀοιδῆς.
 Τόσσοι τοι νηδῶν γε πεπείραμαι πολυγόμεφων.
 Ἀλλὰ καὶ ὥς ἐρέω ζῶνός νόον αἰγιόχοιο,
 Μῶσαι γὰρ μ' ἐδίδασκαν ἀθέσφατον ὕμν) αἰείδην.
 Ἡμᾶτα πρῶτη κόντα μετὰ Ἰοπίης κελίοιο,
 Ες τέλει ἐλθόντες θέρως καματώδους ὄρη,
 Ἰφραίως πέλετοί τε θνητοῖς πλόος, ὅτε κε νῆα
 Καναξάεις, ὅτ' ἀνδρας ἀποφθίσει θάλασσα,
 Εἰ μὴ δὴ πρόφρων γέ ποσειδάων γυόσ' ἔχθωρ,
 Ἡ Ζεὺς ἀθανάτων βασιλεὺς ἐβέλησιν ὀλέσσει.

Quo maior uectura, lucra hoc maiora futura,
 Si modo contineant rabiosi flamina uenti.
 Quando ad mercatum uertisti pectora, sic et
 Debita conaris uitare, famemq; molestam,
 Multifoni ostendam pelagi cursusq; modosq;
 Non tamen ipse rei, que pertinet ad mare, doctus,
 Nam nunquam rate sum spaciola per aquora uectus,
 Præterquam Eubœam ad uicinam ex Aulide, ubi olim
 Argiui à ducibus populi collectio facta est,
 Dum sæuum mare ibi tenuit Troiam ire uolentes.
 Illuc Amphidamantis ego ad certamina ueni,
 Calchidaq; intraui, nam plurima præmia clari
 Proclamata uiri statuere: at carmine tum me
 Victorem, tripodem auritum retulisse recordor,
 Hunc ego suspendi Musis Heliconis honorem,
 Primum ibi fecerunt me hymnum tentare sonorum.
 Nunc mihi quanta fuit ratiū experientia cernis,
 Attamen Aegiochi mentem referabo tonantis,
 Nam docuere deæ me sacrum pangere carmen.

Quinquaginta dies post, quàm se uertit ab usto
 Sol Cancro, æstatis iam parte cadente suprema,
 Est opportunum fluctus intrare marinos.
 Non facile franges nauem, aut homines mare perdet,
 Perdere si nolit princeps Neptunus aquarum,
 Siue deum simul atq; hominum rex Iuppiter altus.

Namq;

Nanq; per hos pariter stat cardo boniq; maliq;
 Non uarij tum flant uenti, iacet unda quieta,
 Tum trabe confidens uentis securus in altum
 Nauem, ac sarcinulas impone suo ordine cunctas.
 Ne differ reditum, citò sed properato reuerti,
 Neu pluuiam autumnì expectes, Bacchũq; recentem,
 Insanosq; Noti flatus, hyememq; sequentem:
 Nanq; autumnali pluuiã comitatus abunde,
 Fluctibus horrifonis inuim mare concutit auster.

Ast iter est aliud per pontum tempore ueris,
 Quam primum apparent frondes in uertice fici
 Tante, quanta pedum reddit uestigia cornix
 Per terram incedens, tum sit uia peruia ponti.
 Atq; hic est cursus, qui fit sub tempora ueris.
 Sed nulla ille animo nostro ratione probatur
 Maturus nimium, datur ægre euadere cladem.
 Attamen hæc homines cæci mente omnia tentant,
 Nam miseris anima est diram mortalibus aurum,
 Sed durum oppetere ac submergi giurgite salso est:
 Hinc præceptorum uolo te memorem esse meorum,
 Nunquam quicquid habes totum committe carinis,
 Plura domi linquens, paucissima credito naui.
 Nam graue damna pati medijs in fluctibus atris,
 Vt graue si plaustri nimio sub pondere preßi
 Axis frangatur, res dispergantur & omnes.

Hinc

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β. ΣΙ

Εμῷς γὰρ τέλος ὄξιν ὁμῶς ἀγαθῶν τε κακῶν τε.
 Τῷ μ' οὐδ' ὀκρινέειν τ' αὔραις ἔ' πόντος ἀπ' ἡμῶν
 Εὐκλής, τότε νῆα βολὴν ἀνέμοισι πίθησας
 Ἐλκείμην δ' ὡνόντορ, φόρτορ δ' οὐ πάντα τίθεσθι.
 Σπιδύδην δ' ὅττι τάχιστα πάλιν οἴκονδε νέεσθι.
 Μηδὲ μγνέειν οἶνον τε νέον ἔ' ὀπωρινόν ὄμβρον,
 Καὶ χειμῶν ἐπιόντα νότοιο τε δεινὰς αἰήτας,
 Ὅς τ' ὤρειν θάλασσαν ὁμαρτήσας δι' ὅς ὄμβρον
 Πολλῷ ὀπωρινῷ, χαλεπὸν δ' ἐτε πόντορ ἐβηκον.
 Ἄλλος δ' εἰαρινὸς πέλεται πλόος ἀνθρώποισιν.
 Ἡμ' οὐδὲν πρῶτον, ὅσοντ' ἐπιβάλα κορώνην
 Ἰχθυὶ ἐποίησεν, τόσον περὶ τάλανδρ' ἰφαιή,
 Εμ' κράδην ἀκροτάτη, τότε δ' ἄμβρατὺς ὄξιν θάλασσαν
 Εἰαρινὸς δ' ὅτος πέλει πλόος, ὃ μιν ἐγῶ γε (λα.
 αἰνῆμ'. ὃ γὰρ ἐμῷ θυμῷ κεχαρισμένος ὄξιν
 Ἀρπακτὺς, χαλεπῶς κεφύγοις κακόν, ἀλλὰ νῦν ἔ'
 Ἀνθρώποι ῥέζουσιν αἰδρεῖσιν νόοιο. (τὰ
 Χρήματα γὰρ ψυχὴν πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.
 Δεινὸν δ' ὄξιν θανέειν μετὰ κύμασιν, ἀλλὰ σ' ἄνωγα
 Φράζεσθι τάδε πάντα μετὰ φρεσίν, ὥς σ' ἀγαγέω,
 Μηδ' ὄξιν νηυσὶν ἅπαντα βίον κοίλῃσι τίθεσθι,
 Ἀλλὰ πλέω λείπειν, τὰ δὲ μέονα φορτίζεσθι.
 Δεινὸν γὰρ πόντος μετὰ κύμασι πῆματι κύρσαι.
 Δεινὸν δ' εἰ κ' ἐφ' ἁμαξῶν ὑπὲρ βίον ἄχθος αἰέρας,
 Ἄξονα λαμνέας, τὰ δὲ φορτὶ ἁμαυρωθέν.

Μέγας

μέτρα φυλάσσει, καιρὸς δ' ὡπλῶσι πᾶσι ἀρίστος.
 Ωραῖος δὲ γυναικα τὸν ποτὶ οἶκον ἄγει,
 πῆλ' ἔρηνκόν τ' ἔωρ μάλα πολλὰ ἀπολείπων,
 μήτ' ἐπιβείς μάλα πολλὰ, γάμος δὲ βίῳ ὥριος ὅ-
 ῃ δὲ γυνὴ τέτορ' ἠβώη, πέμπτω ἢ γαμοῖτο. (ὅς.
 παρθενικῶ ἢ γαμῶν, ὥς κ' ἦθεα κελύνα διδιδάξῃς.
 τὴν δὲ μάλιστα γαμῶν ἢ τις σέθεν ἐγγυθὶ ναῖσι.
 πάντα μάλ' ἀμφὶς ἰδὼν μὴ γέ τοσι χαρμῶτα γῆ
 οὐ μὲν γάρ βιτωακὸς αὐτὴρ λήζειτ' ἀμφὶ) (μῆς.
 τῆς ἀγαθῆς, τ' δ' αὖτε κακῆς ὅριγιον ἄλλο,
 Διπνολόχης, ἢ γ' ἀνδρα καὶ ἰφθιμόν πορ' ἔοντα
 εὖναι ἄτορ διαλοῦ, ὅ ὡμῶ γήραϊ δ' ὤκεν.
 οὐ δ' ὅπιν ἀθανάτων μακάρων πεφυλαγμένους
 μὴδὲ κασιγνήτῳ ἴσον ποιείτω ἑταῖρον. (εἰν.
 εἰ δὲ κε ποιήσῃς, μὴ μιν πρότορος κακὸν ἔρξῃς.
 μὴδὲ ψεύδεται γλώσσης χάριν, εἰ δέ κε ἀρχῇ
 ἢ ἡ ἐπος εἰπὼν ἀποθύμιον ἢ καὶ ἔρξῃς,
 δὲς τόλα τίννῃδ' ἐμμενέμενός. εἰ δὲ κε αὐθις
 ἢ γῆτ' ὅν φιλότῃα, δίκην δ' ἐθέλῃσι πρᾶχῃν
 δέξασθ' (δαιλὸς τι αὐτὴρ φίλον ἄλλοτε ἄλλον
 ποιεῖται) σὲ ἢ μὴ τι νόον κατελεγχέτω εἶδος.
 μὴδὲ πολύξεινον, μὴδ' ἄξεινον καλείω.
 μὴδὲ κακῶν ἑταῖρον, μὴδ' ἰδὼν νεικεῖσθαι.
 μὴδὲ ποτ' ἐλομένῳ πονίῳ θυμοφθόρῳ ἀνδρῶ
 τίτλασθ' ὀφείλεις μακάρων δόσιν αἰὲν ἔοντων.
 γλώσσης

Hinc modū ama, bonāq; in re occasio praeualet omni.

Iunge tibi uxorem dum firmus adhuc uigor adsit,

Annos quum numeras ter denos, plūsue minūsue,

Aptum est coniugium: decimo sed foemina quarto

Anno pubescit, nubat mox deinde sequenti.

Virginem, ut instituas laudatis moribus, opta,

Vicinamq; tibi prae cunctis delige sponsam.

Sis tamen hic cautus, ne te uicinia ludat,

Nūl uxore uiro melius contingit honesta,

Nūq; mala peius, tali quæ uiuere laute

Clām solet: hæc quamuis ualidum sine torre maritum

Vrit & exiccat, citiusq; senescere cogit.

Sedulus observa curam, cultumq; deorum.

Dilige post fratrem socium: quod si parem amorem

Esse uelis, socius ne ledatur prior abs te,

Nē ue illi fictum tua lingua ostendat amorem.

Si dicto incipiat prior ille aut ledere facto,

Tunc memor esto, eademq; illi cum fœnore redde.

Rursus amicitiam ueterem observare uolentem,

Atq; pati pœnas uiolati fœderis à se,

Suscipe (nam miser est crebrò qui mutat amicos)

Nec tua post unquam facies prae se ferat iram.

Ne multos, neu rursus hab eas nullos tibi amicos.

Prauos euitato, bonis noli esse molestus.

Paupertatis inops nunquam grauis audiat ex te

Opprobrium, nam dos est naminis illa potentis.

Lingua

Lingua bonum eximium est homini, si pauca loquatur.
 Siq; modum conseruet, inest iam magna uenustas.
 Si probris laceres, laceraberis illico prius.
 Publica quum celebrat populus conuiuia, conser
 Accedens aliquid tecum, nec sordidus esto,
 Pro sumptu exiguo reddit ad te magna uoluptas.
 Mane Ioui ac reliquis superis libare caueto
 Illotis manibus, Dij sordida sacra recusant.
 Ad faciem solis conuersus meiere noli,
 Sed quando occubuit, donec fuerit nouus ortus,
 Atq; quibus sis cunq; locis, facere inter eundum
 Detectus ue caue, nam Dijs sacrae quoq; noctes.
 Vir pius ac dextro donatus pectore, meiet
 Siue sedens, siue admoto stans corpore sepi.
 Res fiat in thalamo chara cum coniuge, Vestae
 Tum tibi polluto caue ne peragantur honores,
 Nec ueneri coena funebri incumbere reuersus,
 Verum epulis surgens laetis lautisq; deorum.
 Ne fluuios pedibus calcaueris usq; fluentes,
 Ni prius aspiciens exores pulchra fluentia,
 Ac manuum sordes in aqua purgaueris ante.
 Qui fluuium impurus nullum calcare ueretur,
 Hunc superi oderunt, ac post mala plurima sentit.
 Symposio in celebri, praesentes sunt ubi diui,
 Ne refices ungues cultello a sorde repurgans,

Nec

Γλώσσης τοι θυγαυρὸς γν' ἀνθρώποισι μ' ἄρις ἔ-
 φειδ' ὧλῃς, πλείεσσ' δὲ χάρις ἤν' ἱ μέτρον ἰούσης.
 Εἰ γ' κακὸν εἶποις, τάχα κ' αὐτὸς μείζον ἀκρόσαιο.
 Μηδὲ πολυφείνῃς δαιτὸς δ' ὑπαίεμφιλος εἶν,
 Εκ κῶνου πλείεσσ' δὲ χάρις, διαπάνη τ' ὀλιγίσκῃ.
 Μηδ' ἐποτ' ὅζ' ποῦς δ' ἵ' λείβειμ' αἰθοπα οἶνον
 Χόρσιν ἀνίπῃσι, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν.
 Οὐ γάρ τοι γε κλύουσιν, ἀποπῆν' οὔσι δ' ἐτ' ἀφάε.
 Μηδ' αὐτ' ἡελίοιο τετραμυλνέῃς ὀρθὸς ὀμυχεῖμ,
 Αὐτὰρ ἐπεὶ κε δύνῃ μ' μνημνός ἐς τ' αἰόντα.
 Μήτ' γν' ὁδ' ὧ μὴτ' ἐκτὸς ὁδῷ πρὸ βάδ' ἰσω ἐρήσῃς,
 Μηδ' ἀργυμνωθεῖς, μακάρων τοι νύκτες ἑασίμ.
 Ἐξομνός δ' ὅ γε θεῖος ἀνὴρ πεπνυμένος εἰδώς,
 Ἦ ὅγε πῶς τοῖχον πελάσας θυορκίος αὐλῆς.
 Μηδ' αἰδοῖα γονῇ πεπαλασμένος ἐνδοθὺ οἶκα
 Ἔσειν ἐμπελασδὸν παραφαινέμεν, ἀλλ' ἀλέαδ' ἴ.
 Μηδ' ἀρ' δ' υσφήμεοι τάφῳ ἀπονόσῃσαντα
 Σπέρμαίνῃς γενεῇ, ἀλλ' ἀθανάτων ἀρ' δαιτὸς.
 Μηδὲ ποτ' ἀνδρῶν ποταμῶν καλλιέρροον ὕδαρ
 Προσὶ πόρῃ, πρὶν γ' εὐξῇ ἰδῶμ' ἐς καλὰ ῥέεθρα,
 Χεῖρας νιφάμεν ὅ πολὺν ῥά τ' ὕδατι λούκῃ.
 Ὅς ποταμὸν διαβῇ κακότητι δὲ χεῖρας ἀνιπῆς,
 Τῷ δὲ θεοὶ νεμίσωσι, καὶ ἄλγεα δ' ὀδὸν ὀπίσσω.
 Μηδ' ἀρ' πηγτόζοιο θεῶν ἐνὶ δαιτὶ θαλεῖν,
 Ἄνθρ' ἀρ' χλωροῦ τῆμεν αἰθωνι σιδήρεω.

66 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Μηδ' ἐποτ' οἶνοχόῳ πιθέμεν κρητῆρ' ὕπερβην
 Γινόντων. ὅλην γὰρ ἐπ' αὐτῷ μοῖρα τέτυκται.
 Μηδὲ δ' ὁμοῦ ποιεῶν ἀνέπιψισον καταλείπειν,
 Μὴ τι ἐφελκόμεν κρώει λακίρυζα κερῶν.
 Μηδ' ἀπὸ χυθροπόδων ἀνέπιρρέκτων ἀνελόντα
 ἔσθην, μηδὲ λείαδ', ἐπεὶ καὶ τοῖς ἐνὶ ποινῇ.
 Μηδ' ἐπ' ἀκνητοῖσι καθίζειν, οὐ γὰρ ἄμεινον.
 Παιδ' αὖ δ' υἱοδ' ἐκαταῖον, ὅτ' ἀνὲρ ἀνήνορα ποιεῖ,
 Μηδὲ διυδαδικάμνον, ἴσον καὶ εὖτε τέτυκται.
 Μηδὲ γυναικίῳ λυγρῷ χροῶ φαιδρυμένῳ
 ἄνδρα, λουγαλὴν γὰρ ὦπ' ἡρόνομ' ἐς ὕπν' καὶ τοῖς
 Ποινῇ, μηδ' ἰδρόισι ἐπ' αἰθομελίοισι κυρήσας
 Μωμόδυσιν αἰδιδίκα, θεὸς τοι καὶ τὰ νεμεσῶ.
 Μηδ' ἐποτ' ἐν πτοχοῦ ποταμῶν ἄλαδ' ἐπὶ πτοχόντ'
 Μηδ' ὦπ' κρῖνάων ὄρειν, μάλα δ' ὀβελείαδ',
 Μηδ' ἐν ἀποφύχῃ. ὅ γ' ὅτοι λαΐον ὄξιν
 ὦδ' ἔρδην. Διεννύει δὲ βροτ' ὑπαλδύνο φήμι.
 Φήμι γὰρ τε κακὴ πέλεται, κῶφι μὲν αἶεσαι
 Ρεῖα μάλ', ἀργαλίην ὃ φέρει, χαλεπὴ δ' ἀρεθεία.
 Φήμι δὲ ὅτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἢ ἵνα πολλοὶ
 Λαοὶ φημίζοσι, θεὸς νύ τις ὄξιν καὶ αὐτή. (λαῖ)

ΗΜΕΡΑ Ι.

Ημαρτα δ' ἐκ Διόσῃ πεφυλαγμένος δὲ καὶ μοῖραν
 πεφραδ' ἐμεν διμύεσσι, ῥῖπκ' αὖ μινὸς ἀρίστου
 ἔργα τ'

Nec cratera super potantium pone lagenam,
 Qui facit, eueniet mors illi cruda repente.
 Aedificansq; domum ne linquito semiparatam,
 Ne sedeat clamosa super cornicula cantans.
 Neu comede ex illa quæ non benedicta patella est,
 Néue laues, quoniam factis quoq; poena stat illis.
 Ne puerum, seu sit natus ter quatuor annos,
 Seu totidem menses, educas molliter inq;
 Delicijs, siquidem nil uiribus officit æque.
 Néue ad balneum, ubi muliebris turba lauatur,
 Vir lotum uenias, nam poena grauis quoq; tali
 Euenit: aut ueniens superis ubi Dijs sacra fiunt,
 Ne culpes ea, quippe Dei hinc accenditur ira.
 Præcipue hoc caueas, uel fluminum in ostia, cursu
 In mare quæ properant, uel in ipsos mingere fontes.
 Néue aluum exoneret, nam non est utile factu.
 Sedulus ac hominum famam uitato molestam,
 Ingens fama malum, facilisq; illius origo est,
 Perfertur graue, et orta semel deponitur ægrè:
 Illa etenim prorsus nequit euanescere fama,
 Vndiq; quam uulgus spargit, quoniam quoq; diua est.

HESIODI DIES.

Rite dies seruans, quæ sunt Ioue patre creatæ,
 Optima die seruis quod sit tricesima mensis,

Ac opera inspicere, ac dimensum diuidere illis,
Qua solet & populus tractare forensia iura.
A magno Ioue principium est & origo diebus.
Prima dies sacra est, tum quarta & septima sacra.
Namq; hac Latona genitus perhibetur Apollo.
Octaua & lunæ crescentis nona putantur
Esse bonæ, quæuis opera atq; negocia obire.
Laudantur quoq; post decimam prima atq; secunda;
Scito tamen quod sit longe hæc præstantior illa.
Hac tonde pecudes, lætam illa demete frugem.
Pendula & hac tenues connectit aranea telas,
Quod sit plena dies, formicæq; rodit aceruum,
Illa exordiri telam mihi foemina curet.
Tertia post decimam infelix conspergere cultum
Semine agrum, præstat tamen optima robora plantis.
Sexta super decimam teneris asperrima plantis,
Apta mari gignendo, sed non apta puellæ
Gignendæ primum, nec eam tum nubere præstat.
Sextaq; præcedens gignendæ inimica puellæ est,
Apta hœdis ouiumq; uiris excindere testes,
Et pecudum stabulum communire undiq; septo,
Dandis apta uiris, & amat conuicia, falsa
Verba loqui, clàm sermones ferere inter amantes.
Mensis at octaua castres caprumq; bouemq;
Luce duodecima mulis castratio fiat.

Ἔργα τ' ἐποπιδέειμ, ἠδ' ἀρμαλιῶ δατέαδι,
 Εὐτ' αὖ ἀληθείῳ λαοὶ κρίνοντες ἄγωσι.
 Αἱ δὲ γὰρ ἡμέραι εἰσὶ δ' ἰὸς παρὰ μκπύοντθ.
 Πρῶτον γῆν τετρας τε καὶ ἐβδόμη ἰδρὸν ἡμαρ.
 Τῇ γὰρ Ἀπόλλωνα χρυσάορα γείνατο Λητώ.
 Οὐ γὰρ οὐτὴ κέρνατῃ τε δυνώ γε μὴν ἡμαῖτα μκνός
 ἔξοχ' αἰξομύλοιο, βροτήσια ἔργα πέλειδαι.
 Ενδεκάτῃ ἣ δυνωδεκάτῃ τ' ἀμφω γε μὴ ἐδλαῖ,
 Ἡ δὲ δυνωδεκάτῃ τ' ἔνδεκάτης μίγ' ἀμύνων.
 Ἡ μὲν οἷς πέικλμ, ἡ δ' ὄνφρονα καρπὸν ἀμᾶσαι.
 Τῇ γὰρ βί νει νήματ' ἀδρσιπότῃτθ ἀράχνης
 ἡματθ' ἐκ πλείς, ὅτε τ' ἰδρὸς σωρὸν ἀμᾶται.
 Τῇ δ' ἰδρὸν σῆσατο γυνή, πῦθαλλοι τότε ἔργον.
 Μκνός δ' ἰσάμγνθ βρισλαυδελιάτῳ ἀλέαδαι,
 Σπέρματος ἀρξάδι, φυτὰ δ' ἔνθρεψαδι ἀρίσθ. ἔνθρεψα
 Ἐκτῇ δ' ἡ μέσθ μολλ' ἀσύμφορός ὅστι φυτοῖσι.
 Ἀνδρογόνος τ' ἀγαθὴ, κέρη δ' ὁ σύμφορός ὅστιμ,
 Οὐτ' ἐγνέαδ' πρῶτ', οὐτ' ἀρ γάμθ αὐλοβόλῃσαι.
 Οὐδὲ μὴν ἡ πρῶτῃ ἐκτῇ κέρη τε γνέαδ'
 Ἀρμύλος, ἀλλ' ἐρίφους τάμνειμ θ' πῶτα μίλων,
 Σηκόμ τ' ἀμφιβαλεῖμ ποιμνήϊον ἡπιὸν ἡμαρ,
 Ἐδλῇ δ' ἀνδρογόνος, φιλέδ δ' ἔτε κέρθμα βαλῆμ,
 Ψδύδωθ' αἰμυλίσς τε λόγθς κρυφίςς τ' ὀαρι-
 μκνός δ' ὅσθ δατῃ λιάπρ) κῆ βῶμ ἐρίμνηον (σμάς.
 Ταμνέμθ, ὅσθας ἣ δυνωδεκάτῃ ταλαδργούς.

70 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Εἰλάδι δ' ἔν' μεγάλην πλέω ἡμάτι ἴσορα φῶτα
 Γείνασθ', μολα γὰρ τ' ἐνόον πεπυκασμένους ὄσιν.
 Εὐλὴν δ' ἀνδρογόνῳ δεικάνη, λῆρην δ' ἐτετράσ
 Μίσην. τῇ δ' ἐτε μῆλα ἔειλίποδας ἑλικας βῆς,
 Καὶ κύνα κερκαρόδιοντα, ἔθρῃας τελαεργὰς
 Γρηύνειν ὑπὸ χεῖρα λιθείς. πεφύλαξα δ' ἐθυμῶ
 Τετράδι' ἀλδύρασι, φθίνοντός θ' ἰσάμηνου τε
 Αλγυα θυμοβορεῖν μάλα τοι τελευτημένον ἡμαρ.
 Ἐν δ' ἐτετράτη μινὸς ἀγέδαι δ' ὄν οἶον ἀκρίων,
 Οἶωνος κείνας οἱ ἐπ' ἐργματι βύτῳ ἄριστοι.
 Γέμψας δ' ὀξυαλιάδ', ἐπεὶ χαλεπαῖτε κὺ αἰναί.
 Ἐν γέμψῃ γὰρ φασὶν εἰννύας ἀμφιπολδύειν
 Ὀρεῶν Ἰννυμνάας, τ' ὄρις τέκε πῆμ' ἐπιόρκοις.
 Μίσην δ' ἐβδόματι διμήντορ ἰδρόν ἀκτῶν,
 Εὐ μάλ' ὄπτε πιδύοντα εὐβροχάτω ἔν' ἀλῶν
 Βαλλῆμ, ὑλοτόμον τε ταμῆν θαλαμῆα δ' ὄρα,
 Νηϊά τ' ἐξύλα πολλὰ, τὰ τ' ἀρῆμνα νηυσὶ πείλων
 Τετράδι δ' ἀρχεῶν νῆας πῆγνυδι ἀραιάς. (τα.
 Εἰνὰς δ' ἡ μίσην ἐπιδύειλα λώϊον ἡμαρ.
 Πρωτίην δ' εἰνὰς πάντ' ἀπ' ἡμῶν ἐνθρώποισι,
 Εὐλὴν ἢ γὰρ τ' ἡδὲ φυτὸν εἶν' ἡδὲ γένεσθαι,
 Ἀνέει τ' ἡδὲ γυναικί, ἔθ' ὅτε πάγκτακον ἡμαρ.
 Γαῦροι δ' αὐτ' ἵκασιν Ἰσσεινάδι μινὸς αἰείλιμ
 Ἀρξαδά τε πῖθσ, κὺ ὑπὸ ζυγὸν αὐχρῆα θῆναι
 Βασί καὶ ἡμίονοις ἔπποις ὠλυπόδεσσι,

Sed quum uicenus lune iam uoluitur orbis,
Vir tibi nascetur prudens & ad omnia dexter.
Dandis apta uiris decima est: hinc quarta puellæ
Blanda fauet, pecora hac curuoq; boues pede cuntes
Et celeres catulos, mulosq; operum patientes
Imposita cicurato manu: uitare memento
Quartam iam mediæ, tum quartam deficientis
Mensis, nanq; animum tum curæ mille remordent:
In quarta prima uxorem tibi ducito charam,
Auguria obseruans, quæ sunt dexterrima tædis.
In primis quintas fuge pestiferasq; grauesq;,
His etenim Eumenides terramq; homines pererrant,
Suppliciumq; strunt periuria falsa locutis.
Septima post decimam felix Cerealia dona
Area in æquata recte, terere atq; flagellis
Excutere: ad thalamum faber hac tibi ligna secato,
Tum quoq; materiam fabricandis nauibus aptam,
Incipias quarta naues sarcire uetustas.
Iam nonæ mediæ pars uestpertina probatur,
Ac homini innocua est, quæ nona est ordine primo,
Confert & plantis, tum foemellisq; uirisq;
Gignendis simul est felix, nec inutilis unquam est.
Sed latet hoc multos, quod sit penultima mensis
Optima, seu referare uelis uas, seu iuga dura
Bobusq; & mulis & equis annectere collo,

Seu tibi si placeat nauem deducere in altum,
Nanq; datum paucis discrimen noscere uerum.
Vasa aperi decima quarta, nam præ omnibus hæc est
Sacra dies, post uicenam, quæ solis ad ortum
Est bona, ad occasum mala, laudant pauci alias hinc,
Iamq; dies aliæ felices atq; benignæ,
Contrà aliæ ancipites, sunt & uirtute carentes,
Et laudant alias alij, est cognitio paucis.
Sæua nouerca dies nunc est, nunc mater amica.
Is felix ac propper aget, qui hæc omnia seruans,
Sic uitam instituat, Dijs inculpabilis ut sit,
Auguria obseruans nec quicquam spernere tentans:

HESIODI OPERARVM ET
DIERVM FINIS.

Νῆα πολυκλήϊδα θοὴν εἰς οἶνον παρώντορ
 Εἰρύμλααι, παῦροι ᾗ τ' ἀληθεία κικλήσκουσιν.
 Τεφράδι δ' οἶγε πίθου, ποδὶ πάντων ἰδρὸν ἡμᾶρ
 Μίωσιν. παῦροι ᾗ αὐτὲ μετ' εἰκάσθαι μινὸς ἀρίστη
 ἥδ' εὖ γινομμένης, ἐπιδίδελα δ' ὅδ' ἰ χερσῶν.
 Αἱ δὲ μὴ ἡμέραι εἰσὶν ἐπιχθονίοις μέγ' ὄνειαρ,
 Αἱ δ' ἄλλαι μετὰ δρυποῖ, ἀκήροιο ὅτι φέρσσαι.
 Ἄλλος δ' ἀλλοίῳ αἰνῇ, παῦροι δ' ἐτ' ἴσασιν.
 Ἄλλοτε μῆτρην πέλῃ ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ.
 Τάλωρ δὲ δαίμων τε καὶ ὄλβιος, ὅς τ' ἀδὲ πάντα
 Εἰδὼς, ἐγρᾶσθ' ἔτι ἀναιτίος ἀθανάτοισιν,
 Ὅρνιθας κείνων καὶ ὑποδρυσίας ἀλείνων.

Ἡσιόδ' ἔργων καὶ ἡμερῶν τέλος.

VLPII FRANEKE

RENSIS FRISII CVRSIM AN

NOTATA IN HESIODVM.

Vm tria sint genera poëmat^{is}, *ῥαμ
λεὸν, ἱεργικὸν, μικρὸν*, secundus liber
Hesiodi totus *ἱεργικὸς* est, id est, in
quo poëta ipse semper loquitur.
Sic habent se & quatuor libri Ge-
orgicorū Vergilianⁱ, excepto fine quarti, ubi ad-
miscetur fabula Aristæi. Primus liber Hesiodi
maxima ex parte quoq; *ἱεργικὸς* est, nisi quod
introducatur Iuppiter loquēs ad Prometheū,
ad Vulcanum, cæterosq; deos. Præterea recen-
setur fabella accipitris & luscinix, quare *μικρὸν*
dici potest,

Μοῦσαι πρὸς ἑστῆν.) Non bene seruauit poëta no-
ster legem proœmiorum: nam aut primū pro-
ponendum est, deinde inuocandum, quod ob-
seruant omnes ferè Latini: aut propositioni si-
mul inuocatio immiscēda est, quod in utriusq;
operis initio facit Homerus, quem legē proœ-
miorum non solū seruasse, sed alijs constituisse
testatur Quintilianus. Hesiodus autem à nuda
inuocatione auspicatur. Et sciendum quod bis
inuocet, primum Musas, deinde ipsum Iouem,
ibi scilicet, *καὺτὶ ἰδὼν ἄνωγε*. Verum quantum ad
hanc rem attinet, non inutile fuerit consulere
Erasmum super Nucem Ouidianam.

Μοῦσαι.) Dores et Aeoles dicūt *μῦσαι*, quibus
fami

familiares est uertere *ov* in *ω*. Hinc appellatas uolunt eas à uerbo *μῶ*, quod est quero, inuestigo, nam inuestigādo disciplinas assequimur. Quæ ratio etsi non planè inepta uideatur, miror tamen cur uersa sit *α* in *ου*, & communi lingua dicamus *μεῖσαι*, non *μῶσαι*. Adfert aliam rationem Plutarchus, forsitā probabiliorē. Is enim in commentario περὶ φιλαδελφίας, dicit *μοῦσαι* nominatas ut *ὁμοῦ οὐθῆς, ἰδὲ δὲ Δι' εὐνοίαν αἰὶ καὶ φιλαδελφίαν*, quæ scilicet uiuūt in perpetua quadā beneuolentia et mutua charitate. Et ut meā quoque afferam sententiam, id fortasse habent nomen, quod *Musæ*, hoc est, artes & disciplinæ, tali inter se cognatione & nodo cōiunctæ cōglutinatæque sint, ut altera ex altera pēdeat, & altera sine altera manca sit. Sed adscribam uerba ipsius Plutarchi: *Ὁ δὲ Ἡσίοδος οὐκ εὖ παρανέμουντι παῖδα τῶν πατρῶν ἐπὶ κληρονομίαι, καὶ ταῦτα τῶν μουσῶν τῆς αἰῶνος μαθητῆς, αἱ ὁμοῦ Δι' εὐνοίαν αἰὶ καὶ φιλαδελφίαν οὐκ αὖ, οὕτως ὡς ἄλλοι μοῦσαι.* Locum, quem hic citat ex Hesiodo, obserua in calce primi libri.

Περὶ ἧθις, construitur cum *Διῦτι* aduerbio hortantis. *Musæ* huc adeste ad me ex Pieria. *θι* enim particula finalis de loco uocat. Poëtæ interdum, abijciunt, ut *λεῖβανθι*, pro *λεῖβανθιμ*. Theocritus primo Idyllio.

Ἐνὶ πῶτι.) Alterū, interijcitur propter metrū, compositum uerbum ab *ἵνω*.

Υμνίσσαι.) Vide quā rusticus poëta Hesiodus, quāque elegantis & gratæ metricæ negligens,

gligens, cui primi duo uersus sunt durissimi, nempe spondaici. Longe scrupulosiores Græcis in hac re sumus Latini, cum tamen nostra lingua sit angustior.

Διὸς μετ' Ἀλφειοῦ ἱκέλευε.) Responsio Musarum. Sic apud Homerum, Διὸς δ' ἱταλίστο βουλή. Subintelligitur hic γίγνεται, aut simile uerbum.

Ρῆτα μὲν γὰρ.) Ratio est interrogationis, quare alij sint clari, alij obscuri. Dicuntur hæc à Musis.

Βρίαιε, & sequentia uerba, nominatiuum habent *Ζηὸς ὑψιβριμίτης.*

Καὶ δὲ ἰδὼρ.) Secūda inuocatio ad ipsum Iouē per periphrasim. Quæ hæctenus dixit, tanquā præludium quoddam fuere, nunc serio inuocat, & proponit. Propositio est, Cupio fratri meo Persæ alijsq; tradere præcepta quædam, legesq; bene uiuendi (hoc enim uocat *θεμίς*) tu igitur Iuppiter adsis &c.

Θεμίς ἀπὸ *θεμῖς*, triplicem habet genitiuum, *ιδῶρ*, *πῶρ*, *ισῶρ*.

Οὐκ ἄρα.) Narratio.

Ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥ δὲ βροτοῖσι.) Epiphonema interponit.

Κοτίει, φθορίει.) Verba hæc pertinent hic ad laudem: probat enim illam æmulationem artificū, qua alter altero citius ditescere conatur. Mira huius loci suauitas, dum artifices aliquot nominatim exprimuntur, putas enim te corā uidere eos concertantes. Quoties Erasmus citat & explicat in Chiliad. loca ex Hesiodo, nō dissimula

mulabimus, si fortè dexterius interpretaretur, ut ubiq; felicissimum ille agit interpretem. Vide igitur prouerb. figulus figulo inuidet:

Μηδὲ σ' ἴρις κακὸς ἔσται.) Suprà in narratione duplicem posuit contentionē, bonā & malam. bonā breuiter laudauit, & utilem hominibus esse dixit: nunc malam fugiendam esse hortatur.

κακὸς ἔσται, id est, malo gaudēs. Nota apertissimū epitheton ἴρις & ἰριμότης. Multi litigant in foro, non tam ut ipsi aliquid consequantur, quàm ut alios uexent et molestēt. Minime ociosa sunt epitheta apud Homerum & Hesiodum: quare hunc nostrū maxime in nominibus occupatū esse scribit Fabius. ὄρν.) Ionico more pro ὄρν. scribitur sine aspiratione, & significat curā. Aetiologia est præcedentis adhortationis. Ille forum & litigium uitare debet, qui sibi non est conscius magnarum diuitiarum. Non absurdum fortasse fuerit legere ὄρν. cum aspiratione, ut significet tempus, & sensus tum erit, Ille lites diu sustentare non poterit, cui non est bene instructa & opulenta domus. O quanti semper constitit comparere ante tribunal. Nil miror artem deglubēdi rusticos in nostris aduocatis, seu dicam rabulis, quū illa ram antiqua sit, proscripta ad nos ab ætate Hesiodi.

τοῦ γὰρ.) τὸ pro ὄρν. Poëtæ postpositiuo articulo & præponere solent, ubi exigit metrum.

Δημήτρει ἀκτῶν.) Appositio est, ἀκτῶν à nominatiuo ἀκτῆς, quod idē est quod βίος, id est, uictus,
cibus.

cibus. Δημήτηρ autē dicitur Ceres, quasi γημήτης, hoc est, terrę mater, mutata γ in Δ. Eadem mutatio literarum apud Latinos: nam Ceres dicitur tanquam Gerēs, à gerendis fructibus ē terris. Vide Ciceronē secundo libro de Natura Deorum, & Macrobij Saturnal.

Τοῦ λικερίαςάμενθ.) τοῦ pro ὅδου. Articulus præpositiuus loco pronominis demonstratiui, sæpe apud poëtas ponitur. Metaphora est in participio λικερίαςάμενθ. Sensus est, si amplos habes redditus annuos, litiga. sed ironice loquit.

Δυροφάγος.) Acre epitheton in iudices auaros, qui se nummulo corrumpi sinunt. Porro singularū rerumpub. iudices, reges uocat, ut olim singularum ciuitatū pastores, episcopi nominabantur.

Ὁσφάλιον ἡμισυ.) Consule prouerbium, Dimidium plus toto, ubi omnia, quę ad hunc locum pertinent, adferuntur.

Κρύφα τὸ ἔχουσιν.) pro ἔκρυψαν. Est locutio Attica, per participiū aoristi primi & uerbum ἔχουσιν.

Ἐκείλως γάρ κεν καὶ ἐν ἡμῶν.) Verba hæc per se obscuriora sunt: nos aliquot uersus ad uerbum reddemus, ut uideas sensus absurditatem. Non sciunt quanto plus sit dimidiū toto, nec quanta in malua & albuco utilitas: nam Dii uictum hominibus occultarunt. Facile autē in diu laborasses, ut in totum annum haberes, licet uiuens in ocio &c. Nō minus hæc inuoluta sunt quàm oracula Loxiæ. Illustrabimus igitur pro nostro

nostro intellectu. Innuit poëta facilitatem victus quæredi apud priscos et primos homines, quam suo seculo abiisse queritur. Illi non arabant, non seminabant, uno die tantum colligebant, quantū per totum annū erat necessariū. Erant autem frugalissimi, malua & asphodelo contenti (nam per has herbas frugalitatē temperantiamq; indicat) uerū posteri homines ad uoluptatem proni, nec quibuslibet contenti, laboriosissimā sibiipsis uitam compararūt, dum undique uentri grata quærunt. Non enim intellexerunt utilitatem & commodum maluæ & asphodeli, id est, frugalitatis. Voluptas autem in mundum cum alijs malis immissa est per Pandoram, de qua & Prometheo & Epimetheo longam fingit fabulam. Sed poëta noster, ut omnes olim ethnici, ueri luminis expers, nec fatis à Deo illustratus, Mosaicæq; scripturæ ignarus, quum tamen sciret tanquā per somnium, post primam mūdi creationem felicissimum humanæ uitæ statū fuisse, eam paulatim uarios labores & ærumnas occupasse, fingit fabulam, quā istius rei bellam se rationem adferre arbitratur: fingit enim Prometheum offendisse Iouem, hinc mundo tantorū causa malorum, fabricatur Pandora, mittitur in terram, pyxidem adferens Epimetheo omni malorum genere refertam: quam quum ille aperuisset, ignarus alicuius doli, illa euolant, ac totam terram occupant, Habemus
fabulam

fabulam poëta dignam. Sed reuera Pandora nē
hil nobis nocuit. Eua nostra fuit Pandora: si
enim illa nō peccasset, aut ad peccatum per ser-
pentem nō inducta fuisset, adhuc hodie nobis
cuncta nascerentur ἀνέροτα καὶ ἄσπαρτα.

Ἑπτάλιον.) Catachresticōs, nam πηδάλιον pro-
prie est clauus naui, hic pro stiua ponitur, &
stiua pro toto aratro: nam à parte totum intel-
ligitur. Sic indicat primæ ætatis homines non
arasse.

ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖναι.) Solē rustici in nonnullis
locis peractō opere instrumenta lignea collo-
care super fumosa laquearia, quo fumus ea cor-
roboret & exploret. Sic in secūdo libro iubet ut
gubernaculū ratis sub hyemem ponatur ad fu-
mum. Et Virgilius:

Et suspensa focus exploret robora fumus.

Ἐρκαλέων καὶ φθίει.) Narthex fruticis genus est,
latine ferula. Ignum ferulis optime seruari, au-
tor est Plinius lib. 13. cap. 22.

Ἐρίλασι πατήρ.) Risit Iuppiter, sed risum planē
Sardonium, in quo prouerbio uide Erasmus.

Καλὸν εἶδος ἐπὶ ἡράκλει.) Græci multa epitheta ap-
ponunt uni substātiuo sine cōnexu. Est autem
hic repetendus infinitiuus ἐνθίμην. Iussit ut im-
poneret pulchram & amabilem formam.

Ἐντοκόρεος μελιδώνων.) Eandem etymologią ha-
bent epithetum et appellatio, utrunq; enim di-
citur à uorādo, quod membra uorent & depa-
scāt curæ, Horatius in Odis: Dissipat Euhys
curas

curas uoraces. Bene dicitur curas collatas esse à Venere: nam amor plenus angorum & sollicitudinum.

Αργυρόφοντος.) Sic dicitur Mercurius, quod Argum Ius custodem occiderit, & sic nos uertimus. Didymus addit, illū sic quoque posse dici, ὅτι ἀργὸς ἀπὸ τοῦ φόνου, quod sit purus à cæde, nam Deus pacificus est. Aliud adfert Macrobius Saturna. lib. 1. cap. 19.

Ὅραι καλλίκομοι.) Horæ deæ sunt cœli ianitrices, ut Homerus bis in Iliade testat. Tres sunt, quarum nomina ponit Ang. Politian. in Rustico: Auricomæ iubare exorto de nubibus adsunt Horæ, quæ cœli portas atque atria seruant, Quas Ioue plena Themis nitido pulcherrima Edidit, Ireneque Diceque et mixta parēti (partu Eunomie.

Αὐτὰρ ὁ Λιξάμενος.) ὁ pro οὐρε. Vide prouerbiū, Malo accepto stultus sapit.

Μόνη ἰλπίς.) Docet in medijs malis semper sperandum esse, quod aliquando meliora contingere possint. De spe autem, quod sola ex omnibus dijs uerset adhuc apud homines, optimos legimus apud Theognidē uersiculos, quos nō grauabimur hic ascribere, & ex tēpore uertere:

Ἐλπίς ἐν ἀνθρώποισι μόνη θεὸς ἰσθλὴ ἔνιαι,

Ἄλλοι δ' οὐλυμποῖ κ' ἀπολιπόντες ἔσαν.

Ὅχι μὲν πίστις μεγάλη θεὸς, ὅχι δ' ἀνδρῶν

Σωφροσύνη, χάρις τ' ὦ φίλε γῆμι' ἔλιπον.

Ὅρκα δ' οὐκ ἔλπίσει ἐν ἀνθρώποισι δ' ἵπαισι,

Οὐδ' θινὸς οὐδ' οὐδ' αἰὲς ἀζιγὰ δαπάνης. id est,
Spes homines inter uersatur sola deorum,
 Nam petijt cellos cetera turba polos,
Cana fides abiit, petijt pudor, ipsaq; mentis
 Sobrietas, Charites deseruere solum,
Nulla manēt homines inter nūc fœdera firma,
 Non superest unus numina rite colens.

Σιγῇ καὶ φωνῇ.) Verissimè contra Hesiodum
 dicit Plutarchus in præceptis sanitatis, non o-
 mnes morbos solere tacite & furtim inuadere
 in ipsos homines, sed plurimi, καθάπερ τραγῶδες καὶ
 τραχέμευς καὶ κύριλλος ἔχουσιν ἀπὸ φίλου καὶ ἀνισκηνήσας.

Ὡς ὁμοίῳ γινώσκει.) Sequitur ætatū descriptio,
 qua mōstrat omnia fatis in peius ruere. In hac
 re imitatores habet Aratum, & Ouidium pri-
 mo Metamorphoseōn.

Καρπὸν δ' ἴσθρι.) Vergilius primo Georg. uertit
 hunc locum: Ipsaq; tellus
 Omnia liberius nullo poscente ferebat.

Ζεῖ Ἄωρος.) Elegans epitheton terræ, quod ui-
 tæ necessaria det. Sic etiam Venus dicitur Ζεῖ Ἄω-
 ρος. Plinius uult sic terram dictam, quod zeam
 proferat: an bene, nescio.

Τοὶ μὲν δαίμονες εἰσι.) Tales forsitan facti sunt
 quos uocamus genios bonos, nam hos Græci
 δαίμονες uocant. Dicuntur autem δαίμονες, quasi
 δαίμονες, quod dii omnia sciant, ut Plato in Cra-
 tylo. Plura de etymologia Macrobius Satur-
 nal. 1. cap. 23. Apud eundem hi uersus in Latinā
 linguam traducti leguntur:

Indige

Indigetes diui fato summi Iouis hi sunt, (tes
Quondā hoīes, modo cū superis humana tuē-
Largi ac munifici, ius regū nunc quoq; nacti.

Οὐδ' ἱερθεῖν.) ἱερθεῖν non raro apud Græcos ca-
pitur pro sacrificare, ut facere apud Latinos.
Verg. Cū faciam uirula pro frugibus. Sic usur-
pat & Cicero pro Archia.

Κακὸς ὁδὸς συγγραφέως.) Aptissima epitheta inui-
dię. Similia illi tribuit Ouidius 2. Metamorph.

Νῦν δ' αἶνον.) Quid αἶνος, explicat Erasmus in
principio Chiliadum. Quintilianus libro quin-
to asserit fabularum primū fuisse autorem He-
siodum, propter hunc accipitris & luscinie a-
pologum. Et multi audent affirmare, sequētes
Quintilianum, apologos Aesopi nomine cele-
bres, non esse Aesopi. Certe Cleodemus apud
Plutarchum in cōuiuio septem sapientum, fa-
tetur imitatione huius fabellæ Hesiodes, Aeso-
pum suas composuisse. Admonet autem supe-
riores hoc apologo, ut temperent ab iniuria &
uiolentia, nec inferiores se opprimant, quod
omnium operum nostrorū Dij testes sint, qui
benefacta præmio, malefacta pœna compen-
sant: tum quod nisi ad tempus prospero suc-
cessu facinora utantur, tandem præualente iu-
re & se uindicante.

Δίλη δ' ὑπὲρ ὕψους ἵκει.) Aurea est sententia, &
ad incutiendum facinorosis metum ualentis-
sima. Fabius Maximus apud Liuium his uer-
bis eam effert: At ueritate laborare nimis ius-

sepe aiunt, extinguī nunquā. Simili modo de ueritate loquit̃ diuus Hieronymus aduersus Pelagianos, imitans Liuium. Veritas (inquit) laborare potest, uinci non potest. Miror Erasmi in prouerbio, Malo accepto stultus sapit, sic legere, *Μῆλον δ' ὑπὲρ βρισηῖχα*. & uertere, Tandem sua pœna nocentem Consequitur. Non ille germanus sensus est poëtę, sed hic, nempe interdū quidem regnare uiolentiā, iustitia oppressa & calcata, sed id non impune, & nisi ad exiguū tempus fieri, quum tandem iterum *ἵχα*, id est, preualet, & se fortiter uindicat iustitia. Hoc non antè credunt uecordes et malefici corde homines, quàm iam propter facinora supplicium experti sint. Sed non dubito, habuit Erasmus quem imitatus sit.

Ὅν δ' ἐπὶ τοῦ πνέοντος.) Putat non extremam esse felicitatem, si quis non opus habeat quærere uictum per mare. & Hercule sic est. Caterum Hollandi nostri pro summa felicitate ac uoluptate ducunt natare per cœrulea uada, adeò homines Salaminij sunt, longe dissidentes à Baccho illo Aristophanico.

Ἰλαδὸν ἰλιάδης.) Hoc aduerbium elegantissime in Dialecticis suis explicat, perpetuū Frisię nostrę decus Rodolphus Agricola, uir nimiū præmatura morte studiosis ereptus, cuius mortē quod moderatius feram, facit Viglius Zuichemus, qui ita se ad illius æmulationem comparauit, ut uideatur quodammodo superaturus.

Certe

Certe quantum ad iuris ciuilis sapientiam, iam pridem Rodolphum longe antecessit. Horum me laudes obiter non tam celebrasse quàm leuiter perstrinxisse, lector candide, æqui bonique accipe.

Τῆς ἀρετῆς προπάρουθιρ.) Anastrophe est. Cōstrue, προπάρουθιρ τῆς ἀρετῆς ἱθνηαμ. & uide prouerbiū, Difficilia quæ pulchra. Similem sententiam habet Euripides in Heracl. α' ἀρετὰ βαίνει διὰ μόχθου.

Πλούτω δ' ἀρετὴ καὶ ἡδὺ οἶον δέ.) Cum diuitiæ in omnibus rebus maximū pondus habeant, tum certe in hoc profunt, quod præcedant ad uirtutem, paupertas facile ad malefaciendum inuitatur. Vnde Callimachus poëta, non uirtutem sine pecunia, nec pecuniam sine uirtute, sed utranq; simul à Ioue sibi dari optabat, quod inops non bene innocentiam suam tueri & custodire queat. Quare poëta noster uult ut quis sibi honesto labore cōparer diuitias: earum enim comites esse uirtutem & honorem.

Αἰδώς οὐκ ἀγαθή.) Occupatio est, forsitan pudet laborare, sed hic pudor inutilis & noxius est.

Χρήματα δ' οὐχ ἀρπακτά.) Correctio est præcedentis uersus: nam non uult quenquā ita impudentem esse, ut audeat aperte raptorem agere. Laudat igitὺ θεὸς Δοτα χρήματα, quæ nobis Deus confert, dum industrii sumus, & manum cum Minerva simul mouemus. Neminē enim ille dormitantem & oscitantē adiuuat, imò odio prosequitur, ut superius dixit poëta.

κατὰ δύναμιν ἂν ἴσθαι.) pro κατὰ δύναμιν. Primum è præpositione α abijcitur, deinde τ mutatur in ἂν. Explicat hunc uersum Socrates in Apophthegmatis.

Οὐδ' ἂν βούς ἀποδοίτο.) Magna commendatio uicinorum, adeò ut si boni sint, antepondere uideatur ipsis cognatis & affinibus. Verùm quod hìc de boue dicitur, pertinet ad omnes partes rei familiaris, teste Columella libro primo, cap. 3. & eo sensu nos uertimus: Nihil igitur tuarum rerum facile interibit, si habeas uicinum bonum, qui statim in periculo succurrat. Vide prouerb. Aliquid mali propter uicinum malum. Rursus aliud, Ne bos quidem pereat.

Ὅς μιν γάρ τις ἀνὴρ ἰδίῳ.) Vide quot habent Græci uoculas planè ociosas, quibus carmen farciunt, μιν, γάρ, τιν, ἰδίῳ, νν, δὲ, ἂν, τι. Longe difficilius Latinū agere poetā, cui tales uoculæ defunt, & si infarciat nō suo loco, ridetur. Sensus est huius loci, hilarem datorem & promptum, quoties aliquid dat de suo, semper aliquam latentē animi lætitiā inde percipere: contrā raptorem suo animo tormenta & cruciatus parare, licet sit uel minutissimū quod rapiat. Nam iuxta uulgare dictū, Cōscientia mille testes. Et Seneca tragædiographus: Tutum quis habuit nemo securum scelus.

οἶκος βέλτερόν ἐστιν.) Præstat domi habere quod indigeas, quàm foris quærere per uiciniam, si tu careas,

careas. Admonet diligentē patremfamilias, ut in tempore omnia necessaria domui suę prospiciat. Nam iucundum est de præsenti cumulo sumere, ut dicit sequens uersiculus.

Ἐποικὶς ἔστι τοῦ ἑρπύλλου.) Concludit hunc librum commendatione laboris. Nota in fine poëtam ubiq; usurpare infinitiuium pro imperatio, quod semel admonitum uolo.

ANNOTATIONVM IN HESIODVM FINIS.

F 4

SI uacat Aene a rerum dignissime praesul,
Grataq; sunt animo carmina nostra tuo,
Perlege quae quondam dulci modulatus auena,
In Latios ausus uertere Graeca modos,
Ascrei inspiciens ἠμεῖρας καὶ ὄψ' ἔα ποῦτε,
Gracia quo quondam floruit Hesiodo.
Haec fuerant fateor plectro meliore canenda,
Hic opus ingenij quippe senilis erat:
At quia nonnullos tam magna superbia uates
Eleuat, ut nulla Graeca in honore putent,
Sum tamen hoc ausus bis septem & quatuor annis,
Dum mea labuntur lustra trahente dea.
Sumpsimus & tenuis Graecorum è fontibus haustus,
Mixtaq; cum Graeca lingua Latina fiat.
Quicquid id est ad te uatum clarissime uates
Mittimus, es Clario non minor ipse deo.
Suscipe, & Hesiodum placido complectere uultu,
Hic quoq; iudicio stetq; cadatq; tuo.

✓ HESIODI AS- 89
CRAEI POETAE OPERA
ET DIES, GEORGICON LI-
BER, NICOLAO VALLA
INTERPRETE.

DIERIDES *Muse* quarum ui-
 get inclyta cantu
 Fama ducum, & uestri nomen im-
 mortale parentis,
 Dicite cur hominum pars hæc sis
 ne nomine uitam

Ducat? & illius cur fama æterna per altum
 Euolet? hæc Iouis est magni diuina uoluntas.
 Ille etenim altitonans summi regnator olympi,
 Excitat imbelleis animos, & fortia corda
 Debilitat, duce quo fortuna inimica superbos
 Deprimit, atq; humileis clarum super æthera tollit.
 Tum mala mens hominis meliorem inclinat ad usum,
 Et capiunt molles crudelia pectora cultus.
 Exaudi qui cuncta polo specularis ab alto,
 Cui nihil ignotum est, sanctissima dirige iura
 Iustitiæ, lice atq; mihi fraterna monere
 Pectora, & ignotos uiuendi ostendere mores:

Sunt geminæ in terris quibus altercantur in unum
 Mortales causæ, uaria quoq; mente trahuntur.

DO HESIODI OP. ET DIES

Vna quidem studium laudabile sedula curat,
 Altera crudeli rerum depascitur haustu,
 Bella cupit, pugnaeq; exercet iniqua tumultus,
 Inuisum atq; atrox pestis genus: hanc tamen ipsi
 Mortales fugiunt, tandemq; uolentibus hanc Dijs
 Exoptant, huius nequeunt cohibere furores.
 Illam autem prius obscuræ genuere tenebræ,
 Sed fato meliore pater Saturnius illam,
 Et generi humano, et terræ radicibus imis
 Imposuit, segnes artus et inertia corda
 Excitat: alter enim segnis, cui uita manebat,
 Alterius spectans cumulos, morâ nulla, bouesq;
 Iungit, et impresso terram diuertit aratro,
 Siue domum curat, siue inserit, alter ad artes
 Vicinum uicinus agit. laudabilis hæc est
 Pugnandi ratio, fugienda sed altera, sub qua
 Inuidet aut figulus figulo, uel egenus egeno,
 Siue faber fabro, dulcisq; poëta poëta.
 Hæc mea dicta precor toto cape pectore Perse,
 Nec te crebra foro speculantem iurgia uulgi,
 Auocet à studijs, pugnandi inimica uoluntas.
 Nemo forum sequitur quem non fouet annua messis,
 Et bene clausa domi Cereris gratissima dona.
 Hæc querenda prius, dehinc si uacat i pete uulgus
 Et fora, in alterius rebus certamina pone.

At non

At non illud ages iterum germane quod olim
 Ausus es infelix, litem hanc data iura resoluent.
 Scis quondam inter nos patria est partita facultas,
 At tu nil iusta multum plus parte uereris
 Tecum efferre rapax: corruptus munere iudex
 Ille tuo est, sub quo tota hæc sententia pendet,
 Ignarus: non nouit enim quàm dulcius, aut quàm
 Sit melius toto medium, seu uiuere malua
 Vtilius, quantum uili seu uiuere porro.
 Hos ueterum uictus occultauere superni,
 Inq; polo retinent coelestes, tempore quorum
 Sat fuit una dies tenui exercenda labore,
 Vna quiescenti tibi dehinc alimenta parabat
 Annua, tunc poteras temonis robora fumo
 Exploranda dare, et nulli iuga curua premebant
 Terga bouum, nullum muli sensere laborem.
 Hos uoluit faciles uiuendi abscondere mores
 Ira Iouis, quom se deceptum fraude Promethi
 Sensit, et illius causa mortalibus auxit
 Curarum moles, surreptumq; abdidit ignem.
 Reddidit hunc iterum terris, curuaq; latentem
 Surripuit ferula cauto puer ille tonanti
 Iapetionides, iacto qui fulmine gaudet.
 Ludit fraude sua, subitam tamen arsit in iram.
 Hec puer effatus nubis collector aquosæ,

Iapetionide,

Iapetionide cuius prudentia cunctos
 Consilio excellit, magnum speruisse tonantem
 Arte tua, gaudesq; dato mortalibus igne,
 Heu nociture tibi generi nociture futuro.
 Tale mali genus excutiam quo pectore toto
 Exultent homines, cupidi sua damna ministrent.
 Subrisit fatus diuum pater atq; hominum rex
 Vulcanum aspiciens, atq; illi talia mandat.
 Vade celer speciem è terra, mixtoq; liquore
 Confice mortalem cui uocem et robora iunge.
 Sitq; ea uirginis et coelestis imago puellæ
 Quam sibi quisq; uelit, dea quam doctissima Pallas
 Instruat, et uarias percurrere pectine telas,
 Adijciat capiti facilem Venus aurea formam,
 Curet ut assidua stimulata cupidine corpus,
 Fallacemq; addat mentem et fallacia uerba
 Interpret superum uictor Cyllenius Argi.
 Dixerat, imperio Iouis annuit æqua uoluntas
 Coelicolum, extemplo fingis Vulcane puellam
 Virginis ora de æ similem, quam glauca Minerva
 Cinxit, et ex omni fulgentem parte poliuit.
 Huic etiam Charites, etiam celeberrima Pithe
 Aurea candenti posuere monilia collo,
 Effuseq; comas ori de flore coronam
 Vernali tribuere deæ. tamen Attica Pallas

Illam præcipuo formæ decorauit honore.
 Et superum interpres uictor Cyllenius Argi,
 Fallacem attribuit mentem & fallacia uerba,
 Sic pater altitonans diuino iusserat ore.
 Quandoquidem dederat sua munera quisq; deorum,
 Mercurius meritò Pandoram nomine dixit,
 Exitiale malum mortalibus & fera pestis.
 Postquam autem tantos confecit Iuppiter astus,
 Mercurium ad magnum iubet ire Epimethea, dono
 Cui ferat hanc, qui nil ueritus præcepta Promethi,
 Scilicet à magno caperet ne inuitus olympo?
 Cepit, & accepto nouit sua damna Epimetheus.
 Nam prius humano generi secura manebant
 Tempora, nulla mali species aut cura laboris
 Morborumq; genus, tristem qui funeris atri
 Corripuere uiam, quibus omnis frangitur ætas.
 Viuere dulce fuit quondam, sed tegmen ab urna
 Dum Pandora leuat, totum exiliere per orbem
 Curarum infestæ effigies, spes sola remansit
 Intus, & è labris ima sub parte resedit.
 Obstitit impositum nam tegmen abire uolenti.
 Sic qui fulmen agit nubis collector aquosæ
 Iusserat, innumeræq; etiam mortale uagantur
 Per genus infandæ species, quibus equor & omnis
 Terra infecta tuinet, morbi noctesq; diesq;

Sponte

94 HESIODI OP. ET DIES

Sponte sua sine uoce ruunt, nanq; ab Ioue summo
Ablata est illis quaecunq; potentia fandi.

Sic impune parens offenditur ille deorum.

Si uacat ô frater, si non audire recusas,
Ordine plura canam. genus immortale creatum
Ac mortale simul credendum est, aurea primum
Secula Dîj superi totum sparsere per orbem,
Tempore quo cœli imperium Saturnus habebat,
Tunc homines diuûm uiuebant more, neq; illos
Anxia curarum moles, operumq; labores
Lassabant, aberat tristi cum mente senectus,
Semper & in ualido regnabant corpore uires,
Nulla mali labes, conuiuia læta placebant.
Mors similis somno fuit, atq; uberrima tellus
Omnia liberius nullo cogente ferebat,
In commune bonum, nec quisquam inuidit habenti.
Quàm felix ætas? erat omnibus una uoluntas,
Et taciti lætos soluebant pectora in usus.
Aurea postquam hominum paulatim defuit ætas,
His pater altitonans meritos adiunxit honores;
Sub terris habitare dedit, qui numina facti,
Et genus humanum, sancte quoq; iura tuentur,
Iustitiæ tenebris circumfusiq; peragrant,
Terrarum fines & opes mortalibus augent.

Proxima successit terris argentea proles,

Auro

Auro deterior, sensuq; et moribus impar.
 Tunc sibi quisq; suæ fecere sub ubera matris
 Ocia mortales, paulatim adoleuit in annos
 Ingenij rude principium, quo decolor ætas
 In proprijs etiam laribus rude pectus agebat.
 Aucta tamen postquam ad summos peruenerat annos
 Viuendi breuius spaciū fuit, anxius ardor
 Curarum incumbens aderat, quas improba mentis
 Gaudia fecerunt, alterna iniuria nunquam
 Desitit, et nulla in superos reuerentia, nullos
 Sacrorum ritus ætas argentea uidit.
 Hanc deus extinxit meritam flammatus in iram.
 Postquam hominum occuluit argentea secula tellus,
 Non tamen illorum sine nomine uita recessit,
 Sub terrisq; dei sedes coluere secundas.

Tertia post illam successit ænea proles,
 At nihil argento similis, Dryadumq; creata
 Sanguine, dura quidem, robustaq; pectora tendens,
 Tota ferri misero Martis fruebat amore.
 Nulla quies illi, nullum ius, durior ætas
 Ipso adamante fuit uultu metuenda superbi,
 Cui nunquam inuictum robur, sortesq; lacerti
 Desiderant humeris, tunc ærea tela, domuiq;
 Omnis in ære labor, non ferri emergerat usus.
 Hæc autem proprio proles consumpta furore

Ad

Ad gelidi loca nigra Iouis sine honore recessit,
 Et quanquam extiterit inuictō robore, ab atra
 Morte tamen uicta est, solis lumenq; reliquit.

Postquā autē occulta est, atq; enea corruit ætas,
 Quarta fuit soboles melior, cui plurima toto
 Iustitiæ hærebant animo præcepta uerendæ,
 Diuum genus Heroum, primumq; uocari
 Semidei, immensos illi patuere per orbes.
 Hos infans amor Martis, belliq; nephandi
 Ardor, Agenorida septem prope moenia Cadmi
 Oedipodæ imperij causa consumpsit. & alti
 Hos maris undisoni fluctus, quom Pergama classes
 Argolicæ peterent, ubi pallida mortis imago
 Desuper incubuit, dum iusto ulciscitur ense
 Tyndaris. hos etiam toto diuisit ab orbe
 Iuppiter, & uitæ meliorem tradidit usum,
 Elysiosq; dedit colles habitare profundi
 Littus ad oceanum, felix & sancta propago
 Hic ubi uernat humus, ubi dulcia poma quotannis
 Ter gremio effundit nutrix uberrima tellus.
 O utinam non me quinta cum stirpe creassent
 Fata, sed antè mori, seu post licuisset oriri.

Ferrea nunc ætas, quam curæ & mille labores
 Noctē dieq; premunt, paulatimq; illius instant
 Exitio: sic Dijs placitum, sed prospera tanto

Fata

Fata etiam uenient aliquando in turbine rerum,
 Nec minus hæc infanda hominum delebitur ætas,
 Cum matura annis illorum tempora cani
 Inficient crines: natis nec ut antè parentes,
 Nec patribus nati similes, nec ab hospite tutus
 Hospes erit, sanctum corrumpent fœdus amici,
 Et fîret arma ciens inter discordia fratres,
 Viuet honoris inops hominum properata senectus,
 Nec pudor effractus senio obiurgare parentes.
 Infelix soboles legem & præcepta deorum
 Nescit, & inualido non hæc alimenta parenti
 Iusta suo reddet. quid enim quod iniqua rapaces
 Apparet usq; manus, urbesq; & moenia narrent
 Alterna deleta manu: iurataq; fallent
 Numina, Iustitiæ nulli tribuentur honores,
 Pulsa gemet Bonitas: illum uenerabitur orbis
 Cui mala mens suadet fera crimina: tota iacebit
 Tota quidem orbatò tecum Reuerentia uultu.
 O dea Iustitiæ soboles, en improba ledet
 Si probus ullus erit, quem contra insurget iniqua
 Voce furens factum affirmans, altrixq; malorum
 Inuidia incedet fatali turbida uultu.
 Protinus humanas sedes Astræa relinquet,
 Diua suos pariter tendet Reuerentia cursus
 Ad superos, nitido uelatæ corpus amictu.

Mille recedentes illæ mortalibus ægris
 Non cessanda tamen rerum mala semina linquent.
 At nunc te moneam, quanquam sapi omnia, iudex
 His intende animum: sed quid iuuat ista monere?
 Stultus maiori quicumq; resistere tentat,
 Vincitur, & magno poenas subit inde pudore.
 Sic ego sum tanquam uolucris quam prenderit astur,
 Prensâq; sublimes agitur philomela per auras.
 Hæc dolet infelix ungui transfixa recuruo,
 Quam contra horribili raptor sic intonat ore:
 Quid misera exclamas? te multo fortior astur
 Te premit, huc adsis quo te meus egerit ardor,
 Et quanquam bene suaue canas, mihi coena futura es
 Si lubet, aut dimissa iterum remeabis in auras.
 Sic fatus, tacuit pennatus & impiger astur.
 Tu modo iustitiam cole, nulla iniuria Perse
 Tecum habitet, fatale gerit secum illa, nec illam
 Vllus amat, nisi mens cui uilis & improba surgit.
 Vir bonus hanc inferre timet: quod si intulit, acti
 Poenitet, & magno contristat corda dolore.
 Est iudici iustitiæ melior, qua uincitur omnis,
 Omnis ad extremam ueniens iniurius ardor.
 Quid dicam? quod nunquam aliquid dementia noscit,
 Ni modo passa prius: sic qui male iura ministrat,
 Peccat, & tandem dementi panditur error.

Eripe

Eripe iustitiam, corruptus munere iudex
 Ius violat, dolet hæc, & nulli uisa per orbem
 Tristis it, & lachrymans poenam mortalibus orat,
 Qui violant iura, & recti sacra fœdera rumpunt.
 Verum ubi iustitiæ sancti seruantur honores,
 Iudicioq; pares & ciuis & aduena pendent,
 Vrbs uiget, augetur soboles, pax læta uagatur,
 Pax iuuenum nutrix, nunquam his fœtalia bella
 Præparat altitonans, nullis in rebus egestas
 Imminet, in quenquam nulla est offensio, dulci
 Quos iuuat interdum genio alleuiare labores,
 Terra quibus large fundit sua semina, & altæ
 Montibus innatæ mittunt sua munera quercus
 Glandiferae in summo: media tamen arbore mussant
 Vndiq; apum ingentes acies, uestemq; ministrant
 Lanigeræ pecudes, per se magis omnia florent,
 Non his externas merces uehit ardua puppis,
 Omnia dat tellus. quid enim quod iuncta marito
 Et patribus similes emittit foemina partus?
 Non datur hoc quibus illa placet uolentia iuris,
 Hos ad supplicium uocat alti cura tonantis.
 Sepe subit poenas plebs tota miserrima tantum
 Vnius ob noxam, pestis furit atra per urbem,
 Et male suada fames, paulatim deficit omne
 Vulgus, & hic uacuos ostendunt tecta penates,

Fœmina nulla parit. Sic seuit Iuppiter erga
 Quos malefacta iuuant, qui si modo fortè cruentum
 Militiæ exercent studium, mora nulla sinistro
 Marte cadunt: uel si potius iuuat ire per alium,
 Fluctibus in medijs summergitur obruta puppis.
 Vos igitur qui iura datis, conuertite mentem
 Ad tales hominum pœnas, diuina potestas
 Mortales circumuolitans uidet improba, quorum
 Iudicia emergunt multorum in damna, deûmq;
 Ignorant monitus, genus hi mortale pererrant
 Innumeri, tenebris circumfusiq; tuentur,
 Iustitiæ sacra iura domant, genus omne malorum.

    Illa quidem uirgo est supero Ioue nata parente,
 Nominè clara suo, cœtuq; uerenda deorum,
 Quam si quis uiolet lachrymans sua fata parentis
 It Iouis ante pedes, & lamentabile fundens
 Humanos queritur mores, ac debita poscit
 Supplicia in populos. tu iudex causa malorum
 Qui uiolas sacra iura deæ, iam dirige mentem,
 Ius colę, in alterius te nulla pecunia uertat
 Damna, nocet sibi qui cuiquam nocet, & male suadet
 Ille sibi, in quenquam si quis male iura ministrat.
 Cuncta uidet pater omnipotens, & quod mihi tecū est
 O iudex, modo si lubeat speculatur ab alto,
 Nil latet hunc, aut hoc quales tribuantur honores

Iustitia

Iustitiae in populo, quam non ego pectore toto
 Nec mea progenies coleret, postquam orbe sub isto
 Spreta iacet bonitas, et ius iniuria uincit,
 Inuito Ioue ni fierent. haec accipe frater,
 Haec animo meditare, iniustum pone furorem,
 Ius quoque frater ama, sine quo genus omne fratrum
 Credimus alterno certatim corpore pasci.
 At nos instituit uitae melioris origo.
 Iura dedit pater omnipotens, ea pectore toto
 Si quis habet, decus aeternum pia praemia reddet,
 Iuppiter affligit si quis pro teste uocatus
 Peierat, ac merito pensatur culpa nocentis
 Supplicio: offendens ius, ille offenditur una,
 Ex quo obscura quidem nulli quoque cognita surget
 Posteritas. iusto de sanguine nata propago,
 Clara caput tollet patrio seruata decore.
 Haec quoque, quae reseram stultissime concipe frater,
 Quam facile innumeras uitiorum amplectimur artes,
 Haud procul illa habitant, breuis est uia qua sit eundem,
 Est uia uirtutis contraria, sudor anhelus
 Hanc sequitur, quae se scopulosis ardua cliuis
 In longum prorumpit iter, riget aspera primo
 Ingressu, leuis est postquam alta cacumina tanges.
 Optimus hic sese qui nouit cuncta magistro,
 Prospiciens rerum fines meliora sequutus.

Dignum laude uirum parentem recta monenti
 Creditur: ille tamen sibi qui non consulit, aut qui
 Alterius praecepta fugit, uir inutilis extat.
 Ergo age frater ades generoso è sanguine Perse,
 Neu fuge fraternos monitus, operare laborem,
 Alma Ceres ornata caput sua dona ministret,
 Sic tibi plena domus, segnem crudelis egestas
 Opprimit, hunc homines odio superiq; sequantur,
 Torpenti similem fucō, cui spicula surgunt
 Horrida, distensumq; fauis consumit edendo
 Semen apum, piger ipse sedet, uitatq; laborem.
 Tu modo curam operi quantum potes adijce frater,
 Horrea sic rumpunt messes, sic copia rerum,
 Sic pecus augetur, sic tu mortalibus & Dijs
 Gratus eris: segnes animos & inertia corda
 Oderunt: operi laus est imponere curam,
 Turpe sed hinc prohibere manus: incumbere labori,
 Forsitan ad studium torpentina pectora uertes,
 Dum partas ostendis opes, uirtutis adeptus
 Nomen & æternum laudis decus, utere quæso
 Arte, para uictum, uiolare aliena nefandum est,
 Fac superis æquandus eas, incumbere labori,
 Nec pudeat, pudor hic multos inhonestus egentes
 Secum habet, auget opes fiducia, quæ melior res
 A superis non it: proh rerum insana cupido,

Proh

Proh animis infusa lues, iam nulla pudoris
 Cura, iacet passim longe post terga relictus,
 Tu coleris, duce te paulatim corrui ille.
 Dijs inuisus homo cui mens intenta rapinis
 Inuagilat, neq; enim semper felicia durant.
 Nec minus omnipotens pœnis affligit eisdem
 Qui seruum offendit, uel qui sanctissima frangit
 Fœdera amicitiae, seu qui cum coniuge fratris
 Non pauet infandos coitus fraternus adulter,
 Vel qui in pupillos audet uim ferre nephandam,
 Vel qui in longæua confectum ætate parentem
 Horribili uoce insurgit, uixq; abstinet illi
 Verbera, non impune tamen stat pœna nocenti
 Post obitum. Depone igitur tam falsa superbæ
 Mentis consilia, & melioribus utere queso.
 Thure pio uenerare deos, ijs tempore in omni
 Et mundè & purè liba cum clara nitefcet
 Sole dies, aut cum nox circumfusa tenebris
 Abscondit terras. casto torrenda sub igne
 Hostia mactetur, hymnos cane, thura ministra,
 Ut tibi Dij faueant, immensaq; copia rerum
 Hinc tibi nascatur, multis ut egentibus ipse
 Subuenias, non ut uiuas germane rapina.
 Conuiuias inter si uis discumbere amicus,
 Non hostis, urniat primum uicinia: nam si

Aduersi quicquam acciderit de more repente
 Primum illa occurrat, quæ si sine uestibus esset
 Nuda etiam ueniet, quod nec tibi sanguine iunctus
 Non aget, iste sibi uestes atq; omnia ponet.
 Improbam damnosa est uicinia, sed proba si sit,
 Vtilis. hæc igitur cupienda est pectore toto
 Tanquam laudis opus: neq; enim lamenta refundes,
 Amisisse bouem, proba si uicinia tecum est.
 Acceptum metire, & eodem pondere redde
 Vicino tibi, ut hic iterum succurrat egenti.
 Res male parta mala est, damnosaq; semper ab illa
 Ergo caue: nec te uincant in amore sodales.
 Illum adeas qui te, fac mutua munera reddas,
 Sponte datum capias, scelus est letale rapina.
 Quicumq; etsi magnum aliquid largitur amico,
 Letatur: quicumq; iacet de fronte pudorem,
 Et rapit alterius quanquam infima, turbat amici
 Visceraq; & mentem cui uis illata rapina.
 Adde parum paruo, paruo superadde pusillum,
 Fiet & hoc magnum, infelix pelletur egestas,
 Si modo rem cumules. hominem non ledit habere
 Cuncta domi, nocet esse foris. quam dulce bonumq;
 Præsens accipere, atq; absente carere molestum est.
 Tunc bene potandum cum plena effundit ab alto
 Vina cadus: tunc parcus eris cum parte Lyceus

Defluit

Defluit è media: sed cum declinat ad iunum,
 Spumantes iterum cyathos & pocula sume.
 Quicquid polliceare homini seruetur amico.
 Si quicquam cum fratre tibi est, testem adijce rebus
 Subridens: nocuit non credere, credere semper.
 Né ue tuam alliciat meretrix caue foemina mentem,
 Rem totam uorat illa nimis dum blanda uidetur.
 Heu quàm damnosum est mulieri fidere cuiquam.
 Rem patris acceptam melius fouet unicus heres,
 Auget & hanc. at tu plures in morte relinque
 Ex te ortos: nam plura pater Saturnius illis
 Attribuet. sed te si cæcus tangit habendi
 Ardor adhuc, fragilisq; placet tibi gloria rerum,
 Hæc age quæ moneam, & uarios operare labores.

HESIODI ASCRAEI LI-
 BER SECVNDVS DE A-
 GRICVLTVRA.

VM cælo emergunt sublimi ab Atlante
 tide notæ
 Pleiades; truncanda Ceres, morientibus illis
 Mitte in aratra boues: latitare ea sydera
 Viginti totidemq; dies, annoq; uoluto (dicunt
 Apparent iterum, maturam incidere messem
 Rursus & incipiunt dentata falce coloni.

Hanc legem agricolæ atq; habitantes littora servant,
 Aut qui pingue solum, uallosaq; tecta tenerent.
 Nudus ara, nudusq; sere, et me te corpore nudo,
 Si tempestiuos agrorum ducere cultus,
 Augeriq; illos magnis successibus optas,
 Neut aliena roges interdum pauper egenus.
 Quod si ad nos supplex iterum fortasse redibis,
 Non iterum dabimus, iuuat exercere labores
 Improbe, quos inter mortales diua potestas
 Sortita est, ne tristis inops cum coniuge moesta,
 Aut cum natorum misera comitante caterua
 Victum à uicino rogitas, dare negliget iste:
 Bis uel ter fortasse dabit, dehinc si petis ultra,
 Proficies nihil: at tu plurima uerba refundes,
 Orabisq; iterum, frustra tamen artibus ut te
 Iam pridem admonui inuigila, atq; incumbe labori.
 Dira fames procul hinc abeat, tua debita solue.
 In primis tibi conde domum, precioq; ministram
 Dehinc eme, quam possis custodem adiungere bobus.
 Pone domi quantum toto tibi sufficit anno,
 In rebus spes est alienis irrita: nam si
 Hic dare fortè neget, tu semper pauper egebis.
 Tempora labuntur, operum quoq; deficit usus.
 Ad cras rem differre nocet: nunquā horrea nunquam
 Implet iners aut qui tempus producit habenda est

Cura operi, turgescet opus. mala mille molestant
 Affliguntq; hominem cui segne & inutile corpus.
 Cum bene se posuit rapidi uis ignea Phœbi,
 Ac pater omnipotens foecundis imbribus æther
 Descendit in terras, & languida membra resumunt
 Impavidem amissas æstiuo in tempore uires.
 Nam breue sol hominum supra caput astat ab alto,
 Ac de nocte magis currus exercet agendo.
 Tunc operum multo antè memor discinde securi
 Syluam incorruptam, tunc germina desinit arbor
 Fundere, datq; suas uolitare per aëra frondes.
 In tres tende pedes mortaria, contineat tres
 Pistillus cubitos, pedibus quoq; confice septem
 Temonem, qui si fuerit protentus in octo,
 Hinc tibi malleolus crebros formetur in ictus,
 Palmarumq; trium rota sit, uarijsq; repone
 Ligna efficta modis, ualidamq; in montibus altis
 Quære, uel effuso campi super equore pinum
 Æstiuam, compone manum qua firmet arator,
 Temoni cuneis dentaliq; alliget imo,
 Torqueat & sortes illa durante iuuenços.
 Binaq; præterea tectis seruentur aratra,
 Sic melius: nam si casu discinditur unum,
 Restat adhuc aliud ualidos agitare iuuenços.
 Temonem ex ulmo uiridi seu confice lauro.

Stiua

Stiuat sit ex pino, dura dentalia quercu.
 Ducin aratra bouem nono qui uiuat in anno,
 Aptā etas operi matura est: franget aratrum
 Bos iuuenis minitans iuuenili praelia cornu,
 Et rixam exacuens opera imperfecta relinquet.
 Quere quater decies annorum etate bubulcum,
 Quadriduus panis et ossillas casus in octo
 Sit cibus huic: recto sulcabit uomere terram
 Si maturus erit: studium intermittet arandi
 Iunior, aspiciensq; pares etate colonos
 Ibit ad hos, ludosq; ciet lasciuia iuuentus.
 Ergo non melior iuuenis, neq; semina uerse
 Spargere humi, quantum terrae mensura requirit.
 Contemplare etiam quom grus è nubibus altis
 Assiduos agitāt clangores, nunciat imbrem
 Venturamq; hyemem, tempusq; indicit arandi.
 Angit et illius mentem cui nulla bouum spes.
 Tunc redeant fessi plena ad praesepia tauri,
 Tunc proprios operare boues et planstra, sed inquis,
 Non habeo, dabit hic: facile est petere atq; negare.
 Mentis inops alius, quid enim componere ciarum
 Tunc uolet, ignarus non nouit quantus in illo
 Sit labor, et centum compagibus insita ligna
 Quae debent multo ante domi prouisa reponi.
 Praeterea cum tempus adest rescindere campum

Fortius

Fortius insistas operi, exercere ministros,
 Nam uertenda duplex tibi sicca atq; humida tellus.
 Vere nouo ueniant celerēs ad aratra iuuenti,
 Fertilis ut grauida culmus procumbat arista,
 Neu te decipiat cum semina colligit æstas.
 Sit noua cui studeas tellus inarata quotannis,
 Terra recens large natis alimenta parabit.
 Plutoniem in primis uenerare, atq; annua sacre
 Vota refer Cereri, quom stitue innixus agendo
 Incipis exercere boues, stimuloq; fatigas,
 Sic immensa tibi surgent Cerealia dona.
 Semina quom terræ committis pone sequatur
 Seruulus, atq; auius rastro sata leta recondat.
 Optima crede iuuat rerum prudentia cunctos,
 Læditur aduerso qui negligit omnia fato.
 Si sit pingue solum, grauida inclinantur ariste,
 Felicesq; operum successus ab Ioue summo
 Hinc capies, neq; sub tectis extendat arachne
 Fila, sed immensæ replebunt horrea messes.
 Tunc gaude, et cani florentia tempora ueris
 Lætus agas, quom te incassum crudelis egestas
 Aspicit, et parto turget domus, atq; aliena
 Re tibi non opus est, tua pluribus adiumentum.
 Fit sterilis tellus medio uersata sub æstu,
 Hincq; solo residens imas falcabis aristas,

80 HESIODI OP. ET DIES

Auerfos religans culmos, tenuisq; sequetur
 Spes uita, pauci te mirabuntur ab agris
 Parua sub exiguo referentem farra canistro.
 Difficile interdum mutabile noscere tempus.
 Mobilis et uaria est alti natura tonantis.
 Ac si tardus aras, tarde tibi solus arani
 Afferet auxilium: si largis imbribus aether
 Tris noctes totidemq; dies non cessat ab alto,
 Donec replevit ualidi uestigia tauri.
 Tempore quo querna residens super arbore coccys
 Exululat, gaudentiq; hominum mortalia corda,
 Vere sub aprico sit tardus forsitan eques,
 Qui tempestiuo diuerit uomere terram.
 His intende animum, nec florida tempora ueris
 Te lateant. glacialis hyems tibi cognita surgat,
 In qua incumbendum est, nec te ulla taberna moretur,
 Aut narrata loco sub aprico fabula tardet,
 Dum frigent alij, uir rem tamen impiger auget.
 Surge igitur nec te paupertas opprimat illo
 Tempore, dira fames tenues facit esse lacertos,
 Elatosq; pedes et crura tumentia multo
 Sanguine. segnis inops et spe suspensus inani,
 Inclinat mentem sceleri, et meditatatur iniquos
 Vnde paret uictus, hominem spes nutrit egentem
 Irrita cui nihil est, et tota luce uagatur.

Dum

Dum media elapsa est æstas, properate ministri,
 Condite dic casulas, nam semper non erit æstas.
 A Iano menscm dictum caue, nubibus ille
 Letales bobus glacies & frigora ducit.
 Thracius insurgit boreas, & turbine factò
 Disturbat maria ac campos syluamq; sonantem,
 Alticomas quercus, annosaq; robora pinus
 Diruit ex alto, & ualles iaculatur ad imas.
 Sylvarum auditur fragor undiq; sed fera duos
 Arrigit ipsa pilos, caudamq; in cruribus angit.
 Quin etiam quibus est uillis densissima pellis,
 Perforat ille quidem sætosaq; pectora transit.
 Nec se defendunt dura sub ueste iuueni,
 Et miserae algescunt hirsuto crine capellæ.
 Vincit ouis boream instantem, fultoq; repellit
 Tegmine lanarium, sed non obsistitur illi
 A senibus, curuo facit hos incedere collo.
 Non tamen ad teneram penetrat boreale puellam
 Frigus, at illa domi cui nondum nota libido
 Matris apud charæ gremium sedet, atq; hyemales
 Non sentit glacies, & tota nocte quiescit,
 Atq; oleo teneros interdum perluit artus.
 Tum polypo durum est gelidis habitare sub undis,
 Nec uidet unde sibi uenetur in æquore prædam,
 Alluciatq; famem, proprios tum deniq; in artus

Vertit atrox rabiem immensam, sic imbris atris
 Turbatur mare, sic atra caligine cœlum.
 Sol quoq; ad Aethiopas radios & lumina fundit,
 Rarus apud Graios, fugiunt animalia curui
 More senis, ualles imas & dente trementi
 Concaua saxa petunt, nemorum tenebrosaq; tecta.
 Tunc quoq; ne noceant hyemes tibi protegat artus
 Mollis chlœna tuos, cui tecta ex ordine recto
 Pauca, sed aduerso ducantur plurima fila,
 Sitq; ea crure tenus, uetat hæc per corpora setas
 Surgere, & instanti prohibet durescere uenio.
 Tegmina sint pedibus taurorum è pelle cothurni,
 Nec nocet hos inflare pilis, ut frigora uincas.
 Hocdorum teneras neruo boiis insue pelles,
 Ac dorso suspende, tegant capita alta galeri
 Ne madeant aures. borea spirante cauendum est
 Frigoribus, tunc ros cœlo diffusus ab alto
 Educat & Cererem sacros operumq; labores,
 Ille quidem in uentorum è fluuiialibus undis
 Tollitur in sublime, & matutinus in agros
 Desilit, interdumq; expectat tempora noctis,
 Interdum borea nubes agitante procellas
 Vertitur in uentosam hyemem, fuge prouidus illant.
 Acceleretur opus, pete tecta obstantia uentis,
 Ne forè obscuro nebularum infusus amictu

Immadeas, largosq; imbres pluat humida uestis.
 Pascua tunc carpant quamuis non pinguis tauri,
 Quippe levis labor et longa sub nocte quiescunt,
 Nutrimentum ingens, uobis uberrima mando
 Agricole, faciliq; dies transire labore.
 Hæc seruanda tibi donec nox æqua diebus,
 Atq; iterum satio committit semina terræ.
 At dum sexdecies sol arduus occidit undis
 Hybernium post solstitium, sacrosq; relinquens
 Oceani fluctus sublimi Arcturus olympo
 Exoritur, primumq; cupit splendescere sydus,
 Tunc uites incide: noui neq; nuncia ueris
 Antiquos iterans questus præcedat hirundo.
 Dum tamen immensos effundit Pleiæ æstus,
 Profiliensq; umbrosa petit plantaria limax
 Tellure è sicca, tunc uinea nullaligonem
 Sentiat, accelerentq; uncata falce ministri
 Maturam in segetem, nec te pulcherrima Tempe
 Detineant segnem, matutiniq; sopores.
 Eia age rumpe moras, pelle ocia segnia pelle,
 Dum uocat alma Ceres, robustaq; collige farra,
 Pone domi quantum toto tibi sufficit anno,
 Mane operi assurgens, operis pars tertia mane
 Conficitur. labor haud grauis est. de mane uiator
 Longum linquit iter, taurosq; exercet arator.

H Præterea

Præterea sua dum scolymus florentia mittit
 Germina, et in ramis dulces resonare cicadæ
 Sole sub ardenti incipiunt trepidantibus alis,
 Fit capra tunc mollis, tunc sunt dulcissima uina,
 Foeminaq; iuuenti Veneris prurigne corpus
 Appetit insanos coitus, lassantur ab æstu
 Membra iuuum, tantumq; potest uis ignea solis.
 Tunc licet ardores gelida releuare sub umbra
 Fontis ad apricos latices semperq; fluentis
 Murmur aque, faciles quam circum leniter auræ
 Aspirant, zephyris plerunq; agitantibus illas.
 Hic hilares letus cyathos et pocula sume
 Biblina, ter infusa magis quæ temperet unda.
 Hic tibi ab uberibus caprarum caseus adstet,
 Quæ nullos pascant foetus, hic lactea liba,
 Hic tibi syluestris ponatur caro iuuenta,
 Quæ nondum enixa est: hic mollior hœdulus adstet,
 Et iactas saturus patula sub tegminis umbra.
 Surge tamen cœlo dum fulget Orionis astrum,
 Tempus adest, Cereris sacras terat area fruges
 Ad uentos posita atq; ingenti æquata cylindro,
 Nec nisi librata ducantur ad horrea messes.
 Postquam autem satis ad uictum tibi contulit æstas,
 Continuò cui nulla domus sit quære ministrum,
 Adde etiam ancillam quæ sit sine prole, molestum est

Ac graue seruitium illius quam cura remordet
 Natorum. blandire cani, panemq; ministra,
 Peruigil ante fores sedet ille, domumq; tuctur
 Dente rapax, furiq; altis latratibus instat.
 His propere exactis, foenum paleasq; reconde,
 Hemionos quantum satis ac nutrire iuuenços.
 Inde laboranti requies præbenda colono
 Tempus, & exhaustis pariter iuga demere tauris.
 Dum tamen in media cœli statione refulget
 Sirius, Orionq; loco splendet eodem,
 Et rosea Arcturi cernit Pallantias astrum,
 Tunc iuas tenero abscindens de corpore matrum,
 Per bis quinq; dies tepido sub sole iacentes
 Pande: dies etiam mollescant quinq; sub umbra,
 Dehinc torque, & capiant uegetes iucunda Lyæ
 Munera. sed sydus cum deficit Orionis,
 Pleiadesq; Hyadesq; cadunt, meminisse iuuabit
 Protinus impresso subuertere uomere terram.
 Stat tempestiuo cuncta exercere labore.
 Si tamen infestum iuuat ire per æquor, & alta
 Puppæ uehi, moneo ne quando ab Atlantide nata
 Orion sequitur, totoq; excludit olympo,
 Vt uideas illas medio submergere ponto,
 Nauigio incumbas, mare tunc tollentibus curis
 Obscurum undosos iaculatur ad æthera fluctus.

Tunc igitur iaceant religatæ ad littora puppes
 Saxorum obnixæ obicibus, ne fortè ruentes
 Discutiant uenti: pateat pars ima carinæ,
 Ne pluuiam excipiens putri marcescat ab imbre.
 Instrumenta domi naualiaq; arma quiescant
 Pensa, gubernaculiq; exploret robora fumus.
 Interea Cereris sacros operare labores,
 Nec prorsus fugiendus ager, labatur in altum
 Aequor amica ratis dum non magis unda tumescit.
 Nec refluunt uasti sublato gurgite montes,
 Vadat onusta tamen censu reditura superbo.
 Sic meus ille quidem genitor dum pauper egeret
 Errabat mariæ alta secans, fluctusq; profundos.
 Ille olim Aeolidam curuataq; littora linquens
 Appulit huc, non spe lucri commotus auara,
 Durum opus exercere inuisa urgebat egestas.
 Ille uagus demum prope Tempe Heliconia sedens
 Ascream incoluit, cœli in regione molesta,
 Frigore nunc nimio, nunc quæ intolerabilis æstu est.
 Tempore quosq; suo iuuat exercere labores,
 Nauigium ante omnes, cuius si te ulla remordet
 Cura, placeatq; altos sulcare per æquora fluctus,
 Dum faciles spirant uenti & furor ille quieuit,
 Ne te inuisa fames alieno uiuere parto
 Cogat, & inuitus multorum debitor extes.

Vade

Vade nec in cymba, sed te uehat ardua puppis,
 Ingentes referant census ingentia mercis
 Pondera. præterea quæ sint aptissima nautis
 Tempora narrandū est, quāquā mihi parua per undas
 Vita fiat, uixq; ex illa tantum Aulide cursus
 Littus ad Eubœum, sub quo omnis Græcia quondam,
 Dum pelago desæui hyems conuenit in unum,
 Et meritò infandos fatum iuratur in hostes.
 Inde mihi placuit non longe ad Chalcida cursus,
 Huc ubi magnarum genus Amphidamantis Achia
 Constituunt populis certamina, et inclyta quondam
 Munera defuncti ponunt in honore parentis.
 Hic ego me dulcis referentem præmia cantus
 Auratos memini tripodas, quos sponte dicaui
 Musarum ante aras, quibus antra Heliconia curæ,
 Ille ubi me primum dulcem docuere poësim.
 Tantum igitur mihi res naualis cognita surgit.
 Dicam aliquid tamen, et uarios pandam ætheris usus,
 Hæc etiam nobis aspirauere Camœnæ.
 Aequora tuta legant instructo remige puppes,
 Quom decies quinq; est series exacta dierum
 Aestiuum post solstitium et iam deficit æstas:
 Nam neq; tunc classes medio nec nauita ponto
 Obruitur, ni fortè uelit Iouis alta potestas,
 Aut deus ipsarumq; parens Neptunus aquarum,

Exitus omnis in his rerum manet exitus omnis:
 At lenes spirant zephyri, tranquilla quiescunt
 Acquora, tunc celerem uentus committe carinam.
 Vadat onusta, tamen reditum properare memento,
 Quam prius ipsa nouos fundant uincta liquores,
 Autumniq; imbres et hyems infesta procellis,
 Aut Notus insurgat pluuia rorantibus alis,
 Incumbatq; mari totumq; euoluat ab imo.
 Exercent etiam studium nauale sub ipso
 Vere nouo, quom se tam latus arbor ab alto
 Induit in frondes, quantum uestigia cornix
 Pandit humi depressa: silet tunc nabilis unda.
 Ast ego nauigium graue tunc, semperq; molestum
 Crediderim, hoc naturæ homines leuitate nephanda
 Subtrahere, agitant diuersa pericula fluctus,
 Et tamen ire placet, quanquam mors dura sub undis
 Diuitie sunt hominum, atq; insanus habendi
 Ardor. ad hæc animum germane intende parumper,
 Concipe fraternos monitus. maria alta secando
 Fac tecum ne cuncta uehas, maiora reserua.
 Nec nimis est oneranda ratis, sit ponderis æqui
 Quicquid in hac, durum est aduerso occurrere fato,
 Fluctibus in medijs currus discinditur omnis
 Si grauius superinstat onus: seruare memento
 Mensuram in rebus et idonea tempora ad usus.

Quom

Quom prope ter decies tibi uita elabitur annos
 Connubium maturum aderit, decimumq; puella
 Exigat & quartum, sed quinto nubat: & illa
 Virgo sit, atq; habitet prope te, cui sedulus astro,
 Sedulus inspicias artemq; usumq; puellæ.
 Hæc age, ludibrio ne te uicinia cantet.
 Coniuge nil melius casta, nil turpius illa
 Que uenerem prius sine fine, & prostat ad omnes
 Semper, & exitio superimminet illa uirorum.
 Nemo etiam fratris in amore æquetur amicus:
 At par si quis erit, sit amandus tempore in omni.
 Nulla ex te inceptum fœdus discordia soluat.
 Mentiri scelus est, præstat compescere linguam
 Infandam. si uim tibi quisquam inferret amicus
 Aut ore aut manibus, surge & te ulciscere, redde
 Redde uicem duplicem. quod si illum pœnitet acti,
 Ac pœnam implorans iterum te exoptat amicum,
 Suscipe: uile quidem est homines non querere semper
 Fœdera amicitie. multos si frater amabis
 Non laudo, nullos etiam, medium sit in isto.
 Si tibi corda tument, uultus non indicet iram.
 Turpe sequi sceleratum hominem, maledicere cui
 Infandum est qui iam uita laudatur honesta.
 Nunquam à te nunquam misera obiurgetur egestas,
 Diuinum donum est, diuinumq; eterna uoluntas,

Illa quidem quæ sepe iuri sublimè molesta
 Impedit ingeniumq; uetat super alta leuari.
 Qui loquitur parçè, linguam nec in omnia soluit,
 Thesaurum præ se gerit ille: ea gratia magna est
 Vt linguam moderes, pensataq; uerba loquaris.
 Si quenquam uerbo lædes, læderis & ipse.
 Grata in amicorum uenias conuiuia sumptu
 Communi, dato particulam, gratissima sunt hæc.
 Aere Ioui uinum seu Dijs de mane cauendum est
 Illa ut libare manu, tum uota precando
 Incassum fundes nulli exaudita deorum.
 Solis ad aspectum nec quenquam mingere fas est,
 Nocte sub obscura recto neq; corpore nudo,
 Nox quia sacra deis media: nec credimus illud
 Posse licere uia: si declinetur ab illa,
 Esse etiam uetitum: diuus uir & omnia noscens,
 Herens parietibus sedet atq; exponit urinam
 Intus, ubi orbata tenuis latet angulus aulæ.
 Non coitu polluta sacros genitalia pandas
 Ante ignes, neq; cum dulci tibi coniuge præstet
 Concubium ut generes, dum mœsto à funere tristi
 Mente redis, superum sacra sed letus ab ara.
 Credimus inuisum superis semperq; molestum,
 Qui natat a fiduo labentia flumina cursu,
 Quin sit lota manus prius, & pia uota precesq;

Fuderit,

Fuderit, ante ipsas supplexq; prauertit undas.
 Infandum ante aras ungues incidere, cum Dijs
 Sancta facis: scelus est cyathos imponere uasi
 In quo uina latent, sacros operare lebetas.
 Nil tibi cum in sacris etiam hinc lauasse nefandum est.
 Perfice tecta prius quàm cornix garrula ab alto
 Nunciet atram hyemem, ruit hæc inimica procellis.
 Fac sedeat bis sex quibus ætas exigit annos,
 Aut totidem menses natorum chara propago,
 Sede sub instabili, iuuat hoc omnemq; repellit
 Segnitiam, facit esse agiles et ad omnia promptos.
 Fœdum ac turpe uirum est thermis muliebribus ui,
 Hoc prorsus fugiendum etiam, stat talibus atrum
 Supplicium. ante aras superũ oburgare nefandũ est.
 Sacra ministeria ac diuinos spernere cultus.
 Nec licet in fluuio neq; fontis mingere in unda.
 Est quoq; turpe aliud uetitum. fuge pessima famæ
 Nomina, fama malum facile in sublime leuatur.
 Est graue sufferri nimium nimiumq; molestum,
 Difficile ut taceat, nunquã delabitur illa
 Sedula quæ uarias populi penetrauit ad aures.
 Est dea fama quidem, sunt ipsi numina famæ.
S It tibi præterea series seruanda dierum,
 A Ioue natæ omnes, sunt à Ioue tempora nata:
 Vltima mensis erit nullo exercenda labore.

At genio utendum est: illa omnes festa per urbes
 Ducitur, illa forum claudit, neq; iura resoluit.
 Prima dies sacra est, & quarta & septima: prima
 Natus Apollo die radianti lumina fudit.
 Luce dein quarta felix ducenda sit uxor,
 Omine captato sunt omnia prospera rebus,
 Et licet incuruam trabibus componere nauim.
 At quintas fuge, nanq; illarum pallidus Orcus,
 Tum diræ Eumenidum facies toto orbe uagantur,
 Castigant si qua in terris periuria falsum
 Affirmant, quæ lis alterne agitata creauit.
 Sexta dies tristem ostendit mulieribus ortum,
 Læta uiris: multiq; etiam nascuntur in illa
 Quis mala mens, fallax animus, fallacia uerba,
 Et qui concubia exercent arcana per artem.
 Hac ouium foetus licitum castrare uel hœdos,
 Et licet infixæ pecudes circumdare mandra.
 Scindimus octaua foeto genitalia tauro,
 Castramusq; sues, felix est ponere plantas.
 Nona uiros gigni uel amica sorte puellas.
 Lucē uiris decima faustos quoq; credimus ortus,
 Vnq; post decimam felix incidere uites,
 Et tempestiuam segeti supponere falcem.
 Hoc curat bis sexta etiam felicior illa,
 Stamina & ex alto tenuissima torquet arachne,

Ingentem accumulans formicæ farris aceruum,
 Et iuuat arguto percurrere pectine telas.
 Tunc quoq; syluestres licitum castrare iuuenkos.
 Tertia post decimam plantaribus optima surgit,
 Spargere semen humi, pallet contraria semper.
 Quartaq; post decimam mulierum prospera natus,
 Ac pressos domitare boues ualidosq; labori
 Hemionos caribus faciles adiungere cultus,
 Ac lenire manu pecudiq; imponere mores,
 Atq; aperire cados, & dulcia fundere uina.
 Sextaq; post decimam plantaribus inuida surgit,
 Opportunus uiros nasci, sed iniqua puellas
 Aut nasci, aut thalamos petere, aut herere maritis.
 Septima post decimam Cereris terat hordea sacra,
 Ingentemq; licet ferro discindere syluam,
 Ac uarias aptare trabes, quibus ardua tecta
 Moliri, ac structam possis agitare carinam.
 Nonaq; post decimam felix est cum Dea surgit
 Lutea, sed medium coeli quom uenit in orbem
 Fit grauis, ex media ad finem letissima fulget.
 Proxima lux sapientem hominem diuina creandi
 Insigni uiget officio, nec luce dolendum est.
 Post illam quarta sacra est, ea leta trahantur
 Gaudia, quinta dies post hanc iuga curua iuuentis
 Ponit, & hemionos & colla exercet equorum,

Altaq;

114 HESIODI OP. ET DIES

Altaq; ueliuolas deducit ad æquora puppes,
 Quam pauci nouere et recto nomine dicunt.
 Sunt harum humano generi seruanda dierum
 Tempora, quippe illud magnis successibus augent.
 Sunt aliæ ancipitesq; tamen sine mente, neq; ullo
 Officio excellunt, hanc alter laudat et illam,
 At paucis natura illarum cognita surgit:
 Nam nunc ipsa dies totum complectitur orbem
 More piæ matris, seuæ modo more noueræ,
 Nunc fulget, nunc atra latet. felixq; beatus
 Ille quidem qui Dijs gratus, cui cognita sunt hæc,
 Omniaq; inspiciens rerum se exercet ad usus.

HESIODI OPERVM ET
 DIERVM FINIS.

EN Rusticum tibi, id illi scilicet ab argu-
 mento inditum nomen: tuo coactu pro-
 dit in uulgum, tibi est uni quicquid acci-
 derit imputaturus. Iam ne sentis quàm
 tibi tuendus sit, uel tuo ipsius nomine, uel meo? Tua ex-
 nim fides in eo, meus honos agitur, cuius quidem elsi
 semper cura apud te iam inde à pueritia excubuit, ta-
 men eum tueri nūc uel ob ipsum impēsius debes, quon-
 iam es nuper Laurentio Medici principi uiro, cuius ego cli-
 ens alumnusq; sum, unus ex omni Florentina iuuentute
 gener ascitus. Profer igitur in tali patrocinio autorita-
 tem omnem, atq; gratiam, quam uidelicet tibi, et uiri
 excellentis affinitas, et tua egregia indoles,
 morumq; suauitas conciliant. Vale,
 meq; ut facis, ama.

ANGELI POLITIANI SYLVA, CUI TITVLVS RVSTICVS, IN POETAE HESIODI, VERGILIIQVE GEORGICON ENARRATIONE PRONVNCIATA.

VRIS opes saturi gnauoq; agis
tanda colono
Munera, & omnisfræ sacrû tellus
ris honorem
Ludere septena gestit mea fistula
canna,

Fistula Mantoæ quam nuper margine ripæ
Ipse renidenti dum dat mihi Tityrus ore,
Hac puer Ascreum repete, inquit, arundine carmen.
Pan ades, & curui mecum sub fornice saxi
Versibus indulge, medio dum Phœbus in axe est,
Dum gemit crepta uiduatus compare turtur,
Dum sua torquati recinunt dictata palumbes.
Hic resonat blando tibi pinus amata susurro,
Hic uaga coniferis insibilat aura cupressis,
Hic scatebris salit & bullantibus incita uenis
Pura coloratos interstrepit unda lapillos.
Hic tua uicinus ludit lasciua sub umbris
Laududum nostri captatrix carminis Echo.

Felix

Felix ille animi, diuisq; simillimus ipsis,
 Quem non mendaci resplendens gloria fūco
 Sollicitat, non fastosi mala gaudia luxus,
 Sed tacitos finit ire dies, & paupere cultu
 Exigit innocuæ tranquilla silentia uite,
 Vrbe procul, uoti exiguus, sortemq; benignus
 Ipse suam fouet, ac modico contentus aceruo.
 Non spes corde auidas, non curam pascit inanem,
 Securus quo sceptrā cadant, cui dira minentur
 Astra, & sanguinei iubar exitiale cometae.
 Non illum fragilis fauor, indocilisq; potenti
 Plebs seruare fidem, cunctum popularibus auris
 Casuro imponit solio, nec ducit hiantem
 Huc illuc uanos ostentans purpura fasces.
 Non mentem pauet ipse suam, nec conscius omnia
 Exhorret strepitus, nec edaci pectora culpa
 Carpitur occulte, non opportunus iniqui
 Iudicio uulgi, aut celsa conspectus in arce
 Degeneri patet inuidiæ, non ipse uicissim
 Obliquo liuore macet, foetusq; ueneno
 Aestuat, atq; aliena oculis bona limat acutis.
 Rure agit in uacuo, spatijsq; indulget aperti
 Aetheris, aut operi insudans, aut ille supinos
 Euadens cursu in monteis: hinc scilicet omnes
 Grate epulae, nudis Acheloum in pocula palmis

Aduo

Aduocat, excusseq; cibos dant brachia syluæ,
 Et fessa in duro renouantur membra cubili.
 Maior quippe uenit comitata labore uoluptas,
 Nec satias dominam, aut fastidia lenta sequuntur.
 Ergo neq; imbrifero pallens autumnus hiatus,
 Nec malus hunc afflat rabioso Sirius astro,
 Seu aue Riphææ labefactant frigora brumæ,
 Quippe hyemem excipere, et uentos, coeliq; ruinam
 Suctum, atq; octipedem, nec opaco uertice cancerum,
 Et Ioue sub gelido nocturnos carpere somnos,
 Et pede concretas nudo calcare priuinis,
 Et perferre sitim, et ieiunia soluere glande,
 Et lassare feras cursu, et superare natatu
 Torrentem, et uolucris fossam transmittere saltu,
 Et quercum annosam ferro obturbare bipenni,
 Tum prædam extorquere lupo, fasciq; maligno
 Subiecisse humeros, et iniqui pondera rastro
 Prædura tractare manu, et domitore lacerto
 Sub iuga cornigeri colla obluctantia tauri
 Ducere, et iratis concurrere cominus ursis.
 Hinc agilis subit ora uigor, robustaq; magno
 Pectore uis habitat, sortesq; animosa tuentur
 Membra tori, et crudo tendunt se robore nerui.
 Hinc facies procera, hinc fronti Martius horror.
 Quod si bella nocent, quis ad aspera promptior armat?

Aut quis equum sternacem arctis fregisse lupatis
 Acrior? aut fortem mucrone haurire cruorem?
 Aut torquere sudem? aut neruo exturbare sagittam?
 Aut præpilatis aciem perrumpere contis?
 Quis certet duro agricola? seu ducere uallum,
 Seu sit opus celso præcingier aggere castra,
 Seu fronte aduersa tormentum figere ahenum,
 Quod tonitru horrifico magna sternentia turres
 Ardua fulmineo iaculetur saxa rotatu,
 Seu uigil insomnem peragat custodia noctem,
 Seu tacitum rapiatur iter, seu parcere parto
 Conueniat, si fors lenta obsidione premantur.
 Scilicet his Babylon dextris, Nabathæaq; regna
 Creuerunt, hic Mopsopio delectus ab aruo
 Miles, Achemenium Marathonis in æquore Persæ
 Contudit. his adiuta uiris, se Romula tellus
 Imposuit mundo, & rerum tractauit habenas.
 Nunc age, quæ studia agricolis industria solers
 Extudit, atq; operum quanta experientia, dicam.
 Protinus extremo cum iam Boreas autumnus
 Incubuit terris, primo cum frigore tactæ
 Labuntur frondes, maternaq; brachia relinquunt,
 Nec cariæ caesa formidant robora syluæ,
 Ecce sagax tacitum uenientis rusticus anni
 Curam corde coquit, qua bubus ab arbore plaustrum

I   Dedolet,

Dedolet, unde iuga, & curuum fabricetur aratrum.
 Nec mora quin ueteris truncata cacumina fagi,
 Chaoniaeq; cadant quercus, nudataq; ramos
 Vlmus, & audaci laurus sonet icta securi,
 Quarum quaeq; nouam fumo explorata calenti
 Vertitur in faciem, diuersaq; munia tractant.
 Continuo auditus gruis inter nubila clangor
 Agricolam citat, & crista spectabilis alta
 Auroram gallus uocat applaudentibus alis.
 Excitat ille operum socios, simul horrida cautus
 Terga rudi centone fouet, capitiq; galerum
 Induitur, crudusq; operit uestigia pero.
 Hinc saturos iungens loris ad aratra iuuenkos
 Increpitat stimulo, & cantu minuente laborem
 Praelongis ferrata terit dentalia sulcis,
 Ac late elicibus collectos exprimit imbres,
 Ieiunamq; fimo tellurem & rudere pascit.
 Tum plenum farris leua seruante canistrum,
 Semina dispensat parca cerealia dextra:
 Quae ne iacta auidae populentur grana uolucres,
 Et praedam sublime serant, ita pone minutus
 Sarcula parua tenens puer, & frugem obruit aruo.
 At cum se Eois iam uespertinus ab undis
 Extulit Arcturus, cum uersicoloribus ardet
 Terra comis, rutilosq; interuiret herba colores,

Daulias

Daulias & Getici tandem secura mariti
 Ales ad est, plausuq; larem, cantuq; salutat.
 Rursum inuadit opus, stiuaq; innixus, adunco
 Ponè nigrescentes proscindit dente nouales,
 Quas rapidi soles urant, gelidæq; pruinae.
 Mox ubi iam sapiens cœpit frondescere morus,
 Antè quidem sapiens, nunc ambitiosa, nec ullum
 Quæ pariat pomum, sed serica pensa ministret,
 Ille aliam atq; aliam culturam dulcis agelli
 Pertentans, truncos plantariaq; infodit aruo,
 Nec pictas lugubre fabas, nec pabula parcit
 Veruactò mandare putri, glebaq; bicorni
 Persequitur ferro, & secat insuperabile gramen,
 Et montem cædit scrobibus, fortiq; bidente
 Terga soli frangit, baccheaq; semina rectum
 Explicat in quincuncem, & differit ordine longo,
 Atq; iterum, atq; iterum terra capita ima frequentat,
 Et ramos tondet falce, atq; impune fluentem
 Compescit uitem fingens, & robore fulcit
 Deciduum, charaq; hærentem in pectore matris
 Acclinat sobolem sulco, iuxtaq; propagat,
 Aut ipso durus genitricis ab ubere flentis
 Abscissam rapit, atq; aliò traducit alendam.
 Quid dicam? externis cum se uernacula succis
 Robora nobilitant, peregrinaq; segmine duri

Accipiunt trunci, aut discreto germina libro.
 Nanq; oculis oculos, non blandi tempora ueris
 Iungere, sed medijs gaudet feruoribus æstas,
 Aestas congestos Cereris tritura maniplos,
 Aestas absconsum siliqua excussura legumen,
 Aestas qua grandes expectant horrea messes,
 Dum coacruatas euentilet area fruges.
 Tum sola pulueri pinguescunt arida campi,
 Soluunturq; putres glebæ, ac peritura lupini
 Germina parturiunt, tum cliuo rauca sonantes
 Eliciuntur aquæ, præcepsq; recumbit agro fons.
 Post ubi iam medio uestigia librat in axe
 Ensiser Orion, croceoque insignis amictu
 Aspicit Arcturum pulsa Pallantias umbra,
 Sentibus horrenteis aperit iam uinea sepes,
 Aureolamq; metit lentis de uitibus uiam
 Vinitor, et foetos rubicundo nectare fructus,
 Quos coniunx, quos uirgo comes par uertice matri,
 Aut cista exportant, aut rasilibus calathiscis:
 Nec sentitur onus studio, leuat ipsa laborem
 Sedulitas. quin frugiferos curuantia ramos
 Poma sinu, baccasq; ferunt, ficumq; nucemq;
 Nec nihil addit hyems, nigros tum laurea foetus
 Exuitur, tum myrta legunt, glandemq; caducam,
 Glaucaq; Palladiæ dstringunt brachia syluæ.
 Nocte

Nocte autem ad lychnos, aut iunco texit acuto
 Piscellam, aut crates uirgis, aut uimine quallos
 Rusticus, insinditq; faces & robora ualli,
 Dolia quassa nouat, ferramentisq; repellit
 Scabritiem, tritaq; docet splendescere cote.
 Nam quid delitias memorem? quamq; alta labori
 Ocia succedant? iam primum obfessa priuinis
 Cum iuga floriferi regelauerit aura fauoni,
 Suaue serenato rident uaga sydera coelo,
 Suaue ciet tardos per sudium luna iuuenecos,
 Ipsa quoq; etherij melius nitet orbita fratris
 Terq; quaterq; manu madidantes nectare crines
 Exprimit, & glebas fecundis roribus implet
 Vesta Medusæo Titonia præpete coniux.
 Alma nouum tellus uultu nitidissima germen
 Fundit, & omnigenis ornat sua tempora gemmis.
 Idalio pudibunda sinus rosa sanguine tingit,
 Nigraq; non uno uiola est contenta colore,
 Albet enim, rubet, & pallorem ducit amantum.
 Vt sunt orta, cadunt, niue candidiora ligustra.
 Nec longum durant calathos imitata parentis
 Lilia, sed longum stant purpurei amaranthi.
 Hic Salaminia scribunt sua nomina flores,
 Hic gratum Cereri, plenumq; sopore papauer
 Oscitat, hic inhiat sibi met Narcissus, at illic

Corycios alit auro crocos, notumq; theatris
Aëra per tenerum flatu dispergit odorem.
Nec iam flameolæ conuiuent lumina calthæ,
Nec melilotos abest, Tyrium seges illa ruborem
Induit: hic uiuo cespes se iactat in auro,
Hæ nūecos, hæ cyaneos superare lapillos
Contendant herbæ, uernantq; micantia late
Gramina per tumulos, perq; umbriferas conualles,
Perq; amnis taciti ripas, atq; omnia rident,
Omnia luxuriant, & amica luce coruscant.
Parturiunt stipulæ frugem, & genitalibus auris
Peruia turgescunt lactentibus hordea culmis,
Palmes agit rupto lachrymantis cortice gemmas,
Scq; rudes primis monstrant in uitibus uinæ,
Dulce uirent teneræ modo nata cacumina syluæ,
Sucrescuntq; piæ pullorum examina matri,
Ipsa sibi ignotas miratur adultera frondes
Arbor, & adscitis natiuas inserit umbras.
Auricomæ iubare exorto de nubibus adsunt
Horæ, quæ coeli portas atq; atria seruant,
Quas Ioue plena Themis, nitido pulcherrima partu
Edidit, Ireneq; Diceq; & mixta parenti
Eunomie, carpuntq; recenteis pollice foetus,
Quas inter Stygio remeans Proserpina regno
Comptior ad matrem properat, comes alma sorori
It Venus,

It Venus, & Venerem parui comitantur Amores,
Floraq; lasciuo parat oscula grata marito,
In medijs resoluta comas, nudata papillas,
Ludit, & alterno terram pede Gratia pulsat.
Vda choros agitat Nais, decurrit Oread
Monte suo, relinquunt faciles iuga celsa Napeæ.
Nec latitat sub fronde Dryas, non iubila Fauni
Fundere, non iunctis Satyri dare sibila cannis,
Nec querulæ cessant tenerum tinnire uolucres,
Fluctibus halcyone, densa philomela sub umbra,
Canus olor ripis, tecto uaga plorat hirundo,
Lene susurrat apis, plenoq; saporibus alueo
Candida multiforæ solidat fundamina ceræ.
Colludunt per prata greges, atq; omne beato
Flagrat amore nemus, iuuenem lasciuæ maritum
Fert equa, fert tergo salientem buccula taurum,
Setigeræq; subant matres, decertat amator
Fronte aries, auidos olidum pecus accipit hircos.
Spectant innisi baculis, gaudentq; magistri.
Inde ubi prægnantes partu Lucina recenti
Soluit, ut exæquet numero foetura parentes,
Ipse rudem, nec adhuc uestigia certa prementem,
Fert sobolem gremio, sed ouem gracilem uic capellam
Enissas humero subit, atq; in stramine molli
Componit sensim pastor, stabuloq; recondit.

Mox ut conualuere rubos hæc rupibus altis,
 Illa recens campo gramen decerpit aprico.
 Aut dulcenis gelido delibant amne liquores,
 Vt sua conclusis ne defint pocula natis,
 Vtq; fluat plenis diues mulsura papillis.
 Subrumi expectant hædiq; agniq; petulci,
 Cornigerasq; uocant tremulo clamore parentis.
 Bruta gregem plenum densis alit uberibus sus
 Exporrecta solo, et grunntu adlectat amico
 Fellanteis, turpiq; luto se immunda uolulat.
 Radices eadem calloso auuidissima rostro
 Eruit & bulbum, aut madida se pulte saginat.
 Flet uitulum mœsta absentem mugitibus altis
 Mater, & immensam raucis miseranda querelis
 Syluam implet, boat omne nemus, uallesq; lacusq;.
 Illa nigros late lucos, saltusq; peragrat
 Crebra gemens, crebra ad montem, stabulumq; reuêsit
 Tabescens desiderio. non ulla dolorem
 Pabula, nec salicum frondes, nec gramina rore
 Sparsa leuant, non quæ uiridi uaga flumina ripa
 Perspicuam tenui deducunt murmure lympham.
 Prata tener persultat equus, libatq; uolucris
 Ae quora summa fuga, aut alti subit aspera montis
 In iuga, saxosumq; amnem pede plaudit inermi,
 Cui pulchro micat acre caput, luduntq; decore

Fronte

Fronte comæ, vibrant aures, atq; orbe nigranti
 Prægrandes extant oculi, tum spiritus amplis
 Naribus it feruens, stat ceruix ardua, qualem
 Præfert Marmaricis metuenda leonibus ales,
 Ales quæ uigili lucem uocat ore morantem.
 Crescunt spissa toris, lateq; animosa patefcunt
 Pectora, consurguntq; humeri, & iam scsile tergum est,
 Spinaq; depressos gemino subit ordine lumbos,
 Et castigatum cohibent crassa ilia uentrem,
 Fundunt se læ clunes, subcrispaq; densis
 Cauda riget setis, & luxuriantia crebræ
 Velant colla iuba, ac dextra ceruice uagantur.
 Tum tereti substricta genu, mollissima flectit
 Crura strox, celsum ingrediens, fremituq; superbit:
 Grande sonat tornata cauo breuis ungula cornu,
 Ingenti referens corybantia cymbala pulsu.
 O dulces pastoris opes, ô quanta beatum,
 Quàm tenet hunc tranquilla quies? ut pectore toto
 Letitiam, totaq; fouet bona gaudia mentes?
 Nempe odij, fraudumq; expers, exemptus inani
 Ambitione, uacansq; metu, spe liber, & insons,
 Natiuo cultu, & gaza prædiues agresti.
 Ipse sibi uiuit nullo sub teste, suoq;
 Pendet ab arbitrio, suus ipse est censor, & alto
 Calcat opes animo, ac regum deridet honores.

Si non Tenereis illi stant fulta columnis
 Robora, celatumq; alte laquearia subter
 Ridet ebur, postem' ue silex asaroticus ornat,
 Nec Maurusiacos pulchrae testudinis orbeis
 Delphica sustentat, nec docto trita Myroni
 Pocula multiplici florent radiantia gemma,
 Aut bis in Herculea Milefia uellera concha
 Versantur, tenuiq; satur lanugine bombyx
 Luteolos follis, preciosaq; fila relinquit,
 Textile nec tenero subtegmine fulgurat aurum,
 Spiranteis referens uultus, quae Pergamos olim
 Artifici descripsit acu, quae stammina Memphis,
 Quae Tyros et Babylon radio pinxere sonanti:
 At iacet in molli proiectus cespite membra,
 Quae cauius exesum pumex testudinat antrum,
 Quae uis susurranti crinem dat aquatica uento
 Arbor, et aut calamos, aut fixa hastilia iungit
 Cortice, statq; leui caesa fronde a nisa tigillo,
 Quam metuant intrare pauor, curaeq; sequaces,
 Sub qua iucundos tranquillo pectore sensus
 Nutrit, in abruptoq; fouet sua corpora somno,
 Sylvarum, et pecoris dominus, stant sedula circum
 Turba canes, audaxq; lacon, acerq; molossus.
 Dant ignem extritum silices, dant flumina nectar
 Hausta manu, dat ager Cererem, non caseus aut lac,

Lucorum'ue dapes absunt, stat rupibus ðlex
 Mella ferens trunco, plenoq; cacumine glandem.
 Illi sunt animo rupes, frondosaq; tesqua
 Et specus, & gelidi fontes, & rosida tempe,
 Vallesq;, zephyriq;, & carmina densa uolucrum.
 Et Nymphae, & Fauni, & capripedes Satyrisci,
 Panq; rubens, & fronte cupressifera Syluanus,
 Sileniq; senes, subdiuallesq; Ithyphalli,
 Et montana Pales, & quo pastore Pheræi
 Gaudebant campi, & crinem resoluta Mimallon,
 Et qui cornigera bicolores fronte corymbos,
 Pampineamq; manu tenera quatit Euhrys hastam,
 Semper amor, semper cantus & fistula cordi est,
 Semper odorati Venerisq; stipendia flores,
 Vitarumq; altrix urbi male nota uoluptas.
 Talibus in studijs pastor molle exigit æuum.
 Post ubi raucifonæ pinna uibrante cicadæ
 Increpuere, ardensq; metentibus ingruit æstus,
 Paulisper tum cessat opus, saxiq; sub umbra
 Prostrati indulgent genio, non mollia pleno
 Desunt uina cado, non lacti mixta polenta,
 Aut pinguis tergum uitulæ, placidusq; sonore
 Lapsus aquæ, crinemq; auræ frontemq; laceffunt.
 Inde opus integrant, donec sub nocte coruscent
 Flammigero parue stellantes clune uolucres.

Eccæ

Ecce autem dulces labris pater ingerit uvas
 Autumnus, crebraeq; elisus uerbere plantæ
 It per præla latex, pueriq; examine densò
 Exultant lasciua cohors circumq; supraq;
 Ille manu panda pronus bibit, alter ab ipso
 Sugit musta lacu crepitantibus hausta labellis,
 Hic sua suspensum resupinus in ora racemum
 Exprimit, hic socij patulos irrorat hiatus,
 Irriguumq; mero sordet mentumq; sinuq;
 Ebriaq; incertis titubant uestigia plantis.
 Postquam acris successit hyems, et pendula tellis
 Diriguit glacies, larga strue tollitur alte
 Collucetq; focus, coeunt uicinia simplex
 Vnà omnes, iuuenesq; probi, materq; seuera
 Coniuge cum duro, et pueris, et uirgine grandi,
 Conuigilantq; hilares, et primæ tempora noctis
 Decerpunt, molli curas abigente Lyæo,
 Mutuaq; inter se ludunt, tum tibia folle
 Lasciuum sonat inflato, tum carmina cantant,
 Carmina certatim cantant, tum tenta recusso
 Tympana supplodūt baculo, et caua cymbala pulsant,
 Et læti saltant, et tundunt eribus æra,
 Et graue conspirat cornu tuba flexilis unco,
 Conclamantq; altum unanimes, tolluntq; cachinnos.
 Porro autem quanta est differtæ copia uille?

Quamq;

Quamq; penu diues: neq; enim uel frugibus hornis
 Horrea sufficiunt, uel odoro dolia musto,
 Testaq; Palladijs iam non uacat ulla trapetis.
 Terga suis pendent fumosa sordida tigno,
 Pertica pensilibus oneratur longa racemis,
 Non uue arentes, non pruna et carica defunt,
 Soruaq; cum cerasis, duroq; putamine clausa
 Persica nax, regumq; altas imitata coronas
 Mespila, cumq; pyris miserorum munus amantum.
 Iam laxum in rugas malum, decoctaq; ahenis
 Defruta, et omphacinus liquor, es lachrymosa sinapis,
 Et meditata nouos sicyonia bacca sapes,
 Tum sapa, melq; recens, edulcati; lupini,
 Et prunae increpitans balanus, contextaq; cannis
 Fiscina lacte madens, et durati sale fungi,
 Annonam facilem uicinus suggerit hortus.
 Murmur apricantes niuea dant turre columbi,
 Expandunt alas, et amicam (blanda rogantes
 Oscula) circumeunt, insertantq; oribus ora.
 Iam uicibus nido incubitant genitrixq; paterq;
 Iamq; oua excudunt, natis q; implumibus escam
 Commansam alternant, rostellaq; hiantia complent.
 Adde gregem cortis, cristatarumq; uolucrum
 Induperatores, laterum qui sydera pulsu
 Explaudunt, uigiliq; citant Titana canore,

Et regnum sibi Marte parant, quippe obuia rostris
 Rostra ferunt, crebrisq; acuunt assultibus iras,
 Ignescunt animis, et calcem calce repulsant
 In festo, aduersumq; affligunt pectore pectus.
 Victor ouans cantu palmam testatur, et hosti
 Insultans, uicto, pauidum pede calcatur iniquo.
 Ille filet, latebrasq; petit, dominumq; superbum
 Ferre gemit, comes it merito plebs cetera regi,
 Formoso regi, cui uertice purpurat alto
 Fastigatus apex, dulciq; errore coruscae
 Splendescunt ceruice iuba, perq; aurea colla
 Perq; humeros it pulcher honos, palea ampla decenter
 Albicat ex rutilo, atq; torosa in pectora pendet
 Barbarum in morem, stat adunca cuspide rostrum,
 Exiguum spatij rostrum, flagrantq; tremendum
 Rauri oculi, nunciasq; caput late explicat aureis,
 Crura pilis hirsuta rigent, iuncturaq; nodo
 Vix distante sedet, durus uestigia mucro
 Armat, in immensam pinnaeq; hirti lacerti
 Protenti excurrunt, dupliciq; horrentia uallo
 Falcatae ad coelum tolluntur acumina caudae.
 Ipse salax totam foecundo semine gentem
 Implet, et oblongo nunc terram scalpuit ungui
 Rimaturq; cibos, nunc edita nubila uisu
 Explorat cauto: non illum squamea tuto

Aggre

Aggreditur serpens, non raptor ab æthere miluus.

Vocibus interea crebrum singultat acutis

Parturiens coniux, quæ scilicet oua subinde

Tollit anus, signatq; dies, uigilemq; lucernam

Consulit, & lunæ crescentis tempora seruans.

Vt primum gallina glocit numero impare subdit,

Versatisq; diu solers auscultat, an intus

Pipiat inuolucer pullus, tenerumq; putamen

Pertuderit molli rostro, atq; erumpere tentet.

Parte alia hisero plumosam corpore messem

Nutrit, & in crassa satur urinare lacuna

Anser auet, stagnumq; super pede remigat udo

Depictæ ceruicis anas, prolemq; natatum

Inuitans, nunc extat aquis, nunc mergitur alle.

Erigit explicitæ gemmata uolumina caudæ

Ambitiosus amans: at ficu & polline gliscit

Pellaci cantu deceptus ab aucupe turdus.

Insidit mutilo turtur, seseq; saginans

Rauca gemit, dulcesq; miser suspirat amores.

Flet iuidius perdix, queritur peregrina coturnix

Inclusi caueis: hic cæca cuniculus antra

Excauat, hic septo prægnans lepus errat in amplo,

Capreoliq; hinnuliq; & aduncis dentibus apri.

Hac stertunt glires, hac foemina foetat echinus,

Dædala somniferos peragunt examina bombos,

Plenaq;

Plenaq; captiuos seruant uiuaria pisces.
 Scilicet his opibus placide sua corpora curant,
 Dulciaq; inter se leti tellure magistra
 Officia exercent, ut quæ neq; ferre recuset
 Imperium, neq; non grandi mercede rependat
 Si qualaborifero debentur farra colono.
 Ille autem ex uolucris petit ardua sydera mente,
 Scrutaturq; sagax quæ sit sententia diuûm.
 Quid quæq; emergēs, latitans' ue, oriens' ue, cadens ue
 Stella paret, quid quadruplici celer adferat annus
 Cardine, quæ sulcis, quæ sint stata tempora messi,
 Quidq; pecus uehat Olenium, quæ grandine colleis
 Trux nepa dilapidet, quo turbine surgat Orion,
 Quos glomerent imbreis, aut pressus Arione Delphin,
 Aut Pleas, Arcturusq; senex, Hyadesq; puella,
 Vnde bibant herbæ diuini pocula lactis,
 Cur rubigo satis, uredoq; uitibus obsit,
 Quid nebulas abigat, tempestatesq; repellat,
 Quod uento ingenium, quæ nubes causa serenet,
 Quidq; filens moneat, quidq; intermenstrua Phœbe,
 Vel cum plena meat, uel cum decrescere rursum
 Incipit. Ille etiam numeros legesq; dierum
 Prouidus obseruat: scit enim quid septima portet,
 In qua nascentem excepit bona Delia fratrem.
 Scit quoq; post decimam quid prima, quid altera lucas
uiuuant

Iniungant operum, quocirca aut uellera lana
 Demetit, aut grauido maturas mergite aristas,
 Aut telam locat uxoris, nam pendula in ortu
 Posteriore suos etiam net aranea casses.
 Quæ sequitur bona uirgultis, inimica serendis (get,
 Frugibus: ergo cauet quod obest, quodq; expedit ur
 Nouit enim quota connubijs, quota partibus obftet
 Aspiret' ue dies, quota pinguem emasculat horum,
 Septaq; circumdet pecori, quota iungat amanteis,
 Et clandestinos iubeat miscere susurros,
 Qua ponat canis irritum, male suadaq; pectus
 Cura nimis laceret, qua tristis oberret Erinny
 Nocte magis, secat ille suo sibi tempore lignum,
 Dolia degustat, subigit iuga ferre iuuenicum.
 De flabris quoq;, de pluuiâ, dulciq; sereno,
 Aut lune occasus, aut idem consulit ortus.
 Tractat opus si pura micet, sin atra recedat,
 Aut quinto directâ die, aut medio orbe retusa,
 Nec gracili cornu, aut triplici sit culta corona,
 Tecta subit metuens hyemis: si rubra coruscet,
 Tum uero expectat uentos, nec fallit eundem
 Quo boream cornu, quo Cynthia prouocet austrum.
 Consulit & Phœbi flammâs, an grandinis augur
 Pallcat, an radijs monstret discordibus imbrem,
 An præ se exoriens nubeis agat, an niger orbem

Circulus extremum claudens, qua rumpitur, aeres
 Carceris Acolij moneat consurgere flatum.
 Adnotat ex coeli faciem, nunc stella sereno
 Aethere lapsa cadat, rapidi prænuncia Cauri,
 Conscia nunc subita semet caligine obumbrent
 Astra, trahantq; hyemem: gemino Thaumantias arcus
 Quid ferat, aut curto cum uix secat aëra gyro,
 Et penè unicolor taurina fronte minatur.
 Nunc præsepe oculis, nunc Bacchi spectat asellos,
 Quiq; Noton cernit, quiq; est obuersus ad Arcton,
 Fulgores, tonitrus, insperasq; uellera cœlo,
 Brumalemq; diem, ex totum semel aspicit annus.
 Necnon ex nautis ruiturum in carbasa nimbum
 Augurat, undisonum si fors mare surrigit ægon,
 Canaq; conspergit sale saxa, ex littora frangit,
 Tunc ex tristifico reboant montana fragore,
 Et repetunt siccum mergi, atq; ex æquore clamant.
 Ipsa uolans sublime auras, æthramq; laceßit
 Ardea, colludunt fulicæ, plauduntq; gregatæ.
 At lasciua lacus alis præstringit hirundo,
 Et summas propè radit aquas, ranæq; coaxant.
 Fusca gradu cornix lento metitur harenas,
 Aut fluuium capite, ex madida ceruice receptat,
 Crocituq; graui pluuiam increpat usq; morantem.
 Clangunt Naupliadæ uolucres, ex peruia pinnis

Nubila

Nubila conscribunt, incertus in equore Delphin
 Difflat aquas, latrant corui, uocemq; resorbent,
 Progerit oua canis patiens formica laborum,
 Blanda canis terram pedibus scabit, ore lapillos
 Tardigradus prendit cancer, se seq; saburrat,
 Atq; hæret ripæ, densum occinit improbulus mus,
 Straminaq; exculcat: quin centipedes scolopendæ
 Parietibus reptant, aures pigra motat asella,
 Dependunt bullæ lychno, sitiensq; cruoris
 Musca redit, summosq; proboscide mordicat artus,
 Nec longe à tectis apis ingeniosa recedit,
 Prunæq; concretæq; ima cinis hæret in olla,
 Carboq; pellucet: neq; non prænunciat Euros
 Pluma natans, foliumue errans, pappiq; uolantes,
 Flammaq; cum flectit, cum sese elidit, et ipsis
 Vix sedet in stuppis, scintillamq; excutit udam.
 Vos quoq; pastores uentos horretis et imbres,
 Cum temerè excursans pecus ampla in pascua fertur,
 Cumq; alacres ludunt agni, calceisq; proteruos
 Subsultim incutiunt inter se, et cornibus hærent,
 Aut cum se è pastu ui, uix, ægreq; reuellunt,
 Cumq; boues liquidi suspectant lumina cœli,
 Olfactantq; auras, et succos naribus udos
 Crebra trahūt, dextrumq; latus consternere gaudent,
 Aut lingunt aduersa pilos, aut uespere sero

Mugitu ingenti redeunt, caulasq; fatigant,
 Cum sibi non factos sus dissipat ore maniplos,
 Cumq; antro lupus exuldat, cumq; improbus idem,
 Nec metuens hominum, propius consistit, et offert
 Se mendicanti similem, ac loca culta pererrat.
 Ergo in consilium maria aduocat, æthera, terras,
 Naturamq; omnem, uiuatq; autoribus astris
 Cura deum agricola, atq; animo præscita recenset,
 Et rerum euentus sensu præ sagit acuto.
 Hanc o coelicolæ magni concedite uitam,
 Sic mihi delitias, sic blandimenta laborum,
 Sic faciles date semper opes, hac (improba sunt
 Vota) tenus, nunquam certe, nunquam illa precabor,
 Splendeat ut rutilo frons inuidiosa galero,
 Tergeminaq; grauis surgat mihi mitra corona.
 Talis Fæstuleo lentus meditabar in antro
 Rure suburbano Medicum, qua mons sacer urbem
 Meoniam, longiq; uolumina despicit Arni,
 Qua bonus hospitium felix placidamq; quietem
 Indulget Laurens, Laurens haud ultima Phœbi
 Gloria, iactatis Laurens fida ancora Musis:
 Qui si certa magis permiserit ocia nobis,
 Afflabor maiore deo, nec iam ardua tantum
 Sylua meas uoces, montanaq; saxa loquentur,
 Sed tu (si qua fides) tu nostrum forsitan olim

O mea blandiatrix non aspernabere carmen,
Quantis magnorum genitrix Florentia uatum,
Doctaq; me triplici recinet facundia lingua.

ANGELI POLITIANI SYLVAR,
CVI TITVLVS EST RV-
STICVS, FINIS.

K 3